

2017. MÁJUS 22/1

SZÍN

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

AZ NMI MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

19 megye színjátszói a II. Pajtaszínházi Szemlén

2017. január 28. és 29. között a Nemzeti Színházban második alkalommal rendezték meg a vidéki amatőr színjátszás ünnepének számító Pajtaszínházi Szemlét.

Az I. Pajtaszínház programot 2015-ben indította a programgazda Nemzeti Művelődési Intézet a vidéki amatőr színjátszás hagyományai felélesztésének szándékával. A projekt keretében megalakuló vagy újrászerveződő színjátszó körök munkáját a szakmai együttműködő Magyar Teátrumi Társaság mentorai segítették. A magyar kultúra napja előtt tisztelgő, a program eredményeit összegző, hagyományteremtő szándékkal megrendezett I. Pajtaszínházi Szemlére 2016. január 23-24-én került sor – a Nemzeti Színház felajánlásának köszönhetően – a Nemzeti Színház stúdiósínpadain.

A program első éve bebizonyította, hogy a hiánypótló szándékkal elindított kezdeményezésre komoly igény mutatkozik, így nem is volt kérdéses a folytatás, melyben már az ország összes megyéjéből részt vett egy-egy település: a II. Pajtaszínházi program 19 színjátszó csoport közreműködésével kapott új lendületet. A II. Pajtaszínházi Szemlén 19 megyéből 1052 fellépő, néző és érdeklődő vett részt, így a stúdiótermekben az előadások mindvégig teltház előtt folytak.

A program második évadának befejezésében a Nemzeti Művelődési Intézet szellemi örököse, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. működött együtt a Teátrumi Társasággal. A hosszú távú közös munka érdekében – kinyilvánítva a kezdeményezés továbbélésének szándékát – a két szervezet 2017. január 28-án stratégiai együttműködési megállapodást kötött.

Helén, s a tehén, avagy gyalog, mint Balog

Skandináv lottó

Kukás_Guru

Tűvé-tevők

Az udvarhelyi legény csudája

20

22

28

76

69

Új szervezet – változatlan küldetés 3

KÖZÉPPONTBAN AZ ESÉLYTEREMTÉS

„Tudunk mintákat adni”

A nagyvázsonyi Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület

esélyteremtő és közösségfejlesztő tevékenysége 4

Mi van a ládafiában?

Elfelejtett mesterségek visszatartása

Hajdú-Bihar megyében 11

Mindig van esély!

Interjú Jakab Lászlóval, a Heves megyei

Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház vezetőjével 15

Esélyt az életnek

Beszélgetés Máté Lászlóval, a Visnyeszéplaki Faluvédő

és Közművelődési Egyesület vezetőjével 21

Életsorsok mélységében

Roma tájház Hodászban – Interjú Rézműves Melinda

etnográfussal 26

A Megyeri Kézműves Falu

Beszélgetés Sente Bélával és Zalai Erikával 30

Esélyteremtés a Mag-házban – az Élettér Egyesület

tevékenysége

Interjú Monostori Évával, a Mag-ház

és az Élettér Egyesület szakmai vezetőjével 35

Korongon forgó jövő

Fazekasok együtt Magyarorszábatfáért 40

INNOVÁCIÓ

Így újítanak a szabolcsi fiatalok

A Kultúrházak éjjel-nappal „Így újítunk mi” pályázatának

első helyezettje: a Szabolcsi Fiatalok a Vidékért Egyesület 44

Művházból start-upba

A művelődő közösségek kulturális-gazdaságfejlesztő

szerepe, lehetőségei a településeken 47

HÁLÓZAT

KÖ7-középközpontok hete Szegeden

A Szegedi Rendezvény- és Média Központ

D2 Ifjúsági Irodájának szervezésében 51

„Ahogy agyunkhoz a szívünkön át, úgy az elfogadáshoz

a kultúrán keresztül vezet az út”

Kultúrházak éjjel-nappal 2017 beszámoló

és villáminterjú Novák Péterrel 55

HORIZONT

Közösségemen innen és túl

Mint(a) nagymamánál

– a Bihari Múzeum vándorkiállítására 65

NÉPFŐISKOLÁK

A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

MÁTYUS ALIZ ROVATA

A hely

Mester Balázs bárdudvarnoki polgármester a Zselici

Kaláka Népfőiskola elemeiről, terveiről 70

Az érték

Az értékör hálózatok nemzetösszetartó küldetése 79

Az eszme

Csoóri Sándor emléke előtt tisztelgeve 88

MOZAIK – SZAKMAI HÍREK

Kárpát-medencei magyar kulturális szervezetek találkozója Kecskeméten

Március 21-22-én zajlott a kecskeméti Hírös Agórában a Kárpát-medencei Magyar Kulturális Szervezetek VII.

Konferenciája. Közel félszáz résztvevő érkezett a Kárpát-medence minden területéről Kecskemétre, hogy kulturális tevékenységét bemutassa a szakmabelieknek.

„A nemzet kultúrája – A kultúra nemzete”

Az NMI Művelődési Intézet Nkft. által szervezett „A nemzet kultúrája – A kultúra nemzete” április 19-20-i stratégiai konferencián több mint száz szakember tanácskozott a közösségi művelődés aktuális kérdéseiről. Az esemény kiemelt témái a nemzeti kultúrának a helyi társadalomfejlesztésben betöltött szerepe, a tudásmegosztás sokszínű formái, az értékfeltárás és a művészeti nevelés voltak.

A kétnapos együttgondolkodást négy területen – értékfeltárás, művészeti nevelés, ifjúságügy, innováció – folytatott műhelymunka tette hatékonná.

UNESCO Szellemi Kulturális Örökség listára javasolják a kékfestést

Öt ország – Magyarország, Ausztria, Csehország, Németország és Szlovákia kulturális vezetője közösen terjesztette fel a kékfestést az UNESCO Szellemi Kulturális Örökség listára. A kékfestés magyarországi hagyománya 2015 óta szerepel a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékében.

Szakmai nap a közművelődés aktuális folyamatairól

A Kulturális Központok Országos Szövetsége és a Magyar Népművelők Egyesülete közös szakmai napot szervezett 2017. február 15-én a TEMI Fővárosi Művelődési Házában. A közös konferencia keretei között együttműködési megállapodást írt alá a két nagy szakmai civil szervezet vezetője, Sente Béla és Bordás István. A megállapodás elsősorban a szakmai együttműködés keretei és az érdekvédelmi munka formáit rögzíti. A szakmai napon részt vevők aktuális helyzetképet kaptak többek között az ágazati irányítás tartalmi és szervezeti rendszeréről, a felsőfokú szakképzés megújulásáról, valamint az NMI Művelődési Intézet szakmai fejlesztőmunkájáról.

Elindult a Tessedik Sámuel Kollégium

2017. április 1-jén sor került a Tessedik Sámuel Kollégium és a vele párhuzamosan megrendezésre kerülő Afrika Kollégium hivatalos megnyitójára a Lakitelek Népfőiskolán. A résztvevők a nyolc alkalomból álló kollégiumi képzés első alkalmával Tessedik Sámuel életével, tevékenységével, valamint a közösségi művelődés történetével, fogalomrendszerével ismerkedtek. (NMI Facebook)

Újabb magyar csúcsteljesítményekkel bővült a hungarikumok sora

A Hungarikum Bizottság a hungarikumok sorába emelte az Egri Bikavért, a Kodály-módszert, a magyar pásztor- és vadászkutyafajtákat, valamint a tiszai halászlét. A Magyar Értéktár pedig újabb kilenc értékkel bővült – a döntést Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter jelentette be 2017. március 21-én Egerben, a bizottság ülése után.

Új szervezet – változatlan küldetés

2017. január elsejétől a szellemi jogelőd Nemzeti Művelődési Intézet feladatait új szervezeti keretek között látja el a lakiteleki Népfőiskola Alapítvány által alapított NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.

Az új gazdasági szervezet első hónapjai az Emberi Erőforrások Minisztériumával kötött közszolgáltatási szerződés alapján az új munkaszervezet felállításával, a szükséges dokumentáció előkészítésével, valamint a 2017-es év szakmai koncepciójának kialakításával kezdődött. S miközben mindezt kialakítottuk, nem hanyagolhattuk el a folyamatban levő szakmai programokat, európai uniós projekteket és a Kulturális Közfoglalkoztatási Program negyedik ütemének folytatását, befejezését és az ötödik program előkészítését. A januári Pajtaszínházi Szemlén 19 megye amatőr színjátszó csoportjainak adtunk lehetőséget a bemutatkozásra a Magyar Teátrumi Társasággal közösen szervezett amatőr színjátszó projekt lezárásaként. A bábjaftzó közösségek újraélesztése érdekében indított Bűvös Bábos mintaprogramunk négy megyében járult hozzá az amatőr bábjaftzó csoportok alapításához. A közösségi művelődés küldetésének kiterjesztésére elindítottuk a Tessedik Sámuel Kollégiumot, valamint áprilisban, a korábbi évek stratégiai konferenciáinak folytatásaként, megrendeztük „A nemzet kultúrája – A kultúra nemzete” tanácskozást Lakiteleken. Csökkentett létszámkerettel, koncentráltabb közművelődési tartalommal indítottuk útjára az V. Kulturális Közfoglalkoztatási Programot, amely több mint 3000 álláskeresőnek nyújt átmeneti elhelyezkedési lehetőséget 2018. február 28-ig. Az új képzési akkreditációkkal rendelkező szervezet nagy lendülettel folytatta a közművelődési szakemberek továbbképzését, az OKJ-s tanfolyamok mellett egyre több új akkreditált képzési programot valósítunk meg. Feladataink között még határozottabban megjelenik az értékfeltáró tevékenység, amely egyfajta erőforrás-gazdálkodásként mind helyi, megyei, mind pedig országos szinten segíti a kulturális alapú társadalom- és gazdaságfejlesztést.

Feladatellátásunk során kiemelt figyelmet fordítunk a kulturális alapellátás kiterjesztésére, amelynek fókuszában a kistelepülések kulturális esélyeinek növelése áll. Az NMI Művelődési Intézet elkötelezett a közösségek értékalapú fejlesztésében és erősítésében, amellyel a helyi társadalmak cselekvőképességét, erőforrásainak gazdagítását célozza meg. A közösségi művelődés és a kultúra eszköztára alkalmas arra, hogy a fejlesztési folyamatokat a helyi társadalmakban integráltan valósítsa meg. Szakmai programjainkat, kezdeményezéseinket mindig a helyi igények és helyi adottságok határozzák meg. Mindezekre építve vonjuk be a helyi közösségek tagjait és önálló, eredményes cselekvésre, értékközvetítésre, a kulturális javak gyarapítására ösztönözzük őket.

Folyóiratunk 22. évfolyamának első lapszáma az esélyteremtés témakörét járja körül. Követendő példákat mutatunk be arról, hogy miként adhatjuk át a kulturális mintákat, hogyan építhetünk innovatív módon a hagyományokra és az értékfeltárára, de arra is választ kapunk, hogy hol és kik lehetnek a partnerek az esélyteremtésben, példaadásban. Intézmények, civil szervezetek, népfőiskolák küldetése rajzolódik ki előttünk, s ugyan szervezetenként különböző utakat mutatnak, de a tanulság közös:

A kultúra, a közösségek értékalapú újraszervezése lehetőséget teremt a felzárkózásra, a települési közösségek megerősítésére, az egyéni esélyek és kompetenciák fejlesztése mellett a közösségi szintű érvényesülésre is.

E gondolatok jegyében, valamint Tessedik Sámuel idézetével ajánlom olvasóink figyelmébe a folyóirat 22. évfolyamának nyitó lapszámát.

„Ahol nem gondoltam, nem is gyanítottam,
ott is bő gyümölcsöket termett a mag,
melyet szóban és írásban elhintettem.”

„Tudunk mintákat adni”

A nagyvázsonyi Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület esélyteremtő és közösségfejlesztő tevékenysége

Nagyvázsonyban beszélgettem Kandikó Ritával, az idén 20 éves Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület vezetőjével. Ritka alkalom volt ez, hiszen Rita számos nemzetközi projektben dolgozik, ha felhívom, általában külföldön találok, Bolíviától Paraguay-ig. De lelkesedése, tenni akarása, fiatalos lendülete akkor is átsugárzik a telefonon. A mostani beszélgetésben pedig a helyi nyüzsgésbe csöppentem, jöttek-mentek körülöttnünk a fiatalok, akik a rendezvények szervezésétől az önkéntesek problémáin át a kézműves foglalkozásokig számos ügyben kérték a segítségét.

Baloghné Uracs Marianna: *Mesélj nekünk Nagyvázsonyról, milyen ez a település, mit kell tudni róla egy ideérkezőnek?*

Kandikó Rita: Nagyvázsony 1800 fős falu a Balaton-felvidéken, Veszprém és Tapolca között félúton. Közélünkben van a Kab-hegy, a Bakony legmagasabb pontja. Működik itt iskola, óvoda, egészségház, fogorvos, orvos, gyógyszertárunk van, IKSZT, környezetvédelmi szövetkezet és egy varroda, ahol több mint 150 ember dolgozik. Helyi értékekben nagyon gaz-

dag a falu, a legismertebb a Kinizsi várrom, évente 40.000 turista látogatja, híresek a Pálos kolostor romjai, templomból is van öt. A Szent István templom a Balaton felvidék gyöngyszeme, gótikus stílusban épült. Van egy néprajzi múzeumunk, egy látványkovács múzeumunk. Azt gondolom, van bőven mit látogatni. Érdekesség még, hogy nyolcvan ló van Nagyvázsonyban, régen a lovasiskola is nagyon fontos volt, de ma is Nagyvázsony, a Kinizsi vár és a ló szorosan összefonódik. Erdőinkben vadásztársaságok működnek, a Kék Túra útvonal közelsége miatt pedig sok bakancsos turista is ellátogat hozzánk. Most elkészül Veszprém és Nagyvázsony között a kerékpárút, és tovább nőhet a turisták száma. Jó itt élni, ez a település nem az elvándorlásról híres. Egyre több fiatal érkezik az Alföldről, akik Nagyvázsonyot választják: Szolnokról, Debrecenről, Hajdúnánásról jöttek most az utóbbi két-három évben.

B. U. M.: *Miért éppen hozzátok költöznek?*

K. R.: A Balaton-felvidék nagyon sok embernek tetszik. Nagy-

vázsony komfortos település, van iskola, óvoda, csatornázott, internettel ellátott, a gázhálózat is kiépült. Van, aki hosszas keresgélés után itt talál munkát, azért költözik ide. Például a helyi MOL kút üzemeltetője Hajdúnánás környékéről jött ide, a Mezőgazdasági Kft. növénytermesztési ágazatvezetője – egy fiatal családapa – pedig Erdélyből érkezett a faluba. Vagy azok, akik nem tudnak Veszprémben egy lakást megfizetni, itt még elérhető áron találhatnak maguknak lakhatási lehetőséget.

B. U. M.: *Kevés település mondhatja el magáról, hogy fiatalodik*

és nő a lakosság szám. Hogy érzed, milyen itt a településen a közösségi élet, az összetartás?

K. R.: Sajnos ebben még sok a teendőnk. De például rengeteg civil szervezet működik, ha jól tudom, közel harminc. Horgász Egyesület, Vállalkozók Nagyvázsonyért Egyesület, Kinizsi Sport Egyesület, Mazsoládé, a kismamák egyesülete, Pontes Alapítvány, az iskolának, az óvodának is van alapítványa. Kengyel Alapítvány, ami fogyatékkal élőkkel foglalkozik, Lovas Egyesület, Polgárőrség, szóval sok aktív közösség. Amikor mi megalakultunk, még nem volt ennyi, azt gondolom, hogy a mi egyesületünk mintát adott másoknak, emellett sokakat segítettünk is az indulásban, például tanácsokkal, vagy éppen az alapszabályt megfogalmazni.

B. U. M.: Mikor és hogyan jött létre a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület? Te akkor még művelődésszervezőként dolgoztál, ugye?

K. R.: Úgy kezdődött az egész, hogy én művelődésszervező szakra jártam a Pécsi Egyetemre, végzős voltam, gyes-ről visszatérő kismama. Az önkormányzat eladta a régi Kultúrházat, ami a falu szélén volt, ezért nem volt annyira látogatott. Ezután megvette a Vízmű épületét a falu központ-

jában, és megpályáztatta a művelődési ház vezetői munkakört. Megnyertem, nagyon örültem, 1997-ben én lettem a vezető: volt egy takarítónő és én. Azt gondoltam, hogy ezzel nem váltjuk meg a világot, kell mögém egy csapat. Megkerestem a fiatalokat, akikkel már júliusban részt vettünk egy Európa Nap-vetélkedőn Monostorapátin, ahol nagy sikerünk volt. Kellott egy focicsapat, egy vetélkedő csapat és egy főzős csapat: mindenben versenyeztünk, és mindent megnyertünk. Monostorapátin volt már egy működő egyesület, az Extázis Ifjúsági Egyesület. Kérdeztem a fiatalokat, hogy ők nem akarnak-e valami hasonlót, hiszen milyen jók vagyunk együtt. Mindenki lelkesedett az ötletért! Azt mondták, ha én a papírmunkát intézem, akkor mindenben segítenek, – így kezdtük 1997-ben. Tíz éven keresztül csináltam párhuzamosan a művelődési ház vezetését és az egyesületet. Amikor 2007-ben már magasabb volt az egyesület költségvetése, mint a művelődési házé, el kellett döntenem, hogy melyiket választom. A bizonytalanabb mellett döntöttem, eljöttem a közalkalmazotti munkaviszonyomból, és az egyesületet választottam. Nem én voltam az első, előttem már két ember itt

dolgozott, a harmadik munkatársam lettem az egyesületnek. Éppen akkor szerencsére az Országos Foglalkoztatási Alap (OFA) írt ki egy pályázatot, amiből elbocsátott közalkalmazottként egy évig biztosított volt a munkabérem. Azóta, immár tíz éve, itt dolgozom főállásban az egyesületnél. A fiatalok azóta felnőttek, részben ők pl. a Baba-mama klub alapítói, és azóta is aktívak a településen, sok-sok közösséget működtetnek. Azt gondolom, meghatározta az életüket, hogy egy ifjúsági szervezetben önkénteskedtek.

B. U. M.: Az egyesületnek mennyiben változott a tevékenysége a kezdeti időkhöz képest?

K. R.: Kezdetben természetesen mindenki önkéntes volt. 1999-ben lett azonban egy Teleházunk, amit naponta nyitva kellett tartani, ezért szükség volt egy főállású alkalmazottra. Elkezdtünk intézményesülni – immár nem csak ötleteltünk, meg önkénteskedtünk, és ettől át is alakultunk kicsit, mert ha már munkatárs van, akkor annak a munkabérére elő kell teremteni. Először polgári szolgálatos fiatalok voltak a teleházvezetők, utána munkaügyi támogatással lett munkatársunk, most pedig a kulturális közfoglalkoztatásban fogadó partnere vagyunk a Művelődési Intézetnek, illetve pályázati forrásokból vannak alkalmazottaink, akiket így segítünk munkához. A munkatársaink közül majdnem mindenki előtte önkéntesünk volt. Nem mentünk be a munkaügyi központhoz, hogy szükségünk van valakire, hanem az önkéntesünket megkértük, jöjjen hozzánk dolgozni. A kulturális közfoglalkoztatottakkal is így voltunk, senkit nem vettünk még úgy fel, hogy előtte ne ismertük volna. Nagyon jó munkatársakká váltak. A munkánkban először az volt a célunk, hogy a fiatalok hasznos szabadidő-eltöltését segítsük. Az-

tán megnyitottuk ezt a Teleházat. Akkor még, 1998-ban, nagy dolog volt az ingyenes internet-hozzáférés. 2008 körül vettük észre, hogy a családok már meg tudták venni a számítógépet, az internet előfizetést, ezért sokan elmaradoztak... maradtak a cigánygyerekek.

B. U. M.: *Milyen a településen a cigány lakosság aránya?*

K. R.: A lakosság 8%-a cigány. Ez elgondolkodtatott azon, hogy míg mindenfelé járjuk a nagyvilágot, számos nemzetközi programot szervezünk, s mindenféle kultúrát ismerünk, addig a cigányság kultúrájáról nem igazán bírunk elmélyült ismerettel. Elkezdtem tanulni, többet beszélgetni a helyi kisebbségi önkormányzat elnökével, tanulmányutakra jártunk az egész országban, látogatást tettünk Bulgáriában, Romániában, Erdélyben, ilyen témájú pályázatokat írtunk és projekteket valósítottunk meg. Egymástól tanultunk sokat. Korábban megismerkedtünk egy olyan szakemberrel, aki tanodákat működtetett Baranya megyében. Ő, Osztramok István (Oszti) mondta azt, hogy „Te, Rita, amit ti itt csináltok, az egy fél tanoda”. „Jó, jó... akkor mi kell hozzá, hogy egy egész tanoda legyen?” – kérdeztem. „Pályázat.” Mondtam neki, hogy ha legközelebb lesz pályázat, akkor szóljon, de csak akkor, ha ő jön el hozzánk szakmai vezetőnek. Azt mondta, hogy szívesen eljönne. Így 2012-ben mi is pályáztunk, elnyertük a támogatást, és tanodát működtettünk 20 hónapig itt Nagyvázsonyban.

B. U. M.: *Mit jelent az, hogy tanoda?*

K. R.: Ez egy olyan közösségi forma, amely hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatását segíti. Nem második iskola, nem az a cél, hogy házi feladatokat oldjunk meg. Főleg a mi tanodánkban nem, ahol szociális kompetencia-

fejlesztés zajlik. Mindenféle játékokkal, beszélgetésekkel segítjük azokat a gyerekeket, akik otthon nem jutnak lehetőséghez. A Balaton-felvidék az egyik leggazdagabb környéke az országnak, és nálunk is volt olyan gyerek, akit elvittünk egy zempléni táborba, és életében először ott zuhanyozott, mert addig az utcáról, közcsapról hordták be a vizet a lakásba. Nem Borsodban, nem Szabolcs megyében, Nagyvázsonyban. Nálunk is vannak olyan gyerekek, akiknek ebben kell segíteni. Először azt mondta a kisgyerek, hogy „jaj, fáj a hasam”, mire rájöttünk, hogy azért fáj a hasa, mert zuhanyozni kell, és soha életében nem zuhanyozott, és nem fogja ezt így elmondani, csak beszélgetés után jöttünk rá, hogy ez a probléma. Az a célunk, hogy ezeket a gyerekeket segítsük. Nálunk vannak külföldi önkéntesek, kollégáim is mind fiatalok, és velük vannak a mindennapokban. Volt egy kollégánk, akinek csak az volt a dolga, hogy gitározzon, és ha a gyerek akart, akkor gitározott vele, vagy csak hallgatta az élő zenét. Vannak sikereink, mert egy-két gyerek elkezdett gitározni, ukulelén játszani. Azt csinálják, amit látunk, tudunk mintákat adni: minden pénteken ukulele szakkör, minden csütörtökön rajzszakkör,

vagy ha bejönnek, elkezdünk beszélgetni, hogy mit szeretne, és amit szeretne, abban segítünk. Van, amikor hárman jönnek be, van, amikor tizenhárman.

B. U. M.: *Azt könnyen elértétek, hogy jöjjenek hozzátok?*

K. R.: 1999 óta vagyunk nyitva. Van olyan, amikor kevesebben vannak, télen mindig többen. A hideg és a sötét nekünk kedvez, nyáron kevesebben vannak. Az a fontos, hogy a munkatársak, akik itt dolgoznak, motiváltak legyenek, mivel miattuk jönnek be a gyerekek. Lacival jól lehet ukulelézni, Ferivel jól lehet rajzolni. Aztán jönnek és tesznek-vesznek.

B. U. M.: *Számos településen a cigányokkal való együttélés sok problémát vet fel, nálatok mi a helyzet?*

K. R.: Készített velünk korábban interjút a Kossuth rádió, mert az a módszer, amit mi csinálunk, állítólag egyedül. Én nem is gondoltam, hogy ez módszer, ösztönösen csináltuk. Az nagyon fontos, hogy volt egy ember, aki szeretett volna változást, ő Rupa Éva, a Nagyvázsonyi és a Veszprém Megyei Roma Nemzetiségi Önkormányzat elnöke. Ha én, mint Kandidó Rita, mint nem cigány ember mondok valamit, az nem biztos,

hogy elfogadható számukra, de ha Éva mondja, neki elhiszik. Az ő szerepe nagyon fontos, nélküle nem tudunk volna ötről a hatra jutni. Közel 10 éve dolgozik itt a helyi közösségben, és azt gondolom, hogy a vele való együttműködésnek köszönhető, ha a településen a cigányokkal való munka példaértékű lett, és módszer lesz belőle. Tehát ő egyrészt nagyon sokat foglalkozott a cigányokkal a tanodán keresztül, és új dolog, hogy nemcsak a gyerekekkel foglalkozunk, hanem a szüleikkel is, főleg az anyukákkal. Mert a gyerekeket úgy nem lehet fejleszteni, ha az anyukákkal nem beszélgetünk. Voltak szülői klubok, ahol Oszi foglalkozásokat tartott, és egy idő után már a szülők kérdezték, hogy mikor lesz már a klub, mert akarnak jönni, játszani. A cigányasszonyok, lányok tizenévesen gyakran már gyereket nevelnek, mosnak, főznek, takarítanak. A játék kimarad az életükből, és ezzel a különféle fejlesztésekből is kimaradnak, amit játékon keresztül tanulhatnak meg. Most rájöttek, hogy milyen jó, ezért szívesen küldik a gyerekeiket is, mert ők nem tudtak ennyit játszani, és tudják, hogy ez jó lesz a gyerekeknek. Nagyon sokat kellett beszélgetni, hogy ezt elfogadják, és nagyon sokat jártak be a tano-

dánkba a szülők. Sőt, amikor a Türr István Képző Központ hirdetett képzéseket, a polgármester úrral megbeszéltük, hogy mi is segítünk torborozni embereket, mert parkgondozó, festő, kőműves képzés indult Nagyvázsonyban. Ez közel 50 embert jelentett, akiknek nagy része nagyvázsonyi volt. Egyrészt a mi tanodánkban a korai iskolaelhagyó fiatalok, akik nem tudták befejezni a szakmunkás iskolát, mentek el erre a képzésre. De a tanodás szülők is elmentek, akik húsz éve nem ültek iskolapadban, sőt volt nagymama közöttük, aki szintén beiratkozott a parkgondozó tanfolyamra. Ez nagyon fontos, a gyerekek mintát adtak a szülőknek, nagyszülőknek, hogy ők is tanuljanak. A mi tanodának az az értéke, hogy a szülőkkel együtt dolgozunk, és a korai iskolaelhagyó gyerekeket sem hagyjuk magukra, hanem próbáljuk nekik keresni az utakat. Azok a gyerekek, akik kimaradtak a szakmunkásképzőből, de elvégezték a négyhónapos kőműves, festő tanfolyamot, azóta dolgoznak. Májusban levizsgáztak Orsós Jancsi bácsinál, aki kapolcsi köztisztelőben álló kőműves, cigányember, gyönyörű kőkerítések épít a Balaton-felvidéken. Az ő alkalmazottja mindegyik gyerek, aki a tanodából elment képzésre, és most

dolgozik. Az önkormányzat is foglalkoztat a szülők közül jó párat. A pécsi Gandhi Gimnázium igazgatónöje és 20 diákja is ellátogatott hozzánk. Ide elsősorban cigánygyerekek járnak az országból, és nagyon tetszett nekik, amit nálunk láttak. Kevesen vagyunk az országban, akik úgy fejlesztünk, hogy a munkára helyezzük a hangsúlyt, mert ha van munkájuk, akkor az emberek tudnak ötről a hatra jutni. Az egyik célja az egyesületünknek a fiatalok motiválása a vidéken maradásra, hogy ne kelljen mindenkinek elmennie a városba, és ennek a kulcsa a munkahelyteremtés, munkalehetőségek biztosítása. Mindenféle forrásokat meg kell tudnunk ragadni. Ez az egyesületünk egyik fő tevékenysége, a kevesebb eséllyel bíró fiatalokkal való foglalkozás, a másik az önkéntesség. Ha a 6. osztályos cigánylánynak nem az a terve, hogy 8. osztályos korára férjhez menjen, anya legyen, hanem önkéntes szeretne lenni, akkor már volt értelme a tanodával foglalkozni. Ilyen apró sikereink vannak.

B. U. M.: *Az önkéntességgel mikor kezdtetek el foglalkozni?*

K. R.: Végül is az első két évben csak önkéntesként dolgoztunk – ez a klasszikus önkéntesség volt, a törvény után persze még tudatosabb lett. Az Európai Önkéntes Szolgálattal (EVS) 2005 óta dolgozunk együtt, ami nagyon fontos irány számunkra. A senior önkéntesekkel pedig 2012 óta. Mindenféle önkéntesünk volt már külföldről, és mi is küldtünk ki, 18-76 éves korig.

B. U. M.: *Azt érzem, hogy az önkéntesség most divat is lett. Egyre inkább előtérbe kerül, csak nem mindig van valódi tartalma. Nálatok azonban a helyi közösségépítő munka alapja az önkéntesség. Jól látom?*

K. R.: Azt gondolom, az önkéntesség akkor sikeres, ha értelmes munkát tudunk adni. Ha mondjuk, jön kerítést festeni 50 fő, azt nem annyira szeretjük, mivel nem tudunk annyi szerszámot biztosítani. Mi a kiscsoportos önkéntességben hiszünk, meg az egyedi önkéntességben. Akik a tanodában gyerekekkel foglalkoztak vagy rendezvényeknél segítenek, esetleg idegenvezetést vállalnak, az mind nagyon nagy segítség. Önkénteskedni immár lehet online is – haladnunk kell a korrallal, az is önkéntes munka, ha a fiatalok szövegeket fordítanak le angolról magyarra, magyarról angolra; ebben is szoktunk kérni segítséget.

B. U. M.: *A nemzetközi önkéntesség hogy jutott eszetekbe?*

K. R.: 2000-ben kezdtünk el nemzetközi ifjúsági munkával foglalkozni. Az Európa-napi vetélkedő volt az első, amin részt vettünk 1997-ben, maga a vetélkedő is Európáról szólt. Rendszeresen részt vettünk képzéseken, amiket az AGRYA – Fiatal Gazdák Magyarországi Szövetsége tartott, kimondottan kisteleplülésen működő fiataloknak, majdnem két éven keresztül jártunk a képzéseikre. Woosch Péter tartotta a képzéseket, az egyik

legjobb szakembernek tartom az ifjúsági munkában, és ő mondta, hogy vannak nemzetközi pályázatok, próbáljuk meg. Azt választottam, hogy először kezdjük el helyben meg a kistérségben, azután országosan, és ha majd megerősödünk, akkor nyissunk határokon túlra. 2000-ben jutottunk el idáig, akkor voltam először egy nemzetközi képzésen Franciaországban, utána Vácon, megismertem embereket, elkezdtünk ifjúsági csereprogramokat szervezni. Tíz napra jöttek hozzánk fiatalok, mi pedig viszonzásul többek közt Spanyolországba, Portugáliába, az Egyesült Királyságba mehettünk. Amikor már több ifjúsági programot megvalósítottunk, az akkori hazai országos ifjúsági irodahálózat, a Mobilitás munkatársai azt mondták, hogy nemzetközi önkénteseket kellene fogadni itt Nagyvázszyban. De ez kicsi ország, kicsi falu, mondom, s kérdelem én, ki fog jönni ide önkéntesnek. Nyugtattak, mondták nekem, hogy higgyem csak el, adjam csak be az akkreditációt, majd meglátom, jönni fognak... Még mindig kétkeltem: persze, Debrecenbe mennek az emberek, de Nagyvázszyba senki nem akar majd jönni. Aztán tartottunk itt egy képzést az Euro-mediterrán Part-

nerség* keretében, jöttek arabok, zsidók, meg mindenféle felekezet és náció. Volt egy nagyon kedves fiatalember Tunéziából, aki azt mondta, hogy „Rita, én hozzátok akarok jönni önkéntesnek”. Erre azt feleltem, hogy Hamdi, ha te ide akarsz jönni, akkor megcsináljuk az akkreditációt. Fiatal volt, nagyon szimpatikus, és arra gondoltam, hogy igen, miatta érdemes ezzel foglalkozni. Megcsináltuk az akkreditációt, és az első nemzetközi önkéntesünk nem is Európából, hanem Afrikából érkezett! Nagyon jó tapasztalataink voltak vele, azóta is tartjuk a kapcsolatot, már kétszer volt nálunk.

B. U. M.: *Mit csinált önkéntesként?*

K. R.: Árnyékszínházat és debuka szakkört tartott a gyerekeknek (debuka = egyfajta ütős hangszer) és arab nyelvtanfolyamot, azt már inkább nekünk, felnőtteknek. De a mindennapokban is sokat segített. Nyolcvanegy főt fogadtunk 10 év alatt: 16 országból, négy kontinensről, jönnek-mennek az önkéntesek. Most kisfilmeket készítenek, fényképeznek rendezvényeken, hangmontázsokat készítenek. Persze minden attól függ, hogy kinek mihez van tehetsége. Mindig fontos az önkéntes hobbi, mert ha izgalmas, akkor jó, ha megtanítja a gyerekeknek. Önkéntese válogatja, hogy ki mit segít. A német lányunk, aki nemrég járt nálunk, az iskolában pedagógusaszisztensként működött, a nem formális módszereket segített bevinni az intézménybe. A német színjátszó szakkörben pedig mindenféle játékokat tartott a gyerekeknek németül. Ők így segítik a munkánkat. Azért tartom az Európai Önkéntes Szolgálatot fontosnak a hátrányos helyzetű

* A Földközi-tenger medencéjében található országok Európai Unió által támogatott együttműködése.

gyerekeknél, mert úgy tartom, ha nem tudok mindenkit elküldeni a világba, akkor hozzuk ide a külföldieket. Így is kinyílhat számukra a világ, a mindennapokban meglátják, hogy a médiából vagy a közbeszédből megismert negatív sztereotípiák nem működnek, egy franciának, németnek, angolnak és más nemzetek fiainak-lányainak mind vannak jó és rossz napjai. Ezek a gyerekek ne legyenek olyan előítéletesek, mint akik sosem találkoztak hús-vér külföldiekkel. De lehetőséget adunk hátrányos helyzetű fiataloknak is, hogy eljussanak külföldre. A nyáron volt két nevelőintézetben felnőtt fiatalunk, két hónapot és hat hetet töltöttek Franciaországban és Finnországban. Nemrég két cigány fiunk járt kint, az egyik nyolc hónapra Palermóban, a másik Finnországban két hónapra. Mindegyik utazásra hosszan, hosszan készülünk velük, és nagy izgalommal vártuk a hazaérkezést, mi lesz belőlük, milyen változást hoz ez a néhány hónap. A Palermóban járt fiatalunk Hollandiába ment dolgozni fél évre, most hazajött a barátnőjével, és önálló életet kezdtek, albérletben laknak és itthon dolgoznak.

B. U. M.: *Amikor visszajönnek, elmesélik, mi történt velük, mit tapasztaltak?*

K. R.: Tartunk egy önkéntes napot, ahol élménybeszámolót tartanak az önkéntesek a kinti munkájukról, és a leendő önkéntesek meghallgatják, hogy mi vár rájuk. Ezt évente két-három alkalommal szoktuk tartani.

B. U. M.: *Gondolom, élményekkel telve jönnek haza.*

K. R.: Igen, és mindenki mosolyogva, feltöltődve. Mások, amikor elindulnak, és mások, amikor hazajönnek. Kellene előtte-utána képeket készíteni az arcukról induláskor és érkezéskor, hogy lás-

suk, hogy mennyit is változtak. Én hiszek az Európai Önkéntes szolgálatban, ez egy lehetőség arra, hogy személyesen fejlődjenek, védett körülmények között. Van szállásuk, zsebpénzüik, sőt még az étkezési hozzájárulást is támogatja a program, s csupán napi hat órát kell dolgozniuk. Az sem éppen mellékes, hogy nem kell munka után kutyagolniuk, keresgélniük, hiszen az eleve adott, csak helyt kell szépen állniuk. Aztán idővel bárki továbbléphet, feljebb juthat az életében az itt megszerzett tapasztalatokkal.

B. U. M.: *Van néhány ifjúsági szervezet itt a Balaton-felvidéken, amelyek nagyon jól együtt tudnak működni. Nyilván ennek a személyes kapcsolatok a gyökerei, de óriási erőforrás számotokra, hogy egymást tudjátok segíteni a KÖSZI-ben.*

K. R.: Az egyesületünk húsz éve működik, ennek az is a titka, hogy sokat járunk a világba, nemcsak a megyébe, nemcsak az országba, hanem a világba. De igazad van, fontos az is, hogy itt a Balaton-felvidéken van nekünk a KÖSZI, öt településsel (Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért). 1998-ban alapítottuk, ezt is az AGRYA-nak köszönhetjük egyébként, ők adtak mintát. Egyébként ugyanilyen kis

közösségek voltak Győr, Vasvár vagy Bordány környékén is, ebből is láthattuk, hogy érdemes hálózatban együttműködni. 1998 óta működünk együtt ezzel a nyolc szervezettel. Gabi meg Tibi (Bazsó Gabi, Hoffner Tibi) elsősorban vidékfejlesztésre és az értékörző munkára specializálódtak. Szendrei Szilárdék Tótvázsonyban a média és a közösségi kezdeményezések területén erősek. Jó, hogy tudunk találkozni, és egymást tudjuk erősíteni. Van, amit együtt csinál a KÖSZI, és mindenkinek vannak saját ügyei is. A többi együttműködésünk is nagyon fontos számunkra: például Debrecenben ott van a Rocksuli, igazán kiváló kapcsolatban vagyunk velük, de akár említhetném a Velencei tónál az Életművész Egyesületet, illetve Szekszárdon a Polip Egyesületet. Komáromban a Magházzal közösen működtetünk egy Diagonál Magyarország nevű országos szervezetet. Fontosak a nemzetközi találkozások, mert nagyon sokat tanulhatunk általuk. Mi is tagjai vagyunk több hálózatnak, pl. a „Rückenwind” – magyarul hátszél – hálózatnak: 2008-ban léptünk be az együttműködésbe, melynek célja a hátrányos helyzetű gyerekek segítése. A név jelentése beszédes: mint a jó szél a vitorlásnak, úgy adunk információkat, segítséget a

liába, mert ő a KÖSZI-ben meghatározó személyiség. Soha nem olyan embereket választunk, akik valahol csak vannak, nem a nyelvtudás a fontos, hanem a nyitottság, a multiplikátor személyiség. Ami pedig a központunkat illeti, a régi, kicsi helyünkről átköltözhattünk a szépen felújított kis iskolába, ezt szeretnénk majd jól belakni, és itt a helyi közösségfejlesztéssel, a hátrányos helyzetűekkel foglalkozni. Fontos feladatként vár ránk a munkahelyteremtéssel kapcsolatos információk összegyűjtése és átadása az Éltes Balaton-felvidékért leader csoport 59 településén. Szeretnénk motiválni a fiatalokat, rábírni őket, hogy maradjanak itt. A vállalkozókkal sokat kell beszélgetni, hogy tudjanak róla, milyen források vannak számukra ahhoz, hogy fiatalokat foglalkoztathassanak. Most hívtak Gabiék, hogy ez rám van szabva, és szeretnék, ha én lennék az, aki magára vállalja ezt a feladatot. Ez egy egészen új fejezet kezdetét jelenti az életemben, de mindig is szerettem a kihívásokat! Foglalkoztatási hivatallal vagyok napi kapcsolatban, az iparkamarával, bújom az internetet, próbálok minden forrást felkutatni, minden lehetőséget számba venni, hogy segíteni tudjam a fiatalok vidéken maradását.

gyerekeknek, hogy az utat megtalálják. Ez a tanodában, a nemzetközi ifjúsági munkában, önkéntes szolgálatban is igaz. Nagyon szeretem ezt a hálózatot, sokat tanulunk tőlük, és azokat a módszereket, amiket ott ellessünk, hazahozzuk, adaptáljuk a saját viszonyaink közé, s a gyerekeinknek adjuk át. A „Rückenwind” hálózat nagyon büszke arra, hogy mi tanodát működtetünk. Meg is hívtuk az alapítóit, két osztrák barátomat, mivel ebben a hálózatban, mely nyolc országot számlál, ilyet eddig még nem működtetnek. Abban mi is mintaadók tudunk lenni, hogy miként is lehet helyi szinten kis „rückenwind” projekteket megvalósítani, így ebben mi vagyunk most a követendő minta, akár nemzetközi szinten is. A Pannon Egyetemmel, illetve különböző budapesti alapítványokkal, művészeti szervezetekkel egyetemben tagja vagyunk még egy Anna Lindh hálózatnak is, melynek az Euro-mediterrán térségben működő, kultúrával foglalkozó egyesületek, intézmények lehetnek a tagjai. Találkozunk, megismerkedhetünk olyanokkal, akikkel amúgy nem lenne lehetőség.

B. U. M.: *Mik a terveitek?*

K. R.: Szeretnénk folytatni a tanodát, de egy másik szinten. Most van egy kétéves nyertes Védőháló programunk, így a családokkal többet tudunk foglalkozni. Nemzetközi szinten továbbra is szeretnénk az EVS keretében fiatalokat küldeni külföldre, illetve

fogadni itt Nagyvázszyban. Egy nyertes pályázatunk keretében Uruguayba, Paraguayba, Kolumbiába küldhetünk önkénteseket 2017 nyarán. A nemzetközi ifjúsági munkánkban sokan azt csodálják, hogy milyen sok szervezettel vagyunk mi kapcsolatban. Jött ide az angol partnerszervezetünk Nyugat-Angliából, egy gyönyörű halászfaluból, és azt mondta, hogy Rita, irigylem tőletek a helyi ifjúsági munkát. Nagyon sok nemzetközi munkával foglalkozó szervezet utazási irodaként működik, küldi a fiatalokat jobbra-balra. Mi viszont olyan önkénteseket keresünk, akik tesznek is a közösségért, és azt a tapasztalatot, amit megszereznek, vissza is adják. Nem csak nagyvázszyiak mennek, az a cél, hogy működő közösségeket segítsenek, így pl. Rebeka is azért ment ki Portugá-

KANDIKÓ RITA művelődésszervező, nemzetközi euro-mediterrán képző. Ifjúságsegítéssel 1997-ben kezdett tudatosabban foglalkozni, a Nagyvázszyi Művelődési Ház vezetőjeként. Szakmai mentorának Wootsh Péter ifjúsági szakembert tartja, aki 1997-ben első mestere lett, s az együttműködés azóta is folyamatos. A nemzetközi ifjúsági munkáját leginkább elősegítő kapcsolatait az Euro-mediterrán SALTO képzési központ másfél éves képzésének köszönheti. A jövőben a fiatalok vállalkozásindításának témakörét szeretné alaposabban tanulmányozni, a terület szerzteágazó ismereteiben minél jobban elmélyedni, hogy a lehető leghatékonyabban tudja majd segíteni őket.

DR. BALOGHNÉ URACS MARIANNA 26 éve dolgozik a közművelődésben, ebből 24 évet Pápán, a Jókai Mór Művelődési Központban töltött művelődésszervezőként, szakmai csoportvezetőként majd igazgatóként. Itt legszívesebben színházi előadások szervezésével, a színházi nevelés és a drámapedagógia különböző területeivel foglalkozott. Dolgozott a felnőtteképzésben, elsősorban hátrányos helyzetűeknek szóló, kompetenciafejlesztő képzéseket szervezett. Foglalkozott a közösségek fejlesztésével, a generációk közötti együttműködések segítségével, valamint a közösségek szerepének erősítésével a helyi értékek átörökítése terén. Részt vett a Pápai járás szervezeteit összefogó Civil Háló Szövetség valamint egy civil információs és tanácsadó iroda létrehozásában és működtetésében, ennek érdekében pályázatok elkészítésében és megvalósításában, valamint több olyan programban, amely az önkéntesség elterjesztésére irányult. 2015 januárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Megyei Irodájában dolgozik területi koordinátorként.

Mi van a ládafiában?

Elfelejtett mesterségek visszatanítása Hajdú-Bihar megyében

Napjainkban a kosárfonás eltűnően lévő mesterség. A kosárfonó falvakban a több száz emberből már csak elvétve úzik ezt a tevékenységet. A szakma nagymesterei megöregedtek vagy meghaltak. A kosárfonás és a műhelyek utánpótlás nélkül maradtak. A fiatalok ritkán választották ezt a nehéz, kezeket egyáltalán nem kímélő, gerincet megterhelő foglalkozást.

Hajdú-Bihar megye délkeleti részén elhelyezkedő két településen, Bojton és Váncsodon nagy hagyománya volt a szálás anyagok feldolgozásának, melyek mára már feledésbe merültek. A Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Irodája arra vállalkozott az elmúlt évben, hogy e két településen, a Bihari Népművészeti Egyesület segítségével a régmúlt hagyományos népi mesterségeit, hagyományait felélessze, a mesterség iránt érdeklődőknek továbbörökítés céljából bemutassa, visszatanítsa. A két településen a gyékényszövés és -fonás, valamint a vesszőfonás alapjait sajátíthatták el az érdeklődők. A kezdeményezés tapasztalatairól Szatmári Ferenc kosárfonó népi iparművésszel beszélgettem.

Szabó László: *Honnan jött a kosárfonás?*

Szatmári Ferenc: Annak idején, kisgyerekkoromban tanultam itt Derecskén Fekete Imre bácsitól a kosárfonást. Ők a nagyapámék felé laktak, és sokszor megfordultam náluk. Bementünk, tátottuk a szánkat, és később, amikor legettünk egész nyáron, a fűzfa hűvösében volt mit csinálnunk. Volt időnk is, meg vesszünk is. Később elkerültem Derecskéről, kicsit térültem is, meg fordultam is a nagyvilágban, aztán érett fejjel visszajöttem,

tudod, itt vannak a gyökerek, és nem szégyellem, visszahúztak. Akkor kezdtem el ismét foglalkozni a vesszővel, és hamar rájöttem, hogy tudok vele bánni. Megtanítottam a feleségemet is, ő is népi iparművész lett végül. A nagyfiam is ebben nőtt fel, ma már a Népművészet Ifjú Mestere, szakoktató. Mindannyian ebből élünk.

Sz. L.: *Mit tanultál a mesteredtől?*

Sz. F.: Minden vidéknek megvan a maga formavilága, motívuma, de a mesterem azzal indított útnak, hogy a mi vidékünkre jellemző mintavilágot vigyem tovább. Több térségben is foglalkoztak vesszőfonással: például Békésben, Tiszalalpár környékén, tudjuk azokat a mintákat is, de mi azokat nem csináljuk. A mi térségünk mocsaras, lápos vidék volt, a Sárrét mente, a Hajdúság. Itt elsősorban zöldvesszőből halászati, gazdasági eszközöket készítettek. Osváth Pál már az 1800-as évek végén megírta, hogy Bojtról, Biharról a szekerek a Váradi és a Debreceni vásárra az itt készült kosarakban, tárolóedényekben szállítják az általuk megtermelt portékát. Mi a hagyományt

el lehet adni. Így lehet a teljesen analfabéta embernek is munkát adni, mert levágni, megszerezni, megkapálni, ha szükséges, meg tudja csinálni, így mindenkinek tudunk munkát adni. Tudom, hogy nagyon sok helyen várják ezt a fajta segítséget. Váncsodon is nagy sikerre volt az újratanításnak, örültek, hogy ők kapták meg a lehetőséget, nagyon sajnálták, hogy vége van, de egy kellemes klubdélutánral zártak. Azóta is nagyon várják a folytatást. Nagy szükség van azokra az emberekre, akik hatalmas energiával, ambícióval rendelkeznek, és megteremtik ezeket a lehetőségeket. Tudom, hogy kemény munka végigcsinálni, de az, amikor a végén járunk valaminek, és látjuk az elégedett embereket, arcomat, mindenért kárpótol. A hátrányos helyzetű településeken élők számára nagyon fontos, hogy legyen valaki, aki képes hozzásegíteni őket ahhoz, hogy kihozzák belőlük, hogy még ők is képesek létrehozni valamit. Ezekre a segítőkire hihetetlenül nagy elismeréssel tudnak nézni.

Sz. L.: *Korábban is foglalkoztál tanítással.*

Sz. F.: Legalább száz mentortanítottam van, akiket csak az utóbbi

őrizve a mai kor szellemének megfelelően próbáljuk előállítani a termékeinket. Például egy szekrényt ma már nem lehet úgy elkészíteni, hogy az ajtó nem sarokkal van feltéve, mint régen, mikor is egy vesszővel volt felkötve, és úgy állt, mint síron a galamb. A XIX.-XX. század fordulóján még elfogadott volt, de ma már nem. Az az igazság, hogy ezek a termékek messze verik az országba behozott rattan termékeket. A rattan bútorok nem erre az éghajlatra valók, és nem is olyan súlyú embereknek, mit mi magyarok vagyunk. Az én székeim az én 115 kilóm alatt meg se pissennek. Sokat ártanak nekünk vele, mert megveszik az emberek, aztán egy év múlva jönnek, hogy bomlik lefele, mit tudnánk vele kezdeni, számtalanszor megkeresnek. A mi termékeink a világ minden földrészére eljutottak már, zsúrizettek, minden évben egytől egyig zsúriztettük a termékeinket.

Sz. L.: *Hogyan látod a mai helyzetet?*

Sz. F.: Én nagyon helyesnek tartom a visszatánítást, ami most elindult – a tudás, a mesterség átadása, elsajátítása felelősség, az emberek

is így fogják fel. Alapos munkát kell végezni! A továbblépés, a fejlődés iránya pedig az, hogy kisszövetkezetté kell alakulni, majd pedig önellátóvá, ha nem is nyereséges. Nagyon várják ezek az emberek. Én mindenhol azt tanítom, hogy meg kell termelni a vesszőt, mert sajnos nagyrészt Lengyelországból hozzák be, holott itt vannak a területeink, és az emberek is itt vannak. Zöld vesszőként, főzött vesszőként, késztermékként, minden formában

időben tanítottam be a szakmára, még mindig visszajárok hozzájuk különböző képzésekre, odafigyelek a munkájukra. Vesszőültetvényt csináltunk, megtanítottam őket a vesszőfőzésre, hántolásra. Most már az alapokon túl vannak, a bútorkészítést fogom nekik innen kezdve megtanítani. Ezeket az embereket nem lehetne például esztergályosnak, marósnak, hegesztőnek kitanítani, mert a 8 osztályt is éppen csak hogy el tudták végezni. Arra viszont egy mesterember segítségével, és némi odafigyeléssel ők is sikeresen megtaníthatók, hogy egypár egyszerűbb terméket miként kell elkészíteni, illetve, amit megtermeltek, azt hogyan értékesítsék. Ezeknek az embereknek, mivel nem lesz mindenki vállalkozó, elsősorban abban kell mindemellett segíteni, hogy hogyan találjanak maguknak foglalkoztatót, illetve hogy miből mennyit csináljanak, és mennyit kérhetnek a portékájukért a piacon. Ha ezt megkövetelik, maradéktalanul megcsinálják. A cirokseprű készítést is tanítom, és azokon a településeken, ahol már készítik, mint például Bojt, Gáborján, Zsáka, gyönyörű, piacképes seprűket készítenek.

Sz. L.: *Volt-e valamilyen emlékezetes eseted?*

Sz. F.: Az nagyon megragadott, amikor korábban Egyek településén kosárfonást tanítottam. Az elméleti képzés után közösen fontunk egy kosarat, és a készítői közül kisorsoltuk, hogy kié legyen az elkészült kosár. Egy nagyon szegény asszony nyerte meg, akiről tudtam, hogy kenyérre se nagyon futotta. Hazafelé megállították, hogy adja el a kosarat.

Azt mondta az asszony: nagyon kellene az ára, de ennek akkora az eszmei értéke, hogy azt nem lehet kifejezni, nem tudja eladni. Azóta is megvan az asszonynak az a kosár.

Sz. L.: *Hogyan képzeled a jövőt?*

Sz. F.: Nagy elégedettséggel tölt el, hogy az egész család ezt a szakmát űzi. Ezt a tudást, amit megszerztünk, senki nem veheti már el. Az ember mindenét elvesztheti, de a megszerzett tudást nem. Ezt a tudást mi átadjuk, és nem féltjük a munkánkat. Nagy örömmel tölt el, amikor látom, hogy avatatlanok keze alatt már néhány alkalom után, a vessző kezd úgy viselkedni, ahogyan mi szeretnénk. Remélem, ez a jó tendencia nem fog megszakadni, mert már többször volt, hogy elindult valami, és amikor már kezdett volna látszani az eredménye, akkor mindig jött egy irányváltás, ami megakasztotta az addigi fejlődést. Nagyon remélem, hogy azok a folyamatok, amik most elindultak, mint az újratanítás, nem fognak megszűnni, hisz ez a tevékenység az emberiséggel egyidős. Ez a termék a világon mindenütt helyt áll az adott vidék jel-

legzetes motívumvilágával, és ami még nagyon fontos, hogy hazai alapanyagból készül. Amit még nagyon fontosnak tartok, az értéktárak megalakulása, ezzel elősegítjük értékeink megőrzését. A mi munkánk is az értéktár bizottság előtt van „Derecskei kosárfonás, fonott bútorkészítés múltja, jelene, jövője” címmel – mert ugye akitől én tanultam, a mesterem még 1976-ban meghalt, neki köszönhetően múltja van a szakmának, a jelenébe itt vagyok én, a jövője meg a fiam. Amit még meg kell említenem és fontosnak tartok, hogy megyénkben egyre több helyen jön létre termelői piac, ahol szépen megjelennek a kézműves termékek, ami értéket, színvonalat is jelent egyben. Talán még az lenne komolyabb segítség számunkra, ha a népművészeti termékeket előállító embereknek több megjelenési lehetőséget biztosítanának. Itt Hajdúban és Biharban nagyon sok népi iparművész dolgozik, és ami csak létezik szakma, szinte mindegyiket felölelik. Ez pedig bizakodásra ad okot, reméljük, nem fog a jövőben sem elszegényedni ez a széles kínálat. Összefoglalva úgy gondolom, jó irányba indultunk el, s ezt folytatni kell!

A Bihari Népművészeti Egyesület oktatói és a résztvevők is igen sikeresnek értékelték az együtt töltött alkalmakat. Mint elmondták, nemcsak a népi mesterségek alapjait ismerték meg, hanem a közösségek is sokat erősödtek az együttléteknél köszönhetően. A megtanultakat a továbbiakban is szeretnék alkalmazni és igyekeznek tudásukat továbbadni. Terveink között szerepel a program folytatása, azaz minél több településen feltárni a régi kézműves hagyományokat és azokat feléleszteni, továbbörökíteni. Bízunk benne, hogy a közösség tagjai ezeket a hagyományokat továbbadják, valamint az, hogy az újjáélesztett mesterségek a helyi értékekben is megjelenjenek.

SZATMÁRI FERENC gyermekkorában került kapcsolatba a vesszőfonással, de komolyabban később, felnőttként nyúlt ismét ehhez a természetes anyaghoz. 2000-ben szerzett szakmunkás bizonyítványt kosárfonásból, aztán elkezdte a zsúriztetést. Feleségével együtt próbálgatták ki a tervezett formákat. Így nem csak kosarakat, hanem kerti bútorokat, lakberendezési tárgyakat is terveztek és készítettek vesszőfonással. 2002-ben megkapta a népi iparművész címet. A derecskei Kézműves Körnek kezdettől tagja, majd a Bihari Népművészeti Egyesületnek is tagja lett. A Kézműves Kör tagjaként megkapta a „Derecske Városáért” kitüntető díjat. Rendszeresen részt vesz bemutatókon, az egyesület és a Kézműves Kör által szervezett programokon. 2000 óta a kosárfonás-fonottbútor készítést OKJ képzésben oktatja. Elismerései: Hajdú-Bihar megyei Minőségi Termékdíj (2007), Bihar Kincse Termékdíj (2009), a IX. Aranyszalma Országos szálal-anyagfonó pályázaton vessző-bútor kategória I. helyezés (2010), Élő Népművészet Országos Népművészeti kiállításon Arany Oklevél (2010), XVI. Bihari Számadó Napok III. helyezés (2011), X. Aranyszalma Kárpát-medencei szálal-anyagfonó pályázaton fiával megosztva I. helyezés (2012), XV. Bihar-Bihar Expó Bihari Önkormányzatok Töbcbélű Kistérségi Társulása díja (2012).

SZABÓ LÁSZLÓ Szakmai tapasztalatszerzése már gyermekkorában elkezdődött, mivel édesapja 30 évig volt a Tarpai Művelődési Ház igazgatója, ebből kifolyólag minden szabadidejét ott töltötte és szívta magába a kultúra levegőjét. Egészen fiatalon önkéntesként vett részt a különböző rendezvények megszervezésének minden mozzanatában. Részt vett teremrendezésben, volt jegy- és tombola árus, de megtapasztalta a kiállítások rendezésének szépségét is. Ilyen előzmények után természetes, hogy erre a pályára lépett: 1986 augusztusában a vásárosnaményi Művelődési Központba került, ahol elsősorban a fiatalokkal foglalkozott. 1987-ben a következő állomás Beregsurány lett, ahol a település kulturális életét irányította öt éven keresztül. A sorkatonai szolgálat után egy pár évig általános és művészeti iskolába tanított, majd 2006-ban Debrecenbe került. A Kölcsey Ferenc Megyei Közművelődési Intézetben elsősorban a megye népzenei és néptáncos csoportjaival foglalkozott. Az intézet 2007-ben megszűnt, a munkáját a Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár és Művelődési Központban folytatta. 2013-tól a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Irodájának munkatársa. Munkája mellett mindig is nagyon érdekelt a népzene, az első diplomáját is ezen a területen szerezte. Ahogy az ideje engedi a mai napig is foglalkozik vele, és igyekszik segítséget nyújtani a megyében működő népzenei és néptáncos együtteseknek. Már a pályája elején megtapasztalta, hogy milyen eréje van egy közösségnek, és az elmúlt évben is szerencséje volt közreműködni egy közösség létrehozásában, és azóta is követi a működésüket. Egyik legfontosabb feladatának tartja a közösségek megalakításának elősegítését és működésük támogatását.

Mindig van esély!

Interjú Jakab Lászlóval, a Heves megyei Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház vezetőjével

Eger város szívében, az Egri Kulturális és Művészeti Központ Bartakovics Béla Közösségi Ház telephelyének földszintjén található a Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház Heves megyei irodája. Interjúalanyom Jakab László irodavezető, aki a számos névváltozást megért országos hálózattal bíró szervezet hevesi csapatát már 2005 óta irányítja. Régi ismeretség a miénk, így baráti hangulatban folyt a beszélgetésünk.

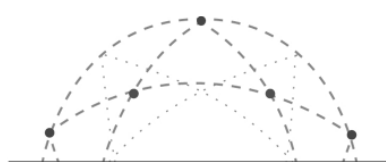
Dr. Kelemen Éva: *Kérlek, beszélj az eddigi életeredről és a pályádról!*

Jakab László: Végzettségem pedagógia-biológia szakos tanár, de a

diploma megszerzése előtt 1976-tól képesítés nélkül tanítottam Feldebrőn. 1980-ban szereztem meg a diplomámat az akkor még Ho Si Minh Tanárképző Főiskolán itt Egerben, majd a főiskola után Szomolyán tanítottam az általános iskolában. 1981-től egy társadalmi ünnepek és szertartások rendezésével foglalkozó intézménynél dolgoztam, majd 1983 áprilisától 1997 decemberéig az Ifjúsági Ház programszervezője és igazgatóhelyettese voltam. 1998-2002-ig Szolnokon éltem, ahol újságíróként és fotóriporterként dolgoztam, mellette kollégiumi nevelői állásom is volt. Amikor visszajöttem Egerbe az Eszterházy Károly Főiskola Pedagógiai Tanszékén tanítottam, de közben levelező tagozaton elvégeztem az Eötvös Lóránd Tudományegyetem pedagógia szakát.

K. É.: *Hogyan kezdődött a munkád ezen a területen?*

J. L.: 2005-ben sikeresen pályáztam az egri székhelyű Heves megyei Esélyegyenlőségi Iroda irodavezetői állását. E munkám mellett továbbra is „külsős” oktatóként óraadó vagyok az Eszterházy Egyetemen, ahol esélyegyenlőség-

HEVES MEGYEI
CSALÁD, ESÉLYTEREMTÉSI
ÉS ÖNKÉNTES HÁZ

gel és kisebbségekkel foglalkozó kurzusokat, gyakorlatokat tartok a hallgatóknak.

K. É.: *Hányan dolgoztok az irodában és ki milyen területtel foglalkozik? Segítik a munkátokat közösségfejlesztők, pedagógusok, terapeuták, orvosok vagy pszichológusok?*

J. L.: Az iroda lényegében három munkatárssal indult velem együtt. Nagy Judit esélyegyenlőségi szakértő és Godó János szociális tréner, aki egykor a RÉV (Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat) vezetője volt. Munkánkat még egy jogász végzettségű szakértő segítette. Ez közben változott: János már más, országos projektekben dolgozik, Judit főállásban az egri BV re-integrációs programjában vesz részt, és részfoglalkozásban segíti az iroda tevékenységét. Programjainkhoz és

a rendezvényeinkhez kapcsolódóan igénybe vesszük természetesen szülők, fejlesztő pedagógusok, családterapeuták, közösségfejlesztők és orvosok segítségét, valamint az érintett csoportjaink egyesületeit, civil szerveződéseit. Az iroda kialakításánál fontos szempont volt az elhelyezkedés (belváros, akadálymentesített épület) és a felsőfokú, szakirányú végzettség. Elmondhatom, hogy 2005 óta változatlan helyen, és az évek alatt kialakult megbízható segítő körrel végezzük a munkánkat. A nevünk viszont többször változott, 2008-ban rövidült: Esélyek Háza lett, majd 2015-ben kapta a jelenlegi Heves Megyei Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház elnevezést.

K. É.: Hogyan és milyen céllal jött létre az egész országot lefedő Esélyek Háza szervezet?

J. L.: 2004-ben kezdődött el országosan ennek a szervezetnek a kialakítása, az Európai Unió diszkrimináció ellenes programjának elemeként. Elsőként Debrecenben, majd Nyíregyházán jött létre az iroda. Az egri (Heves megyei) a tizenharmadik volt a sorban, és 2007-ben fejeződött be a teljes hálózat kiépítése. Jelenleg húsz iroda működik. Az irodák munkájának célcsoportjai (összesen hat) az

európai uniós elvárásoknak megfelelően a hátrányos megkülönböztetést vagy diszkriminációt elszennvedett, vagy azzal fenyegetett nők, fogyatékosokkal élők, idősek, gyermekek, romák hátrányos helyzetű térségek lakosai, valamint a célcsoportok érdekvédelmét vállaló, vagy részükre szolgáltatást nyújtó szervezetek. A legfontosabb és kiemelt feladatnak tekintjük az esélyegyenlőséggel, ezen belül a célcsoportjainkkal kapcsolatos társadalmi szemléletformálást. Az irodák munkatársai a társadalmi szemlélet pozitív irányú változásának elősegítésén dolgoznak. Programokkal, speciális rendezvényekkel és figyelemfelhívó akciókkal, de jogi- és pályázati tanácsadással is igyekeznek ezeket a negatív diszkriminációval érintett csoportokat helyzetbe hozni.

K. É.: Három nagy területet ölel fel tevékenységetek: család, esélyteremtés, önkéntesség. Beszéljél arról, hogy melyek az egyes területeken a főbb célok?

J. L.: A névváltoztatások ellenére a munkánk 2005 óta nem nagyon változott, inkább csak súlypontok tolódtak el. A főbb célok bővültek a támogatásunkat biztosító Emberi Erőforrások Minisztériuma családpolitikai céljai-

nak bemutatásával, illetve ezekre épülő programelemek megjelenésével, valamint újabb elemként az önkéntesség szemléletének terjesztésével. Ez utóbbi egyébként kapcsolódik az iskolai közösségi szolgálat (IKSZ) megjelenéséhez, illetve egyik alapítóként létrehoztuk a Heves megyei Önkéntes Kezdeményezőket is. Maga az iroda nem önkéntes pont, de sok olyan középiskolával van kapcsolatunk, akik elfogadják a nálunk végzett önkéntes munkát. Az önkéntességhez kapcsolódó feladatunk az önkéntesség népszerűsítése, az önkéntesség kultúrájának terjesztése, önkéntes programok szervezése. A Család, Esélyteremtési és Önkéntes Házak országos hálózatának kiemelt feladata a társadalmi attitűdformálás, a meglévő előítéletek leküzdése, az előítéletek kialakulásának megakadályozása elsősorban a gyermekek és az ifjúság körében. Emellett a megyei irodák szerepet vállalnak az esélyteremtés területén tevékenykedő civil és egyéb szervezetek, valamint az önkormányzatok és munkáltatók közötti partnerség kiépítésében, pályázati programok generálásában, szakmai műhelyek, tréningek vagy képzések, családsegítő szolgáltatások szervezésében. Mindig is sokszínűség jellemezte az irodánkat, de ez elmondható az országos hálózatra is.

K. É.: Milyen forrásteremtő pályázatok és anyagi támogatások segítik munkátokat?

J. L.: Éves munkaterv szerint tevékenykedünk, melyet az Emberi Erőforrások Minisztériumának Esélyteremtési Főosztálya kontrollál mind tartalmi, mind költségvetési szempontból. Egy-egy támogatási időszak (év) részletes szakmai és pénzügyi elszámolással zárul. Mivel az Esélyteremtési Iroda nem önálló jogi személy, így jelenleg a működtetésünket EMJV Gyermekjóléti és Bölcsődei Igazgatósága is felügyeli, pénzügyi forgal-

Gyereknap

Gyereknapi

munkát pedig az EKVI kontrollálja. Éves költségvetésünk megközelíti a 10 millió forintot. Az „alaptevékenységünk” mellett más pályázati programokban is részt veszünk, jelenleg a megyei szintű Nemzeti Tehetség Program keretében valósítunk meg egy 7 millió forinttal támogatott programsorozatot.

K. É.: Ki a fenntartó? Milyen infrastruktúrával működtök?

J. L.: Van olyan megyei iroda, amelyet egyesület vagy alapítvány, esetleg magánszemély működtet. A Heves megyei iroda fenntartója jelenleg Eger Megyei Jogú Város önkormányzata, de a hivatalos háttérrel a mindenkor szociális ügyekkel foglalkozó minisztérium (jelenleg az Emberi Erőforrások Minisztériuma) adja. A húsz irodát felölelő országos hálózat nagy hatékonysággal dolgozik együtt, és jelenleg a hosszú távú fenntartás törvényi háttérének kialakításán dolgoznak. A megyei irodák egyébként hasonlóak, egyformák a feltételek. A helyi sajátosságok persze mindenütt megvannak és a vezető végzettsége szerinti befolyás (szociológus, pedagógus, közgazdász) is megjelenik a munkában. A kis

létszám miatt kapcsolatrendszerük alapul a munkánk, és nagyon fontos a bizalom az irodán és a hálozáton belül.

K. É.: Milyen intézményekkel, szervezetekkel vagy magánszemélyekkel vagytok kapcsolatban? Hogyan kapcsolódnak be a munkátokba?

J. L.: Sajnos nincs saját autóink, valamint kevesen vagyunk az irodában, és így nem tudunk minden településre eljutni. De a helyi (egri) civil szervezetek és az önkéntes segítők sokat segítenek ebben. Nagyon jó a kapcsolatunk a helyi adó Egeri Kulturális és Művészeti Központ munkatársaival, akik rendszeresen segítenek a rendezvényeink hangosításában vagy a munkatársak, partnerek szállításában. Az iroda tevékenységének központi eleme a diszkriminációt leggyakrabban elszenvető, hátrányos helyzetű csoportok társadalmi befogadásának elősegítése, a társadalom érzékenyítése. A társadalmi szemléletformálás érdekében együttműködünk az Emberi Erőforrások Minisztériumával, az Egyenlő Bánásmód Hatósággal, a hátrányos megkülönböztetés által érintett

csoportokkal, illetve a velük foglalkozó civil, egyházi és egyéb segítő szervezetekkel, állami, önkormányzati fenntartású intézmények munkatársaival, a megyében élő állampolgárokkal. A civil partnereink közül az egri VGYSE-t (Vakok és Gyengénlátók Integráló és Sportegyesülete, aki csörgőlabdás sportban több kiemelkedő eredménnyel is bírnak) vagy a miskolci MozgEgylet-et emelném ki, melynek mozgássérült munkatársai, segítői évek óta részt vesznek az iskolai esélyóráink szakszerű megvalósításában. Az Önkéntes Kerekasztal létrehozásában együtt dolgozunk a Civil Információs Centrummal (Norma Alapítvány) az Ifi Ponttal, az Új Nemzedék Központtal és a Vöröskereszttel. Családügyi programokban pedig többek között az Összhang Egyesület a partnerünk.

K. É.: Milyen módszertan szerint dolgoztok? Vannak egyedi (megyei) sajátosságok az alkalmazott módszerekben?

J. L.: Az alaptevékenység a célcsoportokon és az uniós elvárásokon keresztül megvan, de az hogy hogyan valósítod meg, az nem volt, és nincs most sem deklarálva. Heves megyében nem volt előzménye a fentebb felsorolt célcsoportokat megszólító irodának. Az elmúlt évek során a megyei sokszínűséből építkeztünk, amit a munkatársak végzettsége és irányultsága árnyalt. Országos összehasonlításban is nagyon eltérőek megyénk adottságai a többiekéhez viszonyítva, melyek a különböző társadalmi összetételből és a gazdaság fejlettségbeli különbözőségéből adódnak. A vezetői értekezleten megvitattuk a beszámolóinkat, jelentéseinket és az új ötleteket, majd közösen kiválasztjuk, közzétesszük a „jó gyakorlatokat”. A kiválasztott „jó gyakorlatokból” (mintaprojektkelemből) született meg az a projektgyűtemény – közte olyan kezdeményezések, mint a Szociopoly, az Esély

Sportnap, a Családok vetélkedője, vagy a „Láthatatlan vacsora” című szimulációs foglalkozás – amelyből az irodák választhatnak, hogy miket valósítanak meg. Természetesen emellett vannak egyéb, választható projektek is: esélyórák, műhelyfoglalkozások, szakmai tanfolyamok és közösségi programok, amelyeket a megyei sajtóságoknak megfelelően nekünk lehet a saját megyére leképezve költségvetéssel együtt kidolgozni.

K. É.: Említenél néhány konkrét projektet? Van olyan, amely kifejezetten a Heves megyei iroda nevéhez köthető?

J. L.: Minden irodánál alapvető feladat a különböző korosztályok részére (óvodás kortól 18-25 éves korig) szervezett úgynevezett esélyórák tartása. A módszertani anyagot a megyei hálózatban jelenlevő húsz iroda dolgozta ki. Nagyon büszke vagyok arra, hogy a fogyatékkal élők és a középiskolások számára vonatkozó anyagot a Heves megyei iroda készítette. Éves szinten irodánként 80 esélyórát tartunk a megyében. Az esélyórákon megyei munkatárs mellett, az adott témához kapcsolódó partnerek, vagy civil szervezet képviselői vesznek részt. Az integrált, közös foglalkozások és beszélgetések az elfogadást segítik,

NagyiNet

hiszen a személyes példákon keresztül tapasztalhatják meg a résztvevő, pl. középiskolások a mozgássérültek vagy látásukban, hallásukban korlátozottak életét. A diákok látják, hogy ezek az emberek – akik ugyanúgy öltözködnek, viselkednek, vagányok és sportosak, akárcsak ők –, a korlátaikkal együtt mi mindenre is képesek. Hogy lehet mozgássérültként vagy vakként jogi diplomát szerezni, rajzolni, vagy éppen sportolni. Egy újfajta kommunikációs szint jelenik meg az órákon a fogyatékkal élők és az épek között.

Egy másik sikeres próbálkozásunk a „Befogadó program” elnevezésű módszer, amelynek során

fogyatékkal élő és egészséges gyerekek vesznek részt integrált foglalkozásokon. Ez iskolai időben, általában kéthetente zajló foglalkozássorozatot takar, amelynek a módszertanát 2006-ban az Eszterházy Károly Főiskola egykori fejlesztő pedagógusa, dr. Jászi Éva dolgozta ki. A drámaórákat és kézműves foglalkozásokat is tartalmazó integrált óráknak a célja az elfogadás, és a mindkét irányba ható személyiségfejlesztés.

Jól működő projektünk a „Kattints rá Nagyi!” egykori egri HEFOP pályázat nyomán létrejött projekt, a „Nemcsak húszéveseké a Világ(Háló)!”, amely jelenleg a „NagyiNet” fantáziánéven fut. Az idősek számára szervezett számítógépes tanfolyamunk, amelynek idős résztvevőit középiskolás (iskolai közösségi szolgálatot végző) diákok mentorálják. Fantasztikusan jó hangulatúak az órák és nagyon népszerű ez a program. Nagyon élvezik mind az idősek, mind a fiatalok!

Az eredeti pályázati ötlet csak az időseknek szólt. Mi felismertük, hogy ugyanúgy lehet ilyen tanfolyamokat szervezni mozgássérülteknek és romáknak is, hiszen a felzárkózáshoz és az integrációhoz is elengedhetetlenül szükséges az informatikai tudás. A program

Befogadó program

Nyári napközi Fedémesen

nemcsak Egerben, hanem más településen, például Hevesen (Hevesi járás) vagy Fedémesen (Pétervársárai járás) is beindításra került.

Az óvodás korosztályhoz köthető „A Hétholdas Pagony” esélyóra – gondolom kitalálad – Micimacskó történetét vette alapul. Ebben a mesében van egy kicsi, egy gyenge, egy duci, egy vagány, egy másokat segítő és egy szomorú állat, akinek még a farka sem valódi. Ez a mese is megmutatja, milyen sokfélék vagyunk, és hogy a szereplők életére hogyan hat ez a sokféleség. Hogyan jelentkezik az egymás iránti tolerancia, és az, hogy a barátságban nincs diszkrimináció.

Új és nagyon népszerű projektünk a Bababarát Pont, amelyet az Új Nemzedék Központtal és az Összhang Egyesülettel közösen találtunk ki. Az ötlet onnan eredt, hogy legyen Egerben egy olyan bababarát hely, ahol az anyukák elvonulhatnak és szoptathatják a kisbabájukat, vagy kicserélhetik a gyermekek pelenkáit, vagy éppen csak megpihenhetnek. Ebben az Esélyteremtési Ház biztosította a megvalósítás anyagi hátterét, az Új Nemzedék Központ adja a helyet, míg az Összhang Egyesület a szakmai tartalmat dolgozta ki. Az ötlet nagyon sikeres, folyamatos a kihasználtsága. Információim

szerint az Új Nemzedék Központ Nonprofit Közhasznú Kft. az egri példa alapján több ilyen akar létrehozni a megyei irodáiban.

K. É.: Hogyan tudja segíteni az iskola vagy egy család az integrációt, a szemléletváltást?

J. L.: A családok nagyon jól megszólíthatók a nyitott rendezvényeink segítségével. Például a családi napok vagy falunapok keretén belül, de egy szülők részére szervezett foglalkozáson keresztül közvetlenül találkoznak a különböző, a diszkriminációt elszenvető csoportok. De nagyon elfogadóak és igazán pozitív az eredmény. Az iskolák először fenntartással ke-

zelnek bennünket, de miután egy esélyórát „beengednek”, és látják a rendkívül pozitív hatását, azután már nyitottak irányunkba. A munkánkban fő hangsúlyt kap az is, hogy hogyan építjük fel mások elfogadását. A több mint fél éves időtartamú „Befogadó” programunkon való részvételhez mind az iskola, mind a szülők hozzájárulását kérjük.

K. É.: Honnan tudnak rólatok az emberek? Milyen rendezvényeitek vannak, és milyen eseményeken vesz részt az Esélyteremtési Ház?

J. L.: A hálózat célja a nyilvánosság fórumainak folyamatos tájékoztatása az Esélyteremtési Házak által szervezett programokról, s az esélyegyenlőség kérdéseinek megjelenítése a médiában. Ide tartozik minden olyan szakmai szintű, vagy az együttműködő partnerekkel való kommunikáció is, mely hatással van az esélyegyenlőség ügyére. Például fesztiválokon, kulturális rendezvényeken információs standok felállítása, szórólapok, plakátok elhelyezése. A médiában való megjelenés, reklámspotok, stúdióbeszélgetések egyes témákban, egyedi esetek bemutatása, cikksorozat esélyegyenlőségi témában. Tematikus kiadványok megjelenítése, nyitott konferenciák, esélyegyenlőségi börzék, kiállítá-

Családi nap

Esélyóra

sok, alkotópályázatok (fotó, rajz stb.) eredményeinek bemutatása nyilvános helyeken. Küldetésünk része a kiemelt célcsoport hatékony érdekképviselője a döntéshozók előtt, integrált és interaktív programok (például: Ability Park) gyermekprogramok, vagy adományozás, adománygyűjtés és expók szervezése a célcsoport főszereplésével, toleranciaépítés és a humanitárius szemlélet erősítése.

Rendszeresen vannak esélyóráink és egyeztetéseink a különböző szervezetekkel (ÉFOÉSZ; Halmazottan Sérültek Heves megyei Szülők Szervezete; Összhang Egyesület; egri Esélyegyenlőségi Fórum és mások). Esélynapokat szervezünk Egerben a Dobó téren, ahol kézműves vagy játékos foglalkozásokon, színpadi produkciókon keresztül mutatkoznak be

a munkánkban részt vevő szervezetek. Emellett részt veszünk falunapokon (pl. Recsk, Bükkszék) is. Ezeknek a rendezvényeknek nagyon pozitív a visszhangja és a hatása is. Bekapcsolódunk az ön-

kormányzatok és más szervezetek esélyteremtési témával foglalkozó rendezvényeibe, valamint magunk is részt veszünk programok, képzések, szakmai fórumok szervezésében és lebonyolításában. A honlapunk jelenleg fejlesztés és frissítés alatt áll. Az új nevünk van fent, de még a régi logónk látható. Inkább saját kapcsolatrendszerünkön, valamint a Facebookon és plakátok, szórólapok segítségével adunk hírt magunkról.

K. É.: *Milyen terveitek vannak?*

J. L.: Régebben volt olyan elképzelés, hogy a megyei hálózatot három nagy, régiós irodába vonják össze, de szerencsére nem ez történt. Európában is egyedülálló az ilyen jellegű tevékenységgel, ilyen célcsoportokra irányuló, és egy egész országot lefedő hálózat. Gyakorlatilag mintaértékű a szerveztünk. A több mint tíz éves fennmaradásunkat is az eredményeink igazolják. Óriási információ és tapasztalat birtokában vannak az irodák, amelyek a minisztérium munkáját segítik. Jelenleg is folyik a törvényi háttér kidolgozása a hosszabbtávú működtetésünkre. Ezt a tevékenységet nem lehet sem megyei, sem országos szinten elszigetelten végezni, mindig partnerségben és a helyi közösséggel együtt kell dolgozni.

JAKAB LÁSZLÓ pedagógia-biológia szakos tanár, főiskolai oktató. A középiskola elvégzése után levelező hallgatóként mint képesítés nélküli nevelő tanított Heves megyében, Feldebrőn. 1980-ban szerezte első diplomáját a Ho Si Minh Tanárképző főiskolán majd 2004-ben az ELTE Pedagógia Pszichológia Tanszékén. 1983-tól az egri Ifjúsági Ház program-szervezője és igazgató helyettese. 1998-2002-ig Szolnokon élt és dolgozott, mint a Városi Kollégium nevelő tanára. 2002 és 2004 között az Eszterházy Károly Főiskola Pedagógiai Tanszékének tanára, majd óraadó „külsős” oktatója. 2005-től az országos hálózattal bíró Heves megyei Esélyegyenlőségi Iroda (jelenleg Heves megyei Család Esélyteremtési és Önkéntes Ház) irodavezetője.

DR. KELEMEN ÉVA kulturális menedzser, földrajz-rajz szakos tanár. Tanulmányait az egri Eszterházy Károly Főiskolán, majd a Debreceni Egyetem Természettudományi Karának tájvédő geográfus-földrajz tanár szakpárján végezte. Doktori fokozatát 2012-ben szerezte. 1999-óta dolgozik a közművelődés területén. Szakmai pályafutását Tiszazugi Földrajzi Múzeumban kezdte, majd az egri Művészetek Háza Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója volt. 2010-től az Egri Kulturális és Művészeti Központban dolgozott, mint szakmai igazgató. 2015-től a Nemzeti Művelődési Intézet Heves megyei irodájának, majd 2017-től az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. módszertani referense.

Esélyt az életnek

*„Bár most másfelé áll a szekér rúdja a világban,
de ez legyen a szekér problémája.”*

Visnyeszéplak Somogy megyében, Visnye község valamikori szőlőhegyén alakult, újraképzett település. Jelenleg a valamivel több, mint kétszáz lelket számláló falu lakosságának közel kétharmada gyermek. A városokból ideköltöző családok új életet leheltek a településbe. Nevezik öko-falunak, civilizációtól megcsömörlött értelmiségiek hobby-telepének... Egy időben nagyon népszerűek voltak a médiában, próbáltak turisztalánnyosságot kreálni a faluból.

Mindeközben a széplakiak közel negyedszázada élnek dolgoz minden napjaikat harmóniában a természettel, és erre törekedve társas kap-

csolataikban is. Erejüket, eredményeiket a közösségnek tulajdonítják. Nevelik, tanítják a gyermekeket saját iskolájukban, személyes példamutatásukkal. Ünnepeik nemcsak a hagyományok ápolásából, hanem azok megéléséből is táplálkoznak. Beszélgetőtársam Máté László, a Visnyeszéplaki Faluvédő és Kulturális Egyesület vezetője.

Berlik Mária: Arra kérlek, hogy mutasd be a visnyeszéplakiak közösségét!

Máté László: A nyolcvanas évek végén itt már csak pár házban gyűjtötték be a kályhát, többségében elhagyott, pusztulásra ítélt porták, parlagon maradt földek voltak. Azóta kisebb döccenőkkel, de megindult az élet újra. Családok költöztek ide a városokból. Gyermekek születnek. Nem a megélhetési gondok elől menekülők, hanem szabad választással a természet közeli életre vágyók, értelmiségiek, kétkézi munkás emberek döntöttek úgy, hogy itt kívánnak élni. Egy közösség akkor alakul jól, ha előbb az ember magát teszi rendbe. Ha rendezett emberek találkoznak össze azonos értékekkel, hittel és akár érdekekkel, akkor a közösség jól működik.

Első lépésben saját házuk táján legyen rend lelkiileg, szellemileg. És ha ez megvan, onnan már nem is kell szervezni, hiszen magától működik. Persze kellene „magok”, olyan emberek, akikhez kapcsolódhatnak a többiek. Amikor mi Piroskával, a feleségemmel Széplakra költöztünk, csak pár család élt itt. Néhányukat ismertük a Tánckörből. Azt gondoltuk, hogy azonosak az értékeink, a hitünk, s egy irányba tartunk. Ahogy telt-múlt az idő, egyre többen lettünk. A baráti társaságból egy falu lett. Egyre több elképzelés, más hit is megjelent. Úgy gondolom, hogy ez törvényszerű, a dolgok kinövik magukat. Néha ez fájdalmas, mert azt hiszi az ember, hogy barátok között van, ám nem biztos, hogy mindig mindennel tud, vagy akar azonosulni. Aztán elhozza az idő, hogy mindenkinek kell egy utat választania. Vannak olyan döntési helyzetek, amikor muszáj kimondani, hogy ez igen, az nem... Ám a segítség itt mindig a „szomszédban” van. A falu nem csupán egy településforma a mi esetünkben, hanem maga a közösség.

B. M.: Ha jól tudom, „östelepesnek” számítotok. Mi volt az a

Házépítés

motiváció, készítés, ami miatt a nagyvárosi életet feladtátok, és ide költöztetek ebbe a csöpp somogyi faluba?

M. L.: Feleséggel mindketten Pesten nőttünk fel. Szüleink falusi emberek voltak, de még a világra jöttünk előtt a fővárosba költöztek. Az én gyermekkoromban a hétvégi kirándulások édesanyámmal, a vadászatok apámmal, a Balaton mellett nagyszülőkkel töltött nyarak élménye meghatározó volt. Szabadság, levegő, állatok, növények...! A város más. Nyilván megvannak az előnyei is, de valahogy soha nem éreztem felhőtlenül jól magam. Aztán bekerültem a Műegyetemen alakult Tánckörbe. Molnár V. Jóska bácsi, valamint Pap Gábor szellemisége volt a meghatározó. Tágra nyílt szemmel hallgattuk a paraszti kultúra csodálatos világáról szóló előadásokat. Mélyen megérintett, amit ott tanultam. Azt gondoltuk, hogy milyen szép lehet egy olyan élet, ahol nincs külön szakrális és profán léte az embernek. Hogy tulajdonképpen minden szentség, amihez nyúl, és amit csinál. Vagyis, minden cselekedetüket úgy tudják végezni,

hogy az egy ima legyen. Csábító kép volt. Megfogalmazódott bennünk, hogy szép-szép, hogy ezt itt hallgatjuk, álmodozunk róla, vágyunk rá, de hát akkor miért is nem csináljuk? Ha nem jó nekünk az, ahogy élünk, miért nem változtatunk? Volt, akiben ez egészen tudatos volt, és volt, akiben inkább érzelmi alapon jelentkezett.

Mi talán ötödik családként jöttünk Visnyeszéplakra. Barátaink, ismerőseink 1990-ben fedezték fel az addigra már szinte teljesen elhagyott tanyavilágot a somogyi erdő közepén. Addigra a 600 lakosból már csak 36-an éltek itt. Mi úgy keveredtünk ide, hogy tánckörös barátaink meghívására Bányára jöttünk egy farsangi mulatságra, ahova a széplakiak lóháton jöttek át a „hegyről”. Beszélgettünk sokat, és meghívtak minket magukhoz. Nagyon kedvesen fogadtak minket, a látogatást többször is megisméltük. Egyre jobban éreztük magunkat itt, és Pesten egyre kevésbé. Elkezdtünk házakat nézegetni, és végül 1994-ben megvettünk egy romos épületet, amit apránként lakhatóvá tettünk. Teljesen irreális döntést hoztunk, hiszen pénzünk nem volt, ám már családként, pici gyerekekkel új életet kezdtünk.

B. M.: *Visszagondolva mi állt a döntésetek háttérében? Menekülés az urbánus létől, vagy kalandvágy...?*

M. L.: Nem. Semmiképpen. Kertes házban éltem Rákospalotán, a beton nem nyomott agyon. Egyszerűen úgy éreztem, hogy itt otthon vagyok. Apámat lehívtam, hogy megmutassam neki, mit találtam. Egy gyöngyszemet! Vadregényes környezet, közepén egy kis tisztás eperfával. Mesébe illő. Apám nem így látta. Ő egy romos házat látott, gazzal benőtt, szeméttel teli elvadult udvart. Villany nem volt, az utcában sem. Az út járhatatlan, iskola nincs, bolt nincs. Könnyű kitalálni, minek nevezett, és nem viccelt. De mi Piroskával belevágtunk. Eleinte Pesten dolgoztam fafaragóként. Amikor összejött egy kis pénz, vettem egy ablakot. Lassan ment, apránként. Villany még két évig nem volt, kézi szerszámokkal dolgoztunk. Kitisztítottuk a területet, elkészült egy szoba, és akkor leköltöztünk. Voltak problémáink, amiket meg kellett oldani. Nincs két egyforma nap. Ami állandó, az a munka és a család. A házasság olyan, mint a házépítés. Mikor azt hiszed, a végére jutsz, kezdjük előlről, hiszen

Iskola

mindig van mit javítani, szépíteni. Ezt választottuk, és nem bántuk meg.

B. M.: *Honnan jött az egyesület megalakításának ötlete?*

M. L.: Amikor már voltunk néhányan, sőt jó páran, akkor szembe kellett nézni azzal, hogy a gyermekek száma is igencsak jelentős lesz az évek múlásával. Akkor már nekünk is voltak iskoláskorú gyermekeink. Az ő iskoláztatásukat meg kell oldani! Vannak iskolák viszonylag közel, ahova bejárhatnának, de a mi álmunk egy olyan oktatási forma volt, ahol a családban látott mintát, értékrendet képviseli az iskola is. Azt szerettük volna, hogy a gyerekkorukat gyerekként éljék meg legalább az általános iskola végéig. Ez volt a cél – és egy nagyon küzdelmes út eleje. Hivatásokat jártunk, kérvényeket írtunk. Segítséget nem, támadásokat annál inkább kaptunk. Az alternatív oktatási formákat is végignéztük, tanulmányoztuk, de teljes azonosítást sem a Montessori, sem a Waldorfi oktatással nem tudtunk vállalni. Végül abban maradtunk, hogy ez egy sajátos helyzet, és a tanyasi iskolák összevont osztályainak mintájára mi magunk kell, hogy létrehozzuk az iskolánkat. Megalakítottuk a Visnyeszéplaki Faluvédő és Kulturális Egyesületet. Hosszú évek kilincselése után elértük, hogy engedélyezzenek itt egy iskolát olyan módon, hogy kihelyezett tagiskolaként működjünk. A faluházat átalakítottuk úgy, hogy a különböző hatóságok számára is megfeleljen. A tanári kar tagjainak ragyogó embereket nyertünk meg. Kivétel nélkül csodálatos, elkötelezett pedagógusok, mint a hedrehegyi Böhm tanító bácsi, aki a gondviselés ajándéka volt nekünk. Őriási lélekkel állt neki az oktatásnak. Évekig, haláláig okosította az alsó tagozatot. A felső tagozatot tanító szaktanárokkal is szerencsénk volt. Gyakorlatilag az itt élő családokból

Harangtorony-építés

kikerült a teljes tanári kar. Az elméleti képzés mellett gyakorlati oktatás és művészeti nevelés is folyik. A mi gyerekeink nem csak könyvből tanulják a természetismeretet. Minden évben záróvizsgát tesznek, és nem kell szégyenkezniük. A városba kerülve gimnáziumba járnak fiaink, lányaink, valamint már több egyetemistánk is van.

B. M.: *Felnőttként hoztatok egy döntést. Szülőként küzdöttetek azért, hogy a gyermekeitek olyan közegben nőjenek fel, ami építi lelküket, óvja a gyerekkorukat, erős alapokat adva csiszolja szellemüket. Mindezt a természettel harmóniában. De hogy élik ezt meg a gyerekek? Nem voltak kellemetlenségeik kikerülve a „burokból”? Hogyan kezelték a városi környezet sokszor felszínes, külsőségek alapján értékelő, ítélező világát? Hiszen nem voltak trendi, menő cuccaik...*

M. L.: Nyilván ez más közeg, mint a lakótelepek világa. A gyerekek a nap nagy részében együtt vannak. Tanulnak egymástól, és ők maguk is tanítanak. Vannak már nagyobb gyerekekkel ide költöző családok is a közösségünkben, és

én nem látom, hogy rosszul éreznék magukat köztünk. Előfordult, hogy kamaszként kollégiumba kerülve nehezebben ment a beilleszkedés. Furcsának találják őket. Két leányom Pécsen tanul, kollégisták. Kisszoknyásnak és nagyszoknyásnak hívják őket, mivel csak ők hordanak szoknyát. Nálunk ez természetes, a kislányok ebbe nőnek bele. Azt látják, hogy az édesanyjuk, a falu asszonyai szoknyások. Feleségem azt vallja, hogy a leánynak olyan a szoknya, mint virágnak a szirma. A virág szirm nélkül, a leány szoknya nélkül nem lehet teljes.

Sok mindent tudnak, amit a városi gyerek nem. Két világban kell helytállniuk, s teszik ezt sikeresen. Ez most egy extrém világ, ahol a normálist látják furának. És most nem a szoknyáról beszélek. Jönnek hozzánk sokszor látogatók, akik ránk csodálkoznak. Van, aki úgy érzi, a mennyországba csöppent és van, aki bolondnak tart minket. És én is elcsodálkozom. Hiszen mi a különleges abban, hogy mi nem mérgezzük a földet, óvjuk a vizet? Családban élünk, mindenkinek megvan a feladata. A gyerekek-

nek is. Hét éves korukig semmi nem kötelező, persze besegíthetnek tudásuk, képességeik szerint. Hétéves koruk után önálló, saját feladatot kapnak koruknak megfelelően. Van, aki a tűzfáról gondoskodik vagy vizet hord. Ellátja az állatokat, hisz van belőlük egy pár minden családban. Szárnyasok, birkák, malacok, tehének, lovak, néhol kecske. A mi gyerekeinknek is vannak állataik, akikről gondoskodni kell. És nem számít, hogy milyen az idő, milyen napot írunk, vagy esetleg fáradtabbak. Az állatot etetni kell, tiszta vizet hordani neki, istállót, almot takarítani. Nagy szó az egy család életében, amikor a gyerek felkerül a „macska-asztaltól” a nagyokhoz étkezni! Azt jelenti, hogy már ő is dolgozik, feladata, kötelessége van és joga lett a „nagyok” között ülni. A szabadidőt megbecsüljük, egymással töltjük. Nem a sorozatokhoz igazodik az életünk, és barátságot sem a virtuális világban kötünk. Szerintem ez a normális, bár most másfelé áll a szekér rúdja a világban, de ez legyen a szekér problémája.

Mi arra bízattjuk a gyerekeket, hogy olyan utat válasszanak, ami boldoggá teszi őket. Ha tanulni akarnak, tanuljanak. Lényegtelen, hogy autószerelő lesz vagy agy-

sebész. Törvényszerű a kirajzás, hiszen a termőföld véges, egy idő, bizonyos népességszám után már nem tudja ellátni az itt élőket. De hiszem, hogy az itt felnövő gyerekek bárhol megállják a helyüket. A lényeg, hogy szeressék felnőttként is azt, amit csinálnak. Bátorítjuk őket, hogy minél több ismeretet szerezzenek, nyelveket tanuljanak. Aztán az majd az ő felnőttkori döntésük lesz, hogy a sok tanult, tapasztalt ismeretet hogyan használják, milyen utat választanak.

B. M.: Hogyan élitek meg a társas kapcsolatokat, miről szólnak az ünnepeitek?

M. L.: Visszanyúltunk a hagyományokhoz, és megpróbáljuk beemelni őket a mai életbe. Ez segít felkészülni az ünnepre, azt teljes értékén megélni egyéni és társas szinten is. Például kezdetben csak mi, felnőttek betlehemeztünk. Összeálltak a férfiak, szétszöttük a szerepeket, aztán jártunk házról házra. Persze nem volt sok ajtó még az elején, ahova bekopogtathattunk, ám mélyen megérintett mindenkit, legyen az betlehemes vagy vendégváró gazda. Idővel, ahogy a gyerekek cseperedtek, őket is bevontuk, és most már több betlehemes csapat is útra kel advent

idején. Most éppen egy passiójátékot próbálunk Húsvétra. Tartjuk a böjtöt, mert ha annak vége, akkor értékeljük igazán a mulatságot. Kell ez a kontraszt. Ugye templomunk nincs, a plébános jár ki havonta egyszer-kétszer. Próbálkozunk bejárni misére a szomszédos településre, de az nem működött, hiszen felénk az időjárás nagy úr, könnyűszerrel felborítja az ember terveit. De igényünk, szándékunk volt a lelki élet teljes megélésére, és Istennek hála, püspöki engedéllyel polgármesterünket, Fűszás Balázst kinevezzék akolitusnak. Hosszú évek óta húsvét előtti csütörtökön utolsó vacsorára gyűlünk össze, általában nálunk. Ilyenkor igeliturgia van, a tükröket letakarjuk, felolvassuk az evangéliumot. A polgármester megmossa minden férfi lábát, én pedig az övét. Keresztútjárás is tartunk. Akik végig viszik velünk a keresztet – ami nem valami díszes jelkép, hanem rönkfából ácsolt, súlyos kereszt –, azoknak biztos, hogy maradandó élmény és emlék lesz ez az út. Előtte virrasztás, böjt. Az út végére a tartalékok kimerülnek, de pont erre van szükség ahhoz, hogy egy magasabb szinten tudja az ember megélni az ünnepet.

A szakrális, egyházi ünnepeken kívül persze vannak egyéb közösségi, művelődési alkalmaink is. A fiatalok minden szombaton öszszegyűlnek a faluházban. Játsszanak, zenélnek, táncolnak. Színházba is eljárunk. Ilyenkor összeszerveződünk, és telekocsi rendszerrel utazunk a városba. De Szennába is így jutnak el a gyerekek művészeti iskolába, vagy a nagyobb bevásárlásokat is így oldjuk meg. Vannak a faluban, akik színjátszással is próbálkoznak. A nemzeti és az egyházi ünnepeket közösen ünnepeljük. A fiatalok között többen tanulnak népzene. Összeálltak, alakítottak egy bandát és több mulatságban már ők muzsikálnak. De van filmklubunk is. Táboroztatunk, ahol

Rendezvény

Pünkösöd

Bariska Gábor irányításával a gyapjú feldolgozását lehet megtanulni a birka nyírásától a nemezelésig. Jómagam több mesterségképzést szerveztem pályázati támogatással, pl. kályhás, gyümölcsész, bőrzés, fafaragás, vagy tejfeldolgozás. A lányaink, asszonyaink varrnak is. Pünkösdkor csuda szép piros szoknyák színesítik a falut. De összefogunk akkor is, ha valakinek segítségre van szüksége. Ha gyermek születik a faluban, akkor a hagyomány szerint hat hétig a többi család gondoskodik a babázókról, látja el étellel az egész családot. A faluházat együtt újtottuk fel, s minden évben kimeszeljük. Telente van több időnk a tanulásra is. Előadókat hívunk, mi magunk is felkerekedünk egy-egy számunkra fontos előadás kedvéért. Gyakran összegyűlünk, beszélgetünk.

B. M.: A közösség alapeleme a család. Ha jól értem, a tágabb közösségeitek, a falu összetartó ereje a környezet, a természet tisztelete. Milyen üzenetek van a világnak, mit raktok a gyermekek tarisznyájába útravalóként?

M. L.: Felelősek vagyunk a Földre. Az életnek tovább kell mennie és látjuk a veszélyt. A technológiai fejlődés, az emberi nemtörődomség, a környezet szennyezése, a kulturális, szakrális értékek leépülése súlyos problémához vezet minden szinten. Most a kegyelmi

időt éljük. Aztán, mint az iskolában, véget ér a tanítás. Vizsgáznunk kell! S eldől, ki marad talpon. Az élet különböző területein számos zsákutcával találkozhatunk, és az emberiség az önpusztító próbálkozásai során betévedt ezek egyikébe. Teremtett lények vagyunk, akár egy fa, vagy virág. Csak mi többet kaptunk, amivel élni és nem viszszaélni kell. Feléljük az életterületet ahelyett, hogy bekapcsolódnánk a teremtésbe. Ha valahol él az ember, akkor az a kötelessége, hogy gazdagítsa, többé tegye azt a területet, ahol él. Aki, vagy ami nem működik együtt a természettel, azt a természet előbb utóbb leselejtezi. A dolog lényege, hogy az őseink ezt tudták, de ez a tudás az idők folyamán elveszett. Alaptörvény, hogy

csak annyit veszek ki, amit vissza is tudok tenni. Most az van, hogy annyit veszek el, amennyit csak bírok. Azt kellene belátni, hogy a hipermarketben sem lesz élelem a polcokon, ha a föld termőképzetelenné válik. Ha elpusztulnak a méhek, elpusztul a világunk... és ebben mindenkinek megvan a felelőssége. Az nem perspektíva, hogy akárhány évtized, esetleg évszázad múlva, amikor elsivatagosodik a Föld, mi itt, Széplakon, esetleg pár évvel tovább húzzuk. Előre kell gondolkodni és tenni is azért, hogy ez ne következzen be. Mi is két évre előre gyűjtjük a tűzifát, hogy kiszáradjon, mert a nedves fa tönkreteszi a kályhát. Látunk a világban elsivatagosodott, valaha, pár száz éve gazdagon termő földeket és látunk oázisokat a pusztában, amit tudással hoztak létre. A túlélés nem pénz kérdése, ez emberi döntés kérdése!

B. M.: Ahogy hallgatlak, kavarognak bennem az érzések. Szavak is formálódnak, de kimondani őket nincs merszem. Hiába is igyekeznék választékosan, bölcselkedve összefűzni mondattá a gondolataim, valahogy hamisnak, nem ide illőnek érzem őket. Így csak annyi marad: Köszönöm. Ígérem, vigyázok a méhekre!

MÁTÉ LÁSZLÓ LEVENTE a Visnyeszéplaki Faluvédő és Közművelődési Egyesület elnöke, faszobrász. Az Örökség Népfőiskolán néprajz, őstörténet és mitikus történet témában képezte magát. Több mint húsz éve tanít fafaragást a Magyar Hagyomány Műhelyben, előadásokat tart egyetemeken. Képzéseket, táborokat szervez. 2012-ben munkásságáért megkapta a Babó Antal Társaság kitüntetését. 1996 óta él családjával Visnyeszéplakon. Hat gyermek édesapja. Gazdálkodó, a helyi közösségi élet egyik vezetője. Egyesületük a művelődési, természetvédelmi és ökológiai gazdálkodásra és nevelésre nagy hangsúlyt fektet, a tanyasi iskolák mintájára alapfokú oktatást biztosít a falu gyermekeinek.

BERLIK MÁRIA több mint három évtizede aktív résztvevője Somogy megye közművelődési életének. Diplomáját 1989-ben Pécsen, a JPTE magyar-népművelés szakán szerezte. 1983-tól Kaposvár művelődési központjában dolgozott a közösségi művelődés számtalan területén. Öt évig a Somogy Megyei Művelődési Központban, mint módszertani munkatárs és több amatőr művészeti ágazat gondozója tevékenykedett. 2000-2013 között a kaposvári Együd Árpád Kulturális Központ közművelődési munkatársa, fesztiválszervező, a Kaposvári Egyetem andragógia, művelődésszervező és kommunikációs szak szakmai gyakorlatvezetője. 2013 november 1-től a Nemzeti Művelődési Intézet Somogy Megyei Irodájának módszertani referense. 2017. januárjától az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Kft. munkatársa.

Életsorsok mélységében

Az első Roma Tájházzól, amely meghatározza egy település közösségeit

Rézműves Melinda etnográfus – saját szavaival – egy hagyományos cigányközösségben nevelkedett a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Hodászon. „Egy olyan közösségben, ahol a kimondott szónak becsülete volt a szűkebb családban és a közösségben egyaránt. Ahol a hagyományok, a viselkedés, a szokások és az idősek tiszteletét szájhagyomány útján örököltük egymástól. Ahol a szülők és a nagyszülők szerettek viselkedni járni és egymással cigányul beszélni. Fialatok és idősek mindannyian tudták, hogy hol a helyük a roma közösségben, és töreked-

tek az egyensúly fenntartására a hétköznapi élet minden területén.”

Az egyetem elvégzése után a néprajzkutató – bár egy ideig Budapesten képviselte a roma társadalom érdekeit –, nem maradt hűtlen szülőfalujához. Hazatért és létrehozta, elsősorban saját anyagi és fizikai erejére támaszkodva, az országosan egyedülálló Roma Tájházat, hogy a falusi cigány múltat, a tárgyi és szellemi örökséget megőrizze és bemutassa az utókornak. Rézműves Melinda és munkássága történetét azonban nem itt kell kezdenünk, hanem az édesanyja, Rézműves

Mihályné, Lina életútjával, életpéldájával.

Lina csak tizenhárom éves koráig tanulhatott, akkor „utolérte a cigányok törvénye”, vagyis férjhez adták. Szerencsére azonban férje és anyósa is mellé állt és támogatta a tanulásban, így első gyermeke megszületése után befejezhette a nyolcadik osztályt. Ennek a ténynek igen nagy jelentősége lett később, amikor óvónőt kerestek a faluban a cigánygyerekek mellé.

A madzag óvoda

Rézműves Mihálynét szerették és tisztelték a helyi roma közösségben. Amikor a Hazafias Népfront kezdeményezésére

1968-ban felvetődött, hogy óvodát kellene kialakítani Hodászon, s rátermett vezetőt kerestek, őrá esett a családok választása. Megbíztak benne, s nem utolsó sorban, ő volt a legtanultabb közöttük. Lina pedig szívesen vállalta a pulyák gondozását, belátta, hogy szükség van az iskola-előkészítő foglalkozásokra ahhoz, hogy a gyerekek megszeressék a tanulást és képesek legyenek beilleszkedni a többségi társadalomba.

Az első „óvoda” egy szép füves telken létesült a szabadég alatt. Néhány cölöpöt leverve madzaggal jelölték ki a játszótér határait. Ezen a területen kezdte meg az oktató, nevelő munkát Rézműves Mihályné, olykor az alapoknál: kezet mosni, széken ülni, evőszékkel enni tanította a legkisebbeket. Eredményeit látva a helyiek szívesen támogatták apró használati tárgyakkal, gyümölcsökkel és egyéb harapnivalóval a gyerekeket, az óvoda fejlődését, és a közös munkát. Később pedig lehetőség nyílt arra is, hogy megfelelő épületet kapjanak. Ahhoz, hogy Lina tovább vezethesse az óvodát, főiskolai végzettségre volt szüksége. Vett egy nagy levegőt, és kérvényt írt az oktatási miniszterhez, hadd felvételizzen a főiskolára érettségi nélkül, de több éves szakmai tapasztalat birtokában. Nem sokan

bíztak a sikerében, ám láss csodát, engedélyt kapott arra, hogy felvételi vizsgát tegyen, és 1980-ban diplomát szerzett.

„A gyermekeknek a kétnyelvűség jelentette a biztonságot. Szep-temberben a kiscsoportos gyermekek semmit nem tudtak magyarul, itt tanulták meg a mondókákön keresztül a nyelvet. Nagy-csoportos korukra mindkét nyelven biztonsággal ki tudták fejezni magukat” – nyilatkozta Rézműves Mihályné a Pedagógiai Szemlének, elmesélve azt is, hogy gyakran a szülőkkel is „foglalkoznia” kellett, munka után kérvények, hivatalos levelek megírásában segédkezett.

Az óvoda létrejöttének 47. évfordulóját márciusban ünnepelték

Hodászon. Az eseményen az idén 78 éves Lina is részt vett. Az évforduló tiszteletére a korabeli fotókból kiállítás készült, amely hamarosan vándorútra indul azokra a településekre, ahol szívesen megismerik, tanulmányozzák a példa értékű madzag óvoda működését, módszereit.

A múlt nyomában

Ilyen előzmények után szinte természetes, hogy lánya, Melinda is óvónóként kezdte a pályafutását, majd a gyökerei iránti érdeklődés nyomában néprajz tanulmányokba kezdett az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen.

– Lakhat az ember vályogházban vagy palotában, a Nyírségben vagy világvárosban, ahhoz, hogy egyenes tartással élje az életét, ismernie kell a múltját és a történelmét – vallja Rézműves Melinda. Az országban négyszáz tájház található, a roma kultúrát bemutató azonban nem volt közöttük. Így negyven év lemaradását kívánjuk pótolni, s egyúttal példát adni más beás és roma közösségeknek. Az első Roma Tájház tehát civil kezdeményezésre jött létre. Maga a ház az 1950-es, '60-as években épült. Több tulajdonosa is volt, én egy öreg házaspártól vásároltam

meg igen elhanyagolt állapotban. A döngölt sárfalazatú, más szóval patics falú, kétosztatú ház ma egy módosabb cigánycsalád lakáskultúráját kívánja bemutatni. A szoba párhuzamos elrendezésű, kétoldalt ágy van, középen asztal, a ruhákat egy rúdon helyezték el, amely a famennyezethez van erősítve. A szekrényben a téli ruhákat tárolták. A konyhában „csikóshátú” tűzhely, azaz a nyírségi népi és cigány kultúrában használatos, jellegzetes formájú sparhelt a fő berendezési tárgy egy kredencsel, a vendégek fogadására szolgáló ládával és a fából készült lavortartóval együtt. A telken, a helyiek támogatásával 2001-ben építettünk egy földbe vájt viskót, azaz putrit, ami a II. világháború időszakának lakhatási körülményeit hivatott bemutatni. Egyetlen helyiségből áll, amelynek az elrendezése ugyancsak párhuzamos. Két oldalt van egy-egy ágy, vagyis dikó, amelyet lécekből építettek és sárral tapasztottak, majd fehérre meszeltek. Ugyanezzel a technikával készült az asztal is. Az úgynevezett brúgón, egy bádognál készített szerkezeten át távozott a füst a kunyhóból. Párnát szalmával megtöltött zsákokból készítettek és egy szoknyát vagy kötényt terítettek rá, hogy puhább legyen. Az ajtóba vert szögeken tárolták a ruhákat. Ha kevés volt a fekhely, a földre szórt szalmán és leterített kabátokon aludtak a családtagok. A tájházat hivatalosan 2009-ben nyitottuk meg az első Országos

Egyházzenei Roma Kórusfesztivál keretében. Folyamatosan bővítjük a benne látható gyűjteményt, a viseletek, bútorok mellett a szerzőszámokat és a fotókat is gyűjtjük, ezek között sok családi és katonafotó található, de az óvoda alapításával, történetével kapcsolatban, valamint a hitelétről és a települések különböző viseleteiről is sok képünk van.

Vályogházból szentély

Szülőfalujáról szólva Rézműves Melinda elmeséli, hogy Hodász 300 kilométerre található Budapesttől, Nyírbátor és Mátészalka között. Lakossága mintegy 3500 fő, közülük 1700-ra tehető a romák száma. A település már 1941-ben is a cigányokról volt

híres, akkor érkezett ugyanis egy fiatal görögkatolikus lelkész a faluba, aki a magyar egyházközösségben szolgált, de szabadidejében eljárt a cigánytelepi putrikba, hogy a romákkal beszélgesse. Később együtt megvásároltak egy vályogházat, abból lett az első cigány kápolna. Még a liturgiát is lefordították, hogy a romák anyanyelvükön hallgathassák az istentiszteletet. Ma a vályogház helyén szép kis templom áll. De bővült a telep az óvodával, az idősek házával, egy anyaotthonnal és a tájház mellett egy alkotóházzal is. Külön nevezetessége a településnek a Czine Mihály hagyatékát őrző könyvtár. Az irodalomtörténész szülőháza is felújításra vár, nem messze a Roma Tájháztól.

– A tájház múzeumpedagógiai szolgáltatásaként igyekszünk bemutatni a jellegzetes házimunkákat, illetve az ünnepekhez kapcsolódó készülődést – magyarázza Melinda. – A gyerekek nagyon élvezik az állatsimogatót és a stráffal való kocsikázást. Az élő tájház funkciót szeretnénk erősíteni a különböző mesterségek – szekovácslás, bőrozés, fafaragás, gyöngyfüzés, üvegfestés, szövés – fortélyainak megismertetésével illetve gasztronómiai bemuta-

tókkal, mint amilyen a fánk sütés, a mézeskalács vagy a „bokoji”, azaz a kenyér készítése. 2015-ben a tájházat tehetségponttá nyilvánították a gyerekek művészeti nevelésében elért eredményeinknek köszönhetően. Azonban a helyi közösség kinőtte a kisméretű közösségi teret, ezért egy újabb kezdeményezésbe fogtunk: a Közművelődési és Vidékfejlesztési Programiroda Egyesület, amelynek a vezetője vagyok, 2014-ben létrehozta Hodászon az Alkotóházat, amely a helyi közösségnek, valamint a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő roma közösségeknek módszertani intézményként szolgál.

Nagyapám kincse

Az egyesület most új programba fogott. Célja a roma és nem roma kulturális táji értékek feltárása és azok népszerűsítése, miközben kiemelten figyelnek arra, hogy rögzítsék azokat a módszertani tapasztalatokat, amelyeknek révén a programot elvihetik, átadhatják más közösségeknek is. A „Nagyapám kincse” interkulturális értékmentő hálózat hét települést érint. Számos családi programot, előadást, közösségi alkalmat szerveznek ennek keretében. Az élményszerű értékmentésbe bekapcsolódnak a tájház működő, interaktív műhelyei is, mint a Pántlika Népi Játsszóház és Műhely, illetve a Médiaműhely,

amely a webrádiózás eszközeivel támogatja a többnyelvűséget, közelebb hozza egymáshoz a generációkat, hiszen fiatalok készítenek interjúkat, riportokat a múlt történéseiről, hagyományairól, szokásairól az idősekkel.

– Az egymást támogató, kiegészítő programok révén fejlődik a fiatalok kifejezőkészsége, megtapasztalják az alkotás örömeit, maradandó produktumokat hoznak létre és a problémamegoldó képességük is javul – véli Rézműves

Melinda. Egyre többen kíváncsiak a munkánkra, mindenféle korosztály megfordul nálunk tanulmányúton, látóúton, legutóbb a Debreceni Református Hittudományi Egyetem tanítóképző szakos hallgatói jártak Hodászon.

Az egymást érő, különböző közösségi események szervezésébe egyre többször kapcsolódik be Melinda lánya, aki ugyancsak az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen végzett társadalmi tanulmányok szakon, jelenleg pedig kulturális antropológiát tanul. Vajda Melinda aktív részese és tanúja a nagymamai és anyai örökségnek.

– Édesapám sajnos két éve már nincs közöttünk – mondja Rézműves Melinda. Értékmentő munkám során azonban nagyon sokat gondolok rá, tőle tanultam meg tisztelni a balladák és a szomorú nóták szövegeiben lakozó életsorsok mélységét, amit az előadó feltár a közönségnek.

RÉZMŰVES MELINDA hagyományos cigányközösségben nevelkedett Hodászon. Kezdetben állami gondozott gyermekekkel foglalkozott, majd óvónó lett. 1995-ben az ELTE BTK néprajz szakán szerzett diplomát. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem néprajz-kulturális antropológia PhD programjának abszolutóriummal rendelkező hallgatója. 1987-től 2009-ig dolgozott a Fővárosi Önkormányzat Cigány Házban igazgatóhelyettesként. Részt vett a roma gyermekek és fiatalok tehetséggondozásában, tanulásuk ösztönzésében. Számos néprajzi kutatótábor szervezett és vezetett. A gyűjtött anyagból népmeseri könyveket, hangzó anyagot és filmeket szerkesztett. Nevéhez fűződik a 2001-ben szülőfalujában, Hodászon felavatott első Roma Tájház létrehozása. Jelentős szerepet vállalt a roma nyelv és kultúra tanári szak egyetemi szintű akkreditációs folyamatában. Az ELTE Idegennyelvű Továbbképző Központjának vizsgáztató tanárként foglalkozik a romani nyelv fejlesztésével. A Közművelődési és Vidékfejlesztési Programiroda Egyesület vezetőjeként 2014-ben létrehozta Hodászon az Alkotóházat, amely a helyi közösségnek valamint a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő roma közösségeknek módszertani intézményként szolgál a közművelődés és vidékfejlesztés területén. A közösségért végzett munkájáért 2012-ben Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetést kapott.

R. SIMOR KATALIN 1984-ben végzett magyar-népművelés szakon a debreceni Kosuth Lajos Tudományegyetemen, majd másoddiplomát szerzett a MUOSZ Bálint György Újságíró Akadémiáján 1987-ben. Elsősorban a kommunikáció és a média területén végzett szakmai munkát az elmúlt három évtizedben. Újságíróként dolgozott országos és helyi lapok kulturális rovatában, a debreceni helyi televíziók és rádiók szerkesztő-műsorvezetőjeként, illetve PR-esként is. Hat évet tanított intézményi kommunikátor szakon a nyíregyházi főiskola kihelyezett, debreceni tagozatán. Újságírói munkáját 2008-ban Debrecen város Sajtódíjával ismerték el. Válogatott írásaiból két könyve is megjelent. 2013 februárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Irodájának módszertani referense. Munkája mellett három féléven át oktatott televíziós ismereteket a Debreceni Egyetem kommunikációs hallgatóinak. Szívesen vesz részt moderátorként, konferenciaként az Intézet, az Iroda illetve Debrecen város rendezvényein.

A Megyeri Kézműves Falu

Beszélgetés Szente Bélával és Zalai Erikával

A magyar közművelődés 21. századi közösség- és esélyteremtő törekvéseinek szép példája a Békés megyében található Mezőmegyeri Kézműves Falu. A kezdeményezés gesztora a Csabagyöngye Kulturális Központ, ami Mezőmegyer településrészen a boldogulás esélyeként a kreatív iparból kiindulva, helyi kézműves mesterekre építve ad új színezetet a közösségi művelődésnek.

Szente Béla, a Csabagyöngye Kulturális Központ igazgatója 2016 júniusában egy közművelődési szakmai napon beszélt a jelenleg zajló folyamatokról, aktualításokról. A cikk másik megszólalója Zalai Erika – a „megyeri” Arany János Művelődési Ház szakmai vezetője arról mesélt, hogy mit jelent számára a kézműves falu ideája, s miként nyújtott segítséget annak megvalósításában, hogyan élt, lélegzett vele együtt.

Lipták-Belányi Barbara: *Szente Béla gondolatindító előadása kapcsán fogalmazódott meg bennem a felismerés, hogy mi ugyan most a Megyeri Kézműves Falu kapcsán beszélgetünk, de a valóságban mennyire kiterjedt és szerteágazó is az a háttér, amibe ez a koncepció szervesen beleépül. Mit gondol a kreatív ipar kifejezéséről?*

Szente Béla: A kreatív ipar nagyon komplex terület, többszemponú megközelítés is célszerű lehet. Végezhetünk uniós vagy történeti áttekintést, vizsgálhatjuk a jogi környezetet, szót lehet ejteni a versenypolitikáról, a kulturális sokszínűségről, a digitális váltásról, a globalizációról, különböző programokról – mint az Innovatív Unió vagy a Kreatív Európa program –, a kulturális és kreatív ipari megoldásokkal új szolgáltatási ötleteket fejlesztő citylab-okról, de figyelemre méltók lehetnek a foglalkoztatási, kutatási adatok is. Számomra azonban a „kulturális és kreatív ipar” egyik legmegfoghatóbb megközelítését a „Highlights of Hungary” kitalálója és megvalósítója,

a *Super Channel* nevű kreatív tartalomfejlesztő csapat adja:

„Kitalálunk, átcsomagolunk, újragondolunk, helyzetbe hozunk.”

A projekt évről évre kiválasztja és versenyezteti a kulturális és kreatív iparág képviselőit. Ami miatt fontosnak tartottam, hogy beszéljek erről, az az, hogy e megmérettetésen megjelenő kreatív produktumok több mint egynegyede akár a mi házaiban is otthonra találhatott volna. A már lezajlott négy fesztivál mellett kakaókoncert, éjféli muzsika, asztalosműhely, vállalkozói program, kamaratárlatok voltak a Highlights of Hungary eddigi listáján. A nevezettek között kevés az egyéni teljesítmény, többségük alkotóközösségek munkája.

Szívesen indítanám egy ilyen versenyen az egyik kisházunk projektjét, a Megyeri Kézműves Falut.

L-B. B.: A ma már az alkotó, kétkezi mesterségeknek otthont adó, példaadásra méltó régi-új közösségi színtér története még 2010-ben a Békéscsabán lezajlott intézményrationalizálásával kezdődött, melynek köszönhetően az újonnan létrejött Csabagyöngye Kulturális Központhoz csatolták a megyeri művelődési házat. Mint tudjuk, az ilyen összehozásoknak számos előnye mellett hátrányai is vannak. Az egyik legnagyobb kockázat, hogy egy zárt faluközösség az ilyen döntésekre bizalmatlansággal reagál. Nem történt másként ebben az esetben sem. Évek kellettek ahhoz, hogy elfogadják a változást, ráadásul hat év alatt már a harmadik szakember dolgozik a településrészen. A nehézségek ellenére mégis sikerült előremutató megoldásokat találni, mi volt ennek a folyamatnak a története, hogyan született meg a Kézműves Falu?

Sz. B.: Első lépésként egy kézműves műhelysorozatot indítottunk el, amelyben különböző technikák, mesterségek bemutatására került sor, illetve újraindítottuk

a kézimunka szakkört, aminek a különlegessége az volt, hogy a 84 éves Jutka néni visszatért tanítani, átadni minden tudását egy új, középkorú generáció számára. Ma egy korábbi tanítványa viszi tovább a munkáját, koordinálja a csoport életét. Újraindult a Teaház, a „Tűz-kör” foglalkozásai, bemutatók, amik mind-mind új színeket hoztak a munkába. A Csaba Táncegyüttes egyre többet látogatott ide Megyerbe. Több civil szervezet közfoglalkoztatottal együtt érkezett, ami lényegében a két-és fél fős kultúrházból egy szervezői csapatot teremtett. Ekkor megjelent a művelődési ház irodájában egy internet-lovag, Futó Zsolt (kollégiumi nevelő, négy gyermek édesapja, felesége mézeskalácsos),

a magyar népzene hallgatók Facebook-csoportjának létrehozója. Az oldal szinte véletlenül született, de hamar komoly népszerűsége lett, ma 13.000 tagot számlál. Innen jött az ötlete, hogy ha már ilyen sokan hallgatják a magyar népzene, szép és nemes cselekedet lenne egy találkozót szervezni. Miután alapos igényfelmérést végzett a már említett közösségi oldalon, a biztató szavak eredményeként mint megyeri lakos be is ballagott a „kultúrba”, hogy mi lenne ha...

Az I. Kárpát-medencei Népzenei Találkozóra már a Nemzeti Stratégiai Kutatóintézet együttműködésével került sor 2015. július elején. Mezőmegyeren, ahol eddig jószerével csak „lakodalmos rock” szólt, új erőre kapott a zenei-kulturális élet. A falu népe még némi távolságtartással szemlélte az eseményeket, de az imént már megismert alkotók és kulturális munkások már egy emberként dolgoztak a sikerért. Ráadásul ezen a hétvégén ünnepeltük a művelődési ház átadásának 50. évfordulóját is. Az egybeesés ellenére a látogatottságon akár fanyaloghattunk is volna, de nem vártunk ezreket. Mezőmegyer otthonos volt, kedves, egyszerű és szép, mint egy magyar népdal.

Kézműves Faluért Egyesület néven jelenleg bejegyzés alatt áll. Milyen távlati terveik vannak még a jövőre nézve?

Sz. B.: Elkezdődött tehát a közös gondolkodás. Tanulmányozzuk a jogokat, építjük a brand-et, pontosabban csináljuk a kulturális tartalomfejlesztést, keressük a közös nevezőket. A tervek komolyak, hiszen a művelődési ház melletti portára már elkezdődtek az alkudozások, s talán még pályázatok is lennének egy saját alkotóház és kisbolt megépítésére. Egy skicc már el is készült ebből. A távolabbi tervek közt falusi szálláshely kialakítása, falumúzeum létrehozása, kézműves alkotótáborok szervezése, a gyapjúfeldolgozás lépéseinek bemutatása kézi kártyolóval, a szövés és a rokkán fonás bemutatója, látványprésház, közösségi kertek, gyógynövénykert kialakítása szerepel. A Ház megújulása is tervezés alatt van, amely nem csak nyílászáróiban, energiagazdálkodásában, hanem remélhetőleg küllemében is idomul az új projekthez. A kézműves falu népe a tulipánt választotta jelképül, úgyhogy egy-két év, és tulipános ház fogadja majd az érkezőket.

Talán így néz majd ki...

A tavalyi év elején a Csabagyöngye Hungarikum Klubjában létrejött az új idők első közös bemutatkozása. Voltak ugyan eddig is kisebb mesterségbemutatók, de ez alkalommal „itt és most” kilenc mester és további kilenc amatőr kézműves mutatkozott be, akik valamilyen módon kötődnek a faluhoz vagy a csapathoz.

A többség, főleg a fiatalabbak – bár mindenki a népművészet útján indult – már a 21. században gondolkodik. Alkotásaik nemcsak szépek és autentikusak, de funkcionálisak és korszerűek is akarnak lenni. Jó példa erre Juhász Franciszka foltmozaik készítő műhelye és internetes boltja. Játékos, egyedi világa a mai lakáskultúra-divatot és az öltözködési trendeket követi.”

L-B. B.: *Mindezekkel a folyamatokkal párhuzamosan elindult a gondolkodás arról is, hogy a tevékenységek milyen, a megélhetést*

célzó, támogató formában történhetnek. Felmerült a szociális szövetkezet, alapítvány, egyesület, háziipari szövetkezet gondolata, végül az egyesület mellett döntött a társaság, mely Mezőmegyeri

Néhány lelkesítő, biztató jelet leszámítva nincs még elmélete a dolgainknak. Tudjuk, nem nagy ez az ország, nem lehet benne 3000 kézműves falu. Az sem kérdéses, hogy az érték és az értékesíthetőség kérdése is örök dilemmája lesz a mi szakmánknak, de úgy gondolom, nem tehetjük meg, hogy nem próbáljuk meg alkalmazni dolgaink egy részére a kulturális és kreatív ipar törvényszerűségeit.

L-B. B.: *Közművelődési szempontból hogyan jött az ötlet?*

Zalai Erika: Amikor 2014-ben a megyeri művelődési ház szakmai vezetője lettem, elsődleges feladatomból azt kaptam, hogy találjam meg azokat a területeket, amivel a helybeli közösséget aktivizálhatjuk. A településrészben több, mint 1% a kézműves szakemberek aránya, ez lett a gondolkodásunk vezérfonala. Eköré szerveződött a közösség. Több szakkört sikerült beindítanunk, s emellett a Megyeri Teaházban kéthavonta főleg történelmi és néprajzi előadásokkal vártuk a helybelieket, illetve újjászerveztük a több tízéves múltú visszatekinthető Arany János Színkört is. A 2015 júliusában megrendezett I. Kárpát-medencei Magyar Népzenei Találkozó nagy lendületet adott a helyi törekvéseknek. 2016-ban a II. Kárpát-medencei Magyar Népzenei Találkozó mellett az I. Kárpát-medencei Fazekas Találkozó is megvalósult nyolc fazekas mester részvételével, emellett a népzenei találkozó tiszteletére megalakult

az Arany Menyecskék népdalkör is. Emellett egy alkotótábort is szerveztünk. A részvételt egy dologhoz kötöttük csupán, aki alkotni jön ebbe a táborba, annak vállalnia kell, hogy a többi résztvevő számára ő is tanít valamit. A tábor olyan sikeres volt, hogy az eredetileg egyhetesre tervezett közös alkotás kéthetesre nyúlt, és folyamatosan kaptuk az alapanyag felajánlásokat, hogy tudjuk tovább is folytatni. A táborban a nemezelés, börművesség, lemezdomborítás, hímzés, szövés, gyöngyfűzés, fazekasság és fafaragás rejtelseibe kóstolhattak bele a résztvevők. A művelődési ház köré szerveződő civil szervezetek támogatásával további eredményeket tudtunk elérni. A Budapest Bank Békéscsabaért programban a Magyar Nemzeti Egység Egyesület segítségével Farkas Gábor fazekasmester megépítette a falu kemenecéjét, egy új típusú mobilkemenecét, amely a művelődési ház udvarán lett elhelyezve. Ennek révén a Megyeri Kézműves Műhely rendezvénysorozatunk Megyeri Főzőműhellyel bővül, ahol Farkasné Szegfű Anikó segítségével a helybeliek beletanulhatnak többek között a kenyér- és kalácskészítés fortélyaiába. Szerveződik már a III. Kárpát-medencei Magyar Népzenei Találkozó és a II. Kárpát-medencei Fazekas Találkozó, amelyek időpontja 2017. június 9-11.

Megyer Árpád-kori település, nevéből is kiderül, hogy a legjobb szálláshelyek közül való lehetett, hiszen a fejedelmi törzs nevét őrzi. A Csolt nemzetségből való Ábrámfiak uralták, de a család kihalta után a török időkben nemigen lakták. Később Gerla pusztája, ahol szegénytelkes jobbágyok élnek. 1858-ban átrobog rajta az első vonat, később megállója is lesz. A 19. század végén Dobozhoz csatolják, s csak 1923-ban válik önálló községgé. Leventeotthonát 1952-ben alakítják át kultúrházzá, tánccsoport, énekkar, színjátszókör működik benne. A lelkes kultúrunk eredménye, hogy 1965 nyarán új művelődési házat avathat a falu. Ez az épület lesz a település szellemi központja. Önálló tanácsát 1973-ban veszi el, ekkor csatolják a szomszédos Békéscsaba-hoz, s lesz annak VII. kerülete. A kétezer lakosú városrészt kertvárosi övezetként tartják számon, de viszonylag zárt faluként él a mai napig. Lakóinak többsége Csabán dolgozik, bár a számadatok jelentős munkanélküliségről tanúskodnak, a népesség nem dologtalan – saját földjén vagy a környék szürkegazdaságában szinte mindenki talál kenyeret. Sem gazdag, sem elszegényedett településnek nem tekinthető, s ugyanígy nincs előregedőben sem, viszont már nincs benne egy iskolára való gyerek sem. Óvodája megmaradt, de a nagyobbak már a városba járnak iskolába. A vonat néhány éve újra nem áll meg, s bár jelentős templomos hely volt a 16. századig, ma legmagasabb épülete egy tűztorony.

A Megyeri Kézműves Falu gondolata először 2007-ben, Varga Gáborral, az akkori Megyeri Művelődési Ház igazgatójával Mezőmegyer kulturális esélyeiről szóló beszélgetés kapcsán ötlött fel. Az általa szervezett Teaházak közönségéből formálódott egy olyan csapat, amelyet kézművesek, gyógyfüvesek, lekvárfőzők alkottak. Ebből a kezdeményezésből a 2010-ben bekövetkezett intézményi összevonás után kezdett igazán kibontakozni a kézműves falu ügye. A dolog mögött egyelőre még inkább csak kiállítók álltak, és nem egy alkotóközösség. Mindenesetre két éven keresztül rendszeres megjelenéseik voltak a különböző helyi megmozdulásokon, többnyire a Kulturális Központ Hungarikum Klubjának szervezésében. A legnagyobb probléma az volt, hogy az idősebb korosztályon kívül, a településrész többi lakója lényegében került az intézményt. Ebből kiindulva a következő időszakban inkább kortárs műfajok körüli próbálkozások kezdődtek, mint a hip-hop és a biliárd-klub. Szünetelt a Teaház, nyugalmi állapotba került a kézműves falu ügye. A 2015-ös munkatervi egyeztetéseknél nagyon fontos szempont volt a kézműves falu újragondolása. Egyrészt, a TOP-os készülődésekben a város is kitörési pontokat keresett a „kerületnek”, másrészt készült egy közösségi felmérés, ami szintén a településrész „brand”-szerű megjelenéseit hiányolta. Mindezeket figyelembe véve, a gondolkodásmódot az irányította, hogy ne csak szabadidős megközelítések legyenek, hanem a megvalósítás közösségi és foglalkoztatási elemeket is tartalmazzon. Új alapállásra kellett tehát helyezkedni. Egy kistelepülési munkában jártas kollégánót, Zalai Erikát helyeztek oda, aki „vitte” magával a Tűz-kör Közhasznú Kulturális Egyesületet. Ez egy dobkör, tagjai az archaikus szertartások sajátosságait kutatják. A munkát három kulturá-

lis közfoglalkoztatott is segítette. Közben a Csaba Táncegyüttes nyugalomba vonult mestere is oda-költözött a Ház szomszédságába, és jelentkezett egy ott élő tanár is, hogy szeretne egy népzenei találkozókat. Apró elmozdulások voltak ezek, amelyekbe bele lehetett kapaszkodni. A közösség, ami köré a kezdeményezés szerveződhetett lassan-lassan épült: Gerlai Ferencné, Ica néni fafaragó, a klaszszikus népi faragások mestere, emellett gyermekjátékokat és nemezárakat is készít, és főszervezője a minden-szentgyörgyi sárkányeregetésnek. Farkas Gábor fazekas, aki megkapta a népművészet ifjú mestere címet. Főzödényeit saját fejlesztésű, speciális állóképességű anyagból készíti, s az edényen belüli levegőáramoltatás ősi technikáit kutatja. Munkáival a Vörösmarty tértől Nagyszakácsig minden valamire való kirakodó vásáron találkozhatunk. Ki a szabadtűzön főtt csülkös babját kóstolta, nem felejt. Király Tamás nemez, világjáró ember, aki egy Megyer melléki tanyán él önálló biogazdálkodóként. Ledzéni Pálné, Jutka néni – aki sajnos már elhunyt, ám felbecsülhetetlen munkája ma is tovább él a közösségben – elsősorban szövessel és hímzéssel foglalkozott, de lényegében minden technikát ismert, művelt, és ami legalább ilyen fontos, át is adta tudományát. Sokáig vezette a művelődési ház kézimunkaszakkörét. A falu élő lexikona volt, mely tudást helytörténeti jellegű írást őrzik. Egy közösség csak stabil alapokra épülhet, ez az alap pedig a megyeri kézműves falu népe.

SZENTE BÉLA a Csabagyöngye Kulturális Központ igazgatója, a Kulturális Központok Országos Szövetségének elnöke. Több mint 30 éve van a pályán, három diplomás, Bessenyei György-díjas népművelő. 1995-ben „Átváltozások” címmel szervezési menedzsmentből jelent meg szakkönyve. A sokoldalú kulturális szakember nevéhez számos művészeti és közösségi kezdeményezés, fesztivál, turisztikai fejlesztés is köthető. Szívügyének tekinti az ifjúság művészeti nevelését, gyermek-, és ifjúsági színházi darabok szerzője és dalszöveg írója. A Csokonai közösségi – díjas Csabai Színistúdió művészeti vezetője.

ZALAI ERIKA 2004-ben diplomázott művelődésszervezőként az Eötvös József Főiskolán. 2005-től a békéscsabai Meseház munkatársa volt, 2011-től pedig a Csabagyöngye Kulturális Központ tagintézményeiben dolgozott. 2011 és 2014 között a Jaminai Községi Ház, jelenleg pedig a mezőmegyeri Arany János Művelődési Ház szakmai vezetője. Húszéves kora óta foglalkozik civil szervezetekkel. Egykori lakóhelyén, Pusztaföldváron, többéves önkéntes ifjúságsegítő munkát végzett, alapító elnöke volt a Vajda Sára Ifjúsági Kulturális Egyesületnek. A Tűz-kör Közhasznú Kulturális Egyesület elnöke. A kézműves falu munkáját a Mezőmegyeri Kézműves Faluért Egyesület alelnökeként is segíti.

LIPTÁK-BELÁNYI BARBARA a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán diplomázott szociológusként 2006-ban, később ifjúságsegítő és kulturális menedzser végzettséget is szerzett. Pályáját egy gyakornoki program keretében önkéntesként kezdte a Békés Megyei Művelődési Központban, majd öt és fél évig tevékenykedett települési szintű közművelődési feladatellátásban. 2013 novemberétől, a Nemzeti Művelődési Intézet Békés Megyei Irodájában, 2017. január 1-től az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. Dél-Alföldi Központjában dolgozik módszertani referensként.

Esélyteremtés a Mag-házban – az Élettér Egyesület tevékenysége

Interjú Monostori Évával, a Mag-ház és az Élettér Egyesület szakmai vezetőjével

1997 óta működik Komárom-Koppánmonostor székhellyel az országos hatókörű Élettér Közösség- és Településfejlesztő Egyesület. A közösségfejlesztést küldetésként végző egyesület kezdettől fogva folytat kulturális, szociális és ifjúsági, emellett a környezet védelmét és a fenntartható gazdálkodást szolgáló tevékenységet. Rendszeresen szerveznek és szerveznek képességfejlesztő és ismeretterjesztő programokat, sokat tesznek a hagyomá-

mányok megőrzéséért, tehetség-gondozásért, a kulturális örökség megóvásáért. A közösség- és településfejlesztéssel kapcsolatos célok és tevékenységek sorában már az alapításkor szerepelt – a közösségfejlesztés metodikáját alkalmazó, elsősorban szociális problémák megoldására irányuló -, módszertani segítségnyújtás, mégpedig nem is kizárólag Komárom-Esztergom megye területére korlátozódva.

Az egyesület a folyamatosan szélesedő tevékenységi körét – rendszeres saját programok, egyszeri akciók, országos megmozdulásokban való részvétel – az egyesülethez jelentős számban csatlakozott tagok mellett kiépített önkéntes hálózata, valamint az önkormányzatok, közművelődési, szociális és oktatási-, nevelési intézmények, művészeti csoportok, civil, illetve a vele szakmai szövetséget alkotó szervezetek segítségével valósítja meg. Az egyesület által létrehozott Mag-ház civil szolgáltatási központ 2007 óta – a házban működő más gyermek és ifjúsági szervezetekkel szorosan együttmű-

ködve – különböző gyermek, ifjúsági és vidékfejlesztési programok szervezésével, a szociálisan rászorulóknak, segítségre váróknak, fogyatékkal és hajlék nélkül élők támogatásával végzi esélyteremtő munkáját. A ház IKSZT jelleggel, a külföldön már korábban meglévő settlementek mintájára olyan közösségi térként kezdte meg működését, mely a helyi igényekre, ezen belül a szociális problémákra közösségi megoldásokkal válaszol. Az Élettér Egyesület – mint a konzorciumban működő, azaz a fenntartás és üzemeltetés költségeit közösen vállaló szervezeteknek helyet biztosító közösségi tér tulajdonosa – egyfajta „módszertani lábként” látja el a szakmafejlesztéssel kapcsolatos feladatokat. Szakmai tanácsadásért, segítségnyújtásért az egyesületet mint központot keresik fel; a többi szervezet várhatóan az elkövetkező egy-két éven belül bír majd annyi referenciával, hogy akár ők maguk válhatnak majd közvetlenül szolgáltatóvá – mondta el Monostori Éva, a Mag-ház és az Élettér Egyesület szakmai vezetője. A Komárom Környéki Civil Társulás a

térségi fejlesztésben, a Komáromi Talpasíjások Közhasznú Egyesület a hagyományörzésben vesz részt, ifjúságügyekkel a Kerecsen Ifjúsági Egyesület, tehetséggondozással a Komáromi Zenész Egylet, a civil társadalmat érintő kérdésekkel a Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesülete foglalkozik; a házban rajtuk kívül még számos civil szervezet és közösség kap helyet. Az együttműködést emellett szeretnék a művelődési ház és a sportház, valamint a faluban működő szervezetek bevonásával is kiszélesíteni, annak érdekében, hogy közös stratégiával, erőiket és lehetőségeiket egyeztetve olyan szolgáltatásokat nyújtsanak, amelyekre valóban szükség van.

Hátrányos helyzetűek és hajléktalanok támogatása, foglalkoztatás segítése

Az esélyteremtő tevékenységek sorában, az egyesületen keresztül a Mag-ház dolgozói és önkéntesei egyrészt hátrányos helyzetűek támogatásával végeznek segítőmunkát. Ezek közül az egyik, a média által több ízben is ismertetett programjuk a szomszédos városhoz, Ácshoz tartozó „szegregált”, jobbára romák által lakott Jegespusztán, harmadik éve zajlik. Az Ácstól 25 kilométerre lévő településen mintegy 100 fős közösség él, tömegközlekedést és a lakhatáshoz szükséges alapszolgáltatásokat, vizet, villanyt nélkülözve. Az egyesület, mint közösségekhez értő szervezet, az ácsi családsegítő szolgálat felkérésére kezdte meg a segítőtevékenységet. A munkát önkéntes alapon végzők azt a célt tűzték ki önmaguk elé, hogy a jegesieket egy igazán jó közösséggé kovácsolják. A település körbejárása, a helyiekkel folytatott beszélgetések óta hetente helyben végzik a közösségfejlesztői tevé-

kenységeket az önkormányzat tulajdonát képező jegesi közösségi házban. Az ácsi eseményektől elszigetelten élő lakosság számára kézműves, sport- és egyéb közösségszervező foglalkozásokat, zenei tehetségkutatókat, ünnepségeket, ügyességi versenyeket, tehetségnapot is tartanak. A gyerekeknek segítenek az iskolai házi feladat megírásában, indiántábort és fejlesztőtábort szerveznek számukra. A foglalkozásokhoz különböző módszertanokat, cselekvési tervet alkalmaznak a gyakorlatiasság és kreativitás fejlesztése jegyében. Az ingerszegény környezetben élő jegesiek így olyan tevékenységekben

vesznek részt, melyekben családfájuk vagy a saját falujuk lerajzolása, puzzle kirakása, családi albumaik megmutatása közben magukról beszélhetnek, ezáltal társas kommunikációjuk is fejlődik. Az Élettér Egyesület Ács-Jegespusztán folytatott tevékenységét a tatabányai Bázis Gyermekek és Ifjúsági Egyesület 2016-ban az Év Önkéntes Szervezete díjjal jutalmazta.

Az esélyteremtés egy másik területe a hajléktalanoknak és rászorulóknak nyújtott segítségadás. A Magyar Élelmiszerbank Egyesülettől pályázati úton nyert lehetőséggel, nevezetesen a hipermarketekben felhalmozódott élel-

Hajléktalan program

Jegesi közösségi ház

miszer-felesleget a rászorulókkal összekapcsoló, szemléletformáló „Esélyt az ételnek” programban az egyesület tavaly óta helyi elosztóként vesz részt. A családokhoz, krízisszállóra és iskolákba a Tesco Hipermarket kereskedelmi forgalmában megmaradt, de emberi fogyasztásra alkalmas élelmet – kenyeret, péksüteményt, zöldséget-gyümölcsöt – juttatják el; ezek mellett tejtermék és húсарu osztására is pályáznak. Az ételosztásban hajléktalanok is részt vesznek, csakúgy, mint a Mag-ház körüli feladatok ellátásában.

Az egyesület az otthon nélkül élők nagyobb szabású foglalkoztatását is felvállalta. A húsz évre gondozásba megkapott monostori Szent Pál-sziget Natura 2000 természetvédelmi területére a Norvég Civil Támogatás Alapból induló Kerted Érted programban a kecskeméti faiskola együttműködésével 450 gyümölcsfát telepítettek, a szakmai kivitelezés Bazsánt Tamás irányítása alatt valósult meg. Az elmúlt két évben faiskola kialakítását kezdték meg hajléktalanok foglalkoztatásával – ami kifejezetten természetvédelmi és árterben nevelhető gyümölcsfák szaporításával folyik –, munkájukat a Kul-

turális Közfoglalkoztatási Programon belül az egyesületnél dolgozó Akács Gergely koordinálta. Ő, illetve a Kerecsen Ifjúsági Egyesület alelnöke, Nyári Kitti idén áprilistól főállású dolgozóként vesznek részt a ház tevékenységében.

Kettejük példája az Éva által többlépcsős rendszerben elgondolt, a fiatalok elhelyezkedésének esélyt teremtő tranzitfoglalkoztatásé. Az egyesület munkáját sok fiatal segíti, akik általában közfoglalkoztattként vagy önkéntesként kezdik meg tevékenységüket – a közfog-

lalkoztatásban dolgozók általában a ház által vezetett projektek előkészítésében, koordinálásában, pályázatok írásában, adminisztrációs feladatokban, értéktári és helytörténeti tevékenységben stb. való részvétellel. Ez alatt az idő alatt a fiatalok egyrészt gyakorlati indítást kapnak, illetve az egyesülettel kapcsolatban lévő cégek valamelyikénél helyezkedhetnek el, amihez számukra szisztematikus felkészítést nyújtanak. (Az egyesülettől kb. tíz éve kikerült tizennégy munkavállaló közül tizenhárman még ma is az adott cégnél dolgoznak.)

Fogyatékkal élők segítése

Az egyesületi tagok, önkéntesek és munkavállalók mellett a Mag-ház megváltozott munkaképességű kollégák munkahelye. Egyik dolgozójuk Kiss Károly, aki a születésekor fellépett oxigénhiány miatt beszédében és mozgásában korlátozott. Az érettségit és informatikus végzettséget szerzett Keresz a Mag-ház indulásakor önkéntesként csatlakozott az egyesülethez, majd fél év után alkalmazták. A házban azóta is sokféle munkát lát el; digitalizál, honlapot szerkeszt vagy

Élelmiszerbank

ügyintézésben segít. Az egyik megyei lapnak adott interjúban elmondta, hogy az egyesület mindezzel stabilitást, célt és rendszert adott az életének. Karesz mellett további egy fő megváltozott munkaképességű foglalkoztatását tudják biztosítani támogatással.

A fogyatékkal élőkét egyéb módon is segítik. Az országos programok közül az egyesület aktívan részt vesz az OKIDE (Országos KID Egyesület) Jövôműhelyében, illetve a Közösségfejlesztők Egyesületének Befogadás Műhely tevékenységében. Rendszeresen ott vannak a fogyatékkal élő gyerekek továbbtanulási esélyeinek növeléséért rendezett képzéseken, melyeken – a megyében élő fiatalokról készített kutatások, kérdőívek, háttérdokumentáció, negyedévente tartott műhelymunka és az ún. érintettségi visszajelzések alapján – kiderül, hogy az adott évben miben valósulhat meg az együttműködés. A programokon való részvétel, műhelymunkák megtartása kapcsolati tőkét és új ismereteket is jelent az egyesület számára.

A házban sajátos nevelési igényű (SNI) gyerekekkel is foglalkoznak az érintett iskolával együttműködve, amely a napközbeni speciális ellátásukat nem tudja vállalni. A két gyermekre – akik közül az egyik nyitott hátgerinccel született, a másik gyógyszeres kezelést igényel – délutánonként vigyáznak, hogy a szülők ne veszítsék el a munkájukat. A felügyeletükkel járó teendők a háznál dolgozó két közfoglalkoztatott munkatárs tevékenységét is kiegészítik.

Gyermek- és ifjúságsegítés

A délutáni gyermekmegőrző mellett a házba délelőttönként is vihetik bölcsődés korú gyermekeiket azok a szülők, akik éppen dolgoznának, vagy szabad idejü-

ket töltenék. A maximum nyolcfős csoportban a kicsik népi mondókákat, dalokat tanulnak, meséket hallgatnak, különféle – benti vagy szabadtéri – játékokat játszanak. A programokat két tapasztalt foglalkozásvezető tartja, akik egyike gyógypedagógiai asszisztensként külön hangsúlyt helyez a gyerekek korai fejlesztésére – ennek alapja a Biztos Kezdet program.

Gyermekek számára a ház dolgozó helyben és vidéki helyszíneken is tartanak fejlesztőtáborokat, indiántáborot. Koppánmonostoron tavaly is több kezdeményezés indult, köztük a „Kert Konyha Kamra” egyhetes napközis táborban gasztronómiai ismeretekkel is gazdagodhattak a gyerekek. A családok számára a házban évente helyet kap a Születés Hete rendezvénysorozat. A tizenöt éve megrendezésre kerülő országos eseményen anyák napjától egy héten át tartanak párkapcsolattal, családtervezéssel, a szüléssel-születéssel, csecsemőgondozással, gyermekvállalással kapcsolatos programokat. Koppánmonostoron mindez hagyományosan kiegészül a „Böl-

csőkerttel”, azaz a faluba bevezető kerékpárút melletti közösségi gyűmölcsösnek az előző évben született babák tiszteletére ültetett fákkal való gyarapításával. Emellett, a kisgyerekes szülők rendszeresen találkozhatnak a házban a számukra megtartott Dél-komáromi Babahordozó és Mosható Pelenka Klubban.

Ifjúságsegítő tevékenységet a Mag-házban működő szervezetek közül a Kerecsen Ifjúsági Egyesület végez, melynek alelnöke, Nyári Kitti egyben a Nemzeti Ifjúsági Tanács elnökségi tagjaként régiós és megyei programokon vesz részt, melyeken rendszeresen sor kerül a döntéshozókkal való találkozásra. A szervezet a megyében egyedülállóan foglalkozik a korosztályi érdekvédelemmel és érdekképviselettel. Munkájukban megjelennek a gyermeki jogok – a Kitti által általános és középiskolások számára „Ébresztőóra” címmel tartott gyermekjogi órákban népszerűsítve –, illetve EURODESK Pontként információs szolgáltatást is nyújtanak a fiataloknak a nemzetközi mobilitás lehetőségeiről. Az Élettér Egyesü-

Ifjúságsegítés

Raklap-tábor

let által kidolgozott és elindított osztályközösség-fejlesztési folyamatokat közel három éve vették át, amit a megyében és országosan is folytatnak.

Közösség- és településfejlesztés

Az Élettér Egyesület a Közösségfejlesztők Egyesületének tag-szervezete. A közösségfejlesztés módszertanának kidolgozását és a szakemberek fejlesztését 1989 óta végző szervezet munkájához több területen kapcsolódnak. A Befogadás Műhely tevékenységében való közreműködés mellett az Ifjúsági Tagozat vezetői végzik a fiatalok közösségi munkára való felkészítést; hozzájárulnak a Mélyszegénységi és a Városmegújítási Tagozat módszertani és fejlesztőtevékenységéhez, részt vesznek a közösségi gazdaság-, illetve vállalkozásfejlesztésben.

Közösség- és településfejlesztés témában az egyesület részéről Éva tréningeket is tart. Ezenkívül 24 órás képzést dolgoztak ki az ifjúsági közösségfejlesztés módszertanához, melynek hangsúlyos eleme a település megismertetése és a kö-

zösségi kapcsolatok erősítése, mint egyben prevenció, a fiatalok számára alternatívát mutató lehetőség. A vidékfejlesztő programok közül, tavaly a „Szociális Farmok létrehozása Magyarországon” projekt Regionális Műhelyét is a Mag-házban tartották.

Eredmények

A Mag-ház által vezetett programok folyamatban működnek, kevésbé lehet őket a tipikus jó gyakorlatok közé sorolni. A szociális segítőtevékenységnek megvannak a maga nehézségei. A közösségfejlesztés eszközeivel megközelített jelenségek és folyamatok összetettek; előfordul, hogy inkább részeredményeket lehet elérni és felmutatni, a fejlesztői tevékenységekhez több jelenlétre, egy adott közösséggel való gyakori találkozásra vagy egyenesen a velük való együttélésre, a mindennapjaikban való részvételre van szükség (így a jegespusztai közösség esetében is), bizonyos tevékenységeket pedig szakemberek bevonásával lehet hatékonyabban végezni (pl. zenei fejlesztés).

A Mag-ház mindezzel együtt rendkívül sokrétű és sokak számára nélkülözhetetlen tevékenységet végez, országos szinten is egyedülálló módon.

MONOSTORI ÉVA a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola művelődésszervező szakának keretében andragógus, nonprofit és PR kommunikációs menedzser, majd a Pécsi Tudományegyetemen (FEEFI) felnőttképzési menedzser szakán szerzett diplomát. Közösségfejlesztő kutató, tréner, valamint településfejlesztési szakelőadó. A közművelődési intézményrendszerben eltöltött 20 év tapasztalata után civil területen, ifjúsági munka, közösség- és településfejlesztés mentén tevékenykedik. Alapító tagja, jelenleg elnöke a Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesületének, ami civil működtetésű közösségi kezdeményezéseket tömörít. Közösségfejlesztőként figyelme az ifjúsági közösségi munka, a korosztályi demokrácia területére, valamint a közösségi és társadalmi vállalkozások, a közösségi gazdaságfejlesztés felé irányult. Gyakorlati közösségi munkát tanít óraadóként Győrött a Széchenyi Egyetemen. Komáromban a Mag-ház, mint a civil konzorciumban működtetett közösségi tér kidolgozója, jelenleg szakmai vezetője. Komárom-Esztergom megyében közösségfejlesztőként, civil és ifjúsági szakértőként tevékenykedik. Több civil szervezet, köztük a Közösségfejlesztők Egyesületének, a Diagonál Magyarországnak és az Ifjúságsszakmai Társaságnak a tagja.

NÁDASI DÓRA az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán végzett magyar nyelv és irodalom szakos bölcsészként, valamint magyar mint idegen nyelv szakon. Az egyetemi évek után kiadói területen kezdett dolgozni – először a könyvkiadásban korrektorként, angol nyelvről készített fordítások nyelvi lektoraként, majd a lapkiadásban olvasószerkesztőként, magazinok segédszerkesztőjeként. Ezek mellett egy angol nyelvű könyv fordítását végezte. Szakmai tapasztalatot magyar mint idegen nyelv tanárként is szerzett; magyar nyelvet külföldi diákok számára nyelvi táborban tanított.

Korongon forgó jövő

Fazekasok együtt Magyarszombatfáért

Életforma? Szenvedély? Megélhetés? Értékteremtés? Közösségépítő eszköz? Hogyan aposztrofálható a fazekas szakma – vagy sokkal inkább népművészet – az ország nyugati csücskében, az Őrség egy kicsiny falujában? Az ősök által hagyományozott mesterség Magyarszombatfa fennmaradását jelenti. A soha meg nem álló korongon a világ minden változása, a közösség összes célja és az egyén valamennyi öröme életre kel. A termékekben a modernizáció elvárásaira reagáló, ugyanakkor az egyediségből és minőségből soha nem engedő magyarszombatfai fazekasok közösen menedzselik önmagukat, együtt fáradoznak tudásuk átörökítésén és méltó helyük megtartásán a magyar nemzeti értékek között. Magyarszombatfa lüktetésének motorja a harmadikgenerációs fazekas-polgármester Albert Attila.

Éles Krisztina: *Ismerősként köszönt vissza az Albert név a szakmabelieknek, de a stílus és szépség iránt érzékeny „fogyasztóknak” is. Hogyan lett a játékból mesterség, a hivatásból a magyarszombatfai fazekasság nagykövetének szerepe?*

Albert Attila: Mint nagyon sokan Magyarszombatfán, én is a faze-

kasműhelyben nőttem fel. Egészen fiatal koromtól a mai napig tanulom a mesterség fortélyait. 2010-ben érett meg bennem az elhatározás, hogy tudásom, tapasztalataim és kapcsolati rendszerem szülőfalum életképességének érdekében felajánlom polgármesterként. A választás nagyon kielezett volt, de a helyi közösség érezte, hogy változásokra, erősebb összefogásra van szükség. Céljaim megfogalmazásánál az a meggyőződésem vezérelt, hogy egy település jövőképét csak egy-egy emblemikus értéke köré lehet megrajzolni. Évszázadokkal ezelőtt magyarszombatfai terméket keresett, aki kiváló minőségű kerámiát, használati tárgyakat akart beszerezni. Napjainkban el kell érünk, hogy a fazekasságról újra Magyarszombatfa jusson eszébe a nagyközönségnek. S bár senki nem lehet próféta a saját hazájában, mégis sikerült elérnünk, hogy a ma a községben élő 11 fazekas együtt lélegzik a tájjal, az anyaggal és egymással.

É. K.: *Miért éppen Magyarszombatfa a gerencserek faluja?*

A. A.: Az Őrség bőséges, jó minőségű agyaga lehetővé tette a fazekasmesterség korai kibontakozását. Az itt élők a XIV. század óta foglalkoznak fazekassággal.

A mezőgazdasági tevékenységre alig alkalmas talaj nem biztosított elegendő anyagi háttérrel a megélhetéshez, ezért „mellékesként” kezdtek foglalkozni a téli időszakban a férfiak fazekasáru készítésével. A XX. század első évtizedeiben szinte minden házban foglalkoztak agyagedények készítésével, több mint 100 fazekas dolgozott a faluban. A népi mondás szerint Szombatfán „mindenki gerencsér, csak a biru bugyigacsinaló” (*bugyiga* = vizeskorsó). 1949-ben létrejött a háziipari szövetkezet, majd a dízműárukat előállító kerámiagyár. A fazekasok többsége üzemi dol-

Albert Attila fazekas bemutatót tart ifjúsági közösségépítő táborban

gozó lett. A kis műhelyek erősödése az 1980-as években indult újra. A kerámiagyár bezárása után az ősi fazekasmesterség lett a legjelentősebb megélhetési forrás és egyben idegenforgalmi vonzerő. A balos korong, a bőrrrel való korongozás, az edények vonalvezetése hordozzák a mediterrán hatásokat, amelyek máshol a Kárpát-medencében nem jellemzők.

É. K.: Melyek az elmúlt hét évben közösen elért legnagyobb eredmények?

A. A.: Miután egy év alatt rendbe tettük az önkormányzat gazdálkodását, hozzáfogtunk jövőépítő elképzeléseink megvalósításához. Három év alatt teremtette meg a helyi fazekasközösség a feltételeit annak, hogy összeállíthassuk a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékére való felkerüléshez szükséges dokumentációt. Ebben az időszakban – ahogy egyébként ma is – igyekeztem eljuttatni mindenhova termékeinket. Vásárról vásárra, rendezvényről rendezvényre jártam, hogy megismerjenek bennünket. Eljutottunk odáig, hogy

egy-egy rangos esemény fényét emelte részvételünk. Ma már egyre többen beazonosítják alkotásainkat. Nagyon jó hallani, ha megállapítják: „ez az edény biztosan magyarszombatfai.” 2014-ben kiemelt kulturális örökséggé vált a magyarszombatfai fazekasság, ezzel párhuzamosan megyei, országos ágazati nemzeti érték lett és sokat teszünk a hungarikum oltalom megszerzéséért. A nemzeti és UNESCO-s elismerés természetesen kötelezettségekkel jár. A minőség kapcsán közösen megfogalmazott és elért célokat továbbra is méltóképpen kell népszerűsíteni. Már három éve képviselem falunkat például Spanyolországban is. Bárhova elmegyek, ahol bemutathatom mesterségem, legyen az akár az olaszországi Faenza, ahol tavaly 300 fazekas gyűlt össze a világ minden részéről, és ami még ennél is fontosabb, innen eredeztetik a magyarszombatfai fazekasságot. Büszkeséggel tölt el, hogy Franciaországból is két meghívás érkezett Magyarországra, és az egyiket nekem címezték. Mindez csak a „hátszág” támogatásával, kis falum alig 270 lakójának, öt civil szervezetének megerősítésével valósulhatott meg.

É. K.: Mikor tapasztalta a legelősebb összetartást a falubeliek között?

Albert Attila fazekas bemutatót tart műhelyében

A. A.: Amikor 2013-ban a tűz pusztítása után újjáépítettük Fazekasházunkat. Mindenki hozzátett valamit, amit saját erejéből tudott. Az 1792-ből örökölt épület 1975-től működik tájházként. Hozzártozik a helyiek lelkéhez, és mindenki számára természetes volt, hogy nem hagyjuk elveszni.

É. K.: Az ünnepek is meghatározók egy-egy település életében. Hogyan készülnek egy-egy jeles alkalomra?

A. A.: Büszkék vagyunk hagyományainkra, igyekszünk egyedivé tenni őket, és létrehozunk új közösségi alkalmakat is. A fazekas termékek mellett szerephez jut a kecskesajt, a szőlő, a bor és a pálinka is; de természetesen nem maradhatunk ki a Tökfesztiváltól sem. Ugyanakkor nálunk a karácsonyvárás, a betlehemépítés is más egy kicsit, és húsvétkor is kerámiatobjásokat keresnek a helyiek és a vendégek, miközben megismerik a község nevezetességeit. A legnagyobb rendezvényünk – amely valóban Magyarszombatfa ünnepe – a már tizenötödik alkalommal megrendezett Fazekas Napok Nemzetközi Fazekasfesztivál és Vásár. 2002-ben Papp Vilmos fazekas felvetésére hívták életre a programot, amelynek célja az volt, hogy alkalmat teremtsen a mesterek találkozásához, tapasztalatcse-

réjéhez. A 2004-ben megalakult Őrségi Fazekasok Egyesülete 2005-től vállal részt a rendezvény szervezésében. Leírhatatlan élmény látni az évről-évre visszatérő fazekas családok érkezését, a népi iparművészekből álló zsűri minősítésének hatását, a szakmai napok eredményességét. Kísérőprogramként kiállításokat szervezünk, ahol helyet biztosítunk különböző művészeti ágak találkozásához. A színpadon csak színvonalas produkciókat bemutató hagyományörző csoportok, népművészek; országos hírű előadók kapnak helyet. A három nap szervezői és szereplői hirdetik a fazekas életforma lenyűgözőségét. Igazi „kultúrsokkot” teremt Magyarszombatfa közössége a Fazekas Napokon gasztronómiai élményekkel, kályhaépítő versennyel, nemzetipark-túrával és sok más érdekességgel összekötve.

É. K.: *Természetesen nem forog minden csak a fazekasság körül Magyarszombatfán. Mitől különleges még a falu?*

A. A.: Ahhoz, hogy a vendégek visszatérjenek hozzánk; sőt a fészekrakó fiatalok otthonul válasszák a falut, élményekre, egyetértésre van szükség. A táj szépsége, a Sárgaliliom Tanösvény, a Vadászati Kiállítás és az épített kincsek mellett legfontosabb a helyiek

Életkép a Fazekas Napokról

tudása, szorgalma. A községet alkotó két falurészben két közösségi színteret működtetünk. A magyarszombatfai közösségi ház nagy terrei nagyrendezvények, kiállítások, képzések, táborok szervezésére alkalmasak. Gödörházán a színpadi előadásoké és a sport-, rekreációs programoké a tér. 2017-ben lábas-pajta is épül és közösségi kemence melege is fűti az együttlét örömét.

É. K.: *A sziürke hétköznapokon is felfedezhetők a nemzeti értékek között szereplő kincsek a településen?*

A. A.: A Fazekasház mindig nyitott kapukkal várja a községünkbe érkezőket. 2011-ben helyeztük új alapokra működését. A helyi faze-

kasok felváltva biztosították a házat nyitva tartását, s alkalmuk volt bemutatkozni és értékesíteni. A korábbi kizárólag szóveges tárlatvezetést felváltotta egy teljes szakmai prezentáció. A helyi mesterek megjelenésével életre kelt a porta. Két év után azonban kiderült, a fazekas helye a műhelyében van, ott tudja tehetségét legteljesebben az érdeklődők elé tárni. A Fazekasház életében a nagy változást a kulturális közfoglalkoztatás hozta meg. A közösségi munkás – aki történetesen maga is fazekas – kompetenciája, az emberekkel való bánásmódja a látogatószámban és a bevételekben is kimutatható pozitív eredményeket hozott. Albertné Gombos Marietta 2016. év végén készített összefoglalójából is kiderül, hogy az áprilisi nyitást követően elsőként az iskolákat céloztuk meg mint célközönséget. A kirándulások több mint 1000 látogatót eredményeztek. A nyár folyamán az Őrségbe érkezők állandó programja lett a Fazekasház megtekintése. Sokan az év során többször is visszatértek, mivel élvezték a magas színvonalú előadásokat. A Fazekas Napokon a rendezvény helyszínéül szolgáló Fazekasház ingyenesen várta az érdeklődőket. A nyári hónapokban több mint 5500 vendégünk volt. A szeptemberi szép idő és a

Albertné Gombos Marietta munka közben.

remekül sikerült Tökfesztivál tovább javította a látogatási statisztikát. Összegezve 2016-ban 8600 vendége volt a Magyarországi Fazekasháznak. Bevételi oldalon is kiemelkedő adatot mutat a 1,7 millió forint a település lélekszámahoz viszonyítva. Egyébként nemcsak a gerencserek eszközei, forma- és színvilága, a paraszti fazekasság életkörnyezetét bemutató tárlatunk interaktív. A magyarországi fazekasok közösségének bármely tagja szívesen korong mellé ül bárhol. Jómagam öltönyben is formáltam már az agyagot nagyszabású rendezvényen.

É. K.: Az interaktivitás, a fazekas közösség motiválása, a törekvés a fazekasmesterség méltó elismerésének megszerzésére mind-mind elhivatottságát bizonyítják. Milyen szakmafejlesztési elképzelései vannak? Az utánpótlás kinevelése terén milyen célokat fogalmaz meg?

A. A.: A fazekasság lassan előregedő szakmává válik, amit mi sem bizonyít jobban, mint hogy a mes-

Albert Attila nemzetközi fazekas találkozón – Argilla Italia 2016 – Faenza (Olaszország)

terség „fiataljai” 40 év körüli népművészek. A hozzám hasonló korú mesterek tudása elért egy olyan szintre, amikor már megjelenik bennünk az ambíció annak továbbadására. Évek óta álmodom és tervem a fazekasok képzésének elindítása helyben. Mindenképpen a duális képzés keretein belül szeretném megvalósítani az oktatást és ebben egyre több mester partnerem a faluban. Én személy szerint hiszek a régi modellben, amikor inasként szegődött a fazekasjelölt a mestere mellé. Ő egy éven keresztül csak alkatlilag és emberileg figyelte és formálta, s csak azután kezdte el három évig tanítani, amikor már

alkalmasnak találta a feladatra. Végül még legalább két évig maradt segédként az ifjú fazekas, hogy kiérdemelje mesterétől a felszabadítást. Természetesen ez a hosszú folyamat napjainkban nem életszerű, viszont a steril műhelyekben való néhány órás képzést sem találok annak. Magyarországon tanműhely létrehozásával támogatnánk azt, hogy a mesterség csínja-bínja mellett a fazekas életformát is elsajátítsák a fiatalok.

Hiszek benne és teszek érte, hogy a velem együttgondolkodó magyarországi közösség ne csak megélje a jelent, hanem építse is a jövőt.

Magyarországi fazekas termékek

IFJ. ALBERT ATTILA fazekas népi iparművész. A magyarországi fazekas hagyományok képviselője, a 700 éves formavilág őrzője és megújítója. 2005 és 2011 között az Őrségi Fazekasok Egyesületének elnöke volt. A magyarországi Nemzetközi Fazekastalálkozó Kiállítás és Vásár főszervezője. 2010-től Magyarországi Község polgármestere. Számos nemzetközi és országos szakmai elismerés birtokosa. Kiállítóként képviselte Magyarországot fazekas világtalálkozókon. 2015-ben a Népi Iparművészeti Múzeum tematikus tárlatát is gazdagította alkotásaival. Meghívott előadó rangos fazekas-találkozókon és vidékfejlesztési konferenciákon. Négygyermekes családapa. Alkotótársa felesége, Albertné Gombos Marietta.

ÉLES KRISZTINA 2002-ben a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskolán művelődésszervező szakon végzett PR-menedzser és nonprofit menedzser képzéssel. Ezt követően 2006-ban a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karán művelődésszervezésből egyetemi oklevelet is szerzett. A tanakajdi Petőfi Sándor Művelődési Ház vezetője, majd a Régiógazdaság és a Helyi Érték magazinok főszerkesztője volt. Jelenleg az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. Nyugat-Magyarországi Központjának vezetője, kulturális szakértő.

Így újítanak a szabolcsi fiatalok

A Kultúrházak éjjel-nappal „Így újítunk mi” pályázatának első helyezettje: a Szabolcsi Fiatalok a Vidékért Egyesület

A Kultúrházak éjjel-nappal programsorozathoz kapcsolódó „Így újítunk mi” című innovációs pályázat első díját nyerte el a Szabolcsban, a nyírgyulai Szabolcsi Fiatalok a Vidékért Egyesület által megvalósított, esélyteremtő szakmai összefogás. Az egyesület vezetőjével, Barkaszi Judittal beszélgettünk arról, hogy milyen lehetőségeket nyújtanak az újító kezdeményezések a hátrányos helyzetű térségekben a felnövekvő generációknak.

Nádasiné Barta Ibolya: *Mit érdemes tudni a Szabolcsi Fiatalok a Vidékért Egyesületről? Milyen programokat valósítottatok eddig meg?*

Barkaszi Judit: A Szabolcsi Fiatalok a Vidékért Egyesület 2007-ben azzal a céllal alakult meg, hogy a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye falvaiban élő lakosság érdekeit képviselje, kiemelten az időskorúakra, hátrányos helyzetű egyénekre és családokra, munkanélküliekre, fiatalokra fókuszálva. Célunk, hogy a vidéki területek társadalmi, gazdasági

helyzete, ezzel versenyképessége javuljon, a vidéki népesség helyben maradjon, így csökkentjük az elvándorlást. Olyan komplex szolgáltatásokat, programokat valósítottunk meg, melyek tükrözik értékrendünket, melyek hozzájárulnak Egyesületünk céljainak eléréséhez.

2012-ben megépült az Egyesületünk tulajdonában álló *Civil Oktató és Szolgáltató Központ*¹, mely már attól az évtől Önkéntes Pontként is működik. Ez az épület egyéb civil kezdeményezések számára is helyszínnül szolgál, és a beruházás befejezése óta maximális kihasználtsággal működik.

2012-2013-ban valósítottuk meg az *„Önkéntesség elterjesztése Nyírgyulajban és vonzáskörzetében”* elnevezésű programunkat², mely keretében egyesületünk regisztrált, önkénteseket fogadó szervezet lett. E program keretében 145 fő önkéntes dolgozott nálunk. Az önkéntesek mintegy 60%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű volt. Többben közülük ezután megbízási, illetve munkaszerződéssel

gyermekfelügyelőként továbbdolgoztak egyesületünknel.

2013-ban kezdődött el kétéves tanoda programunk, mely az *„Inkluzív Nevelés Tanodája – Nyírgyulai Tanoda Program önkéntesek bevonásával”* címet viselte. A programban 40 hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekkel foglalkoztunk, szintén több önkéntes (elsősorban a szülők) bevonásával, ez a projektünk azóta is töretlenül folytatódik.

2015. év május 30-án egy új kezdeményezést indított el egyesületünk. A helyi Gesztenye Óvoda és Bölcsőde Tündérekertjének alapítása során elültettük a gyerekekkel és családjaikkal közösen a *nyírgyulai Tündérekert* első száz fáját.

Gyerekkelügyeletet működtetünk az iskolai szünetekben – kiemelten nyáron – szintén önkéntes alapon. Hagyományörző, kézműves foglalkozásokat tartunk a gyerekeknek. Alkalmanként, naponta kb. 30-60 gyerek veszi igénybe ezt a szolgáltatásunkat.

Az Erasmus+ Program keretében valósítottuk meg a *„B.U.G.I” (Bulizz!*

1 A munka az ÉAOP-5.1.3-10-2010-0080 azonosítószámú projekt keretében valósult meg.

2 A kezdeményezés a TÁMOP-5.5.2.-11/2-0012-0093 azonosítószámú projekt keretében valósult meg.

Ifjúsági klub

Utazz! Gyűjts élményt! Ismerkedj! Önkéntes Nemzetközi Ifjúsági Program Nyírgyulajban elnevezésű projektet, melyben egy romániai szervezet a partnerünk. Szervezetünk keretében létrejött Ifjúsági Klub fiataljai fogalmazták meg igényüket, hogy szükség lenne olyan programokra, melyek a munkaerő-piaci beilleszkedésük érdekében fejlesztik őket. Egyesületünk tevékenységébe tartozik a vidéki települések versenyképességének javítása, a fiatalok elvándorlásának csökkentése, valamint olyan fejlesztő programok szervezése, melyek a személyiség-fejlesztésre, az aktivitás növelésére és az önkéntesség népszerűsítésére irányulnak, valamint hozzájárulnak a társadalmi integráció előmozdításához. A romániai partnerszervezet felől is hasonló igények jelentkeztek, így közösen valósítottuk meg csereprogramunkat.

2015-ben az egyesület ifiklubjának tagjai a Nemzeti Művelődési Intézet „Leleményes Hősök” című országos programjához csatlakozva valósították meg a „Testvérváros Kereső Hősök” kezdeményezést, mellyel a kiemelt díjazottak között végeztek a pályázaton.

2016. május-2017. április között a Közművelődési és Vidékfejlesztési Programiroda Egyesület konzorciumi partnereként veszünk részt a „Nagyapám kincse” programban, illetve a „Roma-nem roma Interkulturális Útvonal és attrakciók alapjainak megteremtéséért” című programban. A projekt célja az egyedi program megvalósítása a helyi roma – nem roma kultu-

rális, táji értékek feltárásával és azok népszerűsítésével. A program megvalósítása alatt kiemelten szeretnénk figyelni arra, hogy rögzítsük azokat a módszertani tapasztalatokat, amelyek révén a programot átadhatjuk, elvihetjük más közösségeknek is. Az egyéves programidőszak alatt elvárt eredmény: roma kulturális útvonalakat és attrakciókat kínáljunk a hazai és külföldi látogatóknak.

Az értékmentésben a roma és nem roma fiatalok közvetlenül és közvetetten megtapasztalják a kulturális diverzitás előnyeit. Erősíteni kívánjuk a részt vevő fiatalokban, hogy a másik kultúrájához való közeledés csak úgy lehetséges, ha megtanulják a saját kultúrájukat reálisan értelmezni.

A Kulturális Közfoglalkoztatás Programban partnerszervezete vagyunk már 3. éve az NMI Művelődési Intézetnek és annak szakmai elődjének.

Nyírgyulaj településen egyesületünk kapta a megbízást a települési értékek azonosításával, a települési értéktár létrehozásával, és annak gondozásával kapcsolatos feladatok ellátására, valamint adatainak a megyei értéktárba történő megküldésére.

Nyírgyulaj Község Önkormányzatával 2016. évben szerveztünk közművelődési megállapodást kötött. A feladatellátási megállapodásban rögzítettek értelmében az önkormányzat kötelező feladataiból szakszerűen és folyamatosan részt veszünk a rendeletben szereplő közművelődési tevékenységek ellátásában.

N. B. I.: Hogyan kapcsolódtatok a Kultúrházak éjjel-nappal programsorozathoz?

B. J.: Egyesületünk idén második alkalommal csatlakozott a Kultúrházak éjjel-nappal rendezvénysorozathoz. Önkéntest fogadó szervezetként jelenleg 150 önkéntesünk van, működtetünk Tanodát, ifjúsági klubot. Minden pályázati felhívást figyelünk, a tagok és az önkéntesek nagyon aktívak, így könnyű dolgunk van: ha jelentkezünk egy-egy felhívásra, mindenki részt szeretne benne vállalni. Az idei közművelődési rendezvényeink kiemelt témája a hagyományok megélését újraér-

Farsangi bál

Így újítunk mi – Innovációs díj átadó ünnepsége

telmező „Mindennapi hagyományaink” gondolata, a rendezvénysorozathoz ennek szellemében farsangi bállal, kézműves foglalkozásokkal, filmklubbal csatlakoztunk.

Külön öröm és kihívás volt számunkra az idei „Így újítunk mi” pályázati lehetőség, melyre nagy erőbedobással terveztük meg programunkat.

N B. I.: *Mi volt a konkrét programötlet, mi számított újításnak, innovációnak?*

B. J.: Az egyesületünk már két éve megkezdte a *Nyírgyulai Tündérbert* kialakítását: ennek során őshonos gyümölcsfákat telepítünk, és a helyi óvodások és bölcsődések a tündérgondnokai egy-egy fának. A Tündérbertet szeretnénk a település helyi értéktárába felvenni. Az Egyesület működteti a Helyi Értéktár Bizottságot, mely várhatóan javasolni fogja az értéktárba történő felvételt. A program során a hagyományörzés, értékmentés és a természeti környezetünk védelme a központi elem, illetve rendezvények, szakmai műhelymunka keretében előadások szervezése a régmúlt értékeinek, irodalmi és történelmi értékeinek bemutatására.

2013. évtől működtetjük Tanodát, melyben 40 hátrányos helyzetű gyerekkel és családjával foglalkozunk. Célunk a már meglévő Tündérbertünkben további 40 db őshonos gyümölcsfa telepítése, melynek gondnokai továbbra is a tanodás gyerekek lesznek. Mindenki örökbe fogadhat egy fát, ülteti, gondozza.

Célunk igazi közösség kialakítása a családon belüli és a települési értékek felfedezése, a hagyományok, a múlt tisztelete, a család összetartó erejének a megmutatása, a szülők és a gyerekek sikerélményhez juttatása, miközben felfedezik, megismerik lakóhelyük értékeit. Várt eredményünk pedig nem kevesebb, mint a számos problémával küzdő családok életminőségének javítása, személetük formálása, közömbösségük átfordítása a településéért akarni és tenni tudó közösség kialakítása.

N B. I.: *Milyen szakmai módszereket alkalmaztak a megvalósítások során?*

B. J.: A pályázatunkban a településen innovatívnak számító módszereket alkalmaztunk: a programunkat a tanodába bevont, nagyrészt hátrányos helyzetű gyerekek és családjaik ötletei alapján kezdtük el megtervezni. Egyesületünk már évek óta dolgozik a közösségi tervezés módszerével, azonban eddig az egyébként is aktív lakosok bevonásával történt a programjaink szervezése. Ebben a programban éppen a visszahúzó, a környezetében történő dolgokkal jellemzően közömbös réteg megszólítása volt a módszerünk a tanodába bevont gyerekeken keresztül.

NÁDASINÉ BARTA IBOLYA művelődésszervező, andragógus. Több, mint 10 éven keresztül a Postás Szakszervezet Debreceni Szabad Szakszervezeti Tanácsánál szervezett nagyrendezvényeket, majd 2012-2016 között postahelyi-helyettes és munkaügyi ügyintézőként dolgozik. 2016-tól tér vissza a közművelődésbe, előbb a Nemzeti Művelődési Intézet, majd az NMI Művelődési NKft. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei módszertani referense.

Mint említettem, egyesületünk központi tevékenysége a közművelődési tevékenység, rendelkezünk az önkormányzattal közművelődési megállapodással, valamint mi gondoskodunk a Helyi Értéktár Bizottság működtetéséről is. Ezt a tevékenységünket az önkénteseinek bevonásával végezzük, így erről már tud a település apraja-nagyja. Számos felajánlás érkezett már a Tündérbert kialakításával kapcsolatban is. Minden ötletet megbeszélünk, és kis munkacsoportokban terveztük meg a részletes kidolgozást.

Az őshonos fák kiválasztását a bevont családok végezték el, ők döntötték el, milyen fajtát szeretnének ültetni. A fák ültetéséhez kapcsolódóan a hagyományörzés keretében különböző programokat is szervezünk (népi étkek napja, lekvárfőzés, csigacsinálás, hagyományos oltványozás), melyek tervezését szintén a munkacsoportok végzik el. A gyerekek aktív bevonására is nagy hangsúlyt fektettünk, főleg a nyugdíjasok megszólításában (nagyamák és nagypapák tudásának átadását szeretnénk elérni baráti körben). Az apák is fontos szerepet kaptak terveinkben, például az ültetés, metszés, és kerti munkák meghatározásával, irányításával.

N B. I.: *Mi a sikerek titka? Miben rejlik az a varázslat, amivel ennyire összekovácsoljátok a település lakosait?*

B. J.: A program sikerét abban látjuk, hogy minden generáció – unokáktól a nagyszülőkhöz – magának érezze a közös hagyományokat, szokásokat, közös célokat. Ez a kulcsa a hosszú távú fenntarthatóságnak.

Művházból start-upba

„... egy szakkör és egy kezdő vállalkozás között nem lényegi, hanem fokozatbeli különbség van.”

Sok mindent hallunk a start-upokról, de ennek ellenére a köztudatban még nincsenek világos körvonalai a fogalomnak. Tudjuk róluk, hogy modernnek, feltörekvőnek, innovatívak... de mégis mi közülük van a művházakhoz?

A start-up fogalmának egyik legjobban megfogható meghatározását Eric Ries, a *Lean startup* című alapmű szerzője adta. Szerint a start-up nem más, mint termék és szolgáltatásfejlesztés szélsőségesen bizonytalan körülmények között. Valójában a lean startup metodológia egy-egy ötlet sikerre vitelének a módszertana. Úgy is mondhatnám, hogy egy olyan innovációs módszertan, amely során viszonylag hamar kiderül, hogy egy jónak látszó ötlet valóban jó-e, megáll-e a lábán, van-e benne növekedési potenciál? Ez a módszer megismerhető, tanulható és meg vagyok győződve arról, hogy a szakmánknak is igen nagy szüksége van ezekre a korszerű ismeretekre.

Egy egyszerű példával el is magyarázom, miért: a közelmúltban Furugyon hallgattam Bartha Árpád egy előadását a saját tanyasi vendéglátásokról. Arról beszélt,

hogy amikor létrehozták a vállalkozásukat, akkor tudatosodott bennük: ahhoz, hogy működjön mindaz, amit létrehoztak, közösséget kell építeniük. Ugyanezt a gondolkodást látjuk a legkisebb cégtől a legnagyobb multinacionális vállalatokig mindenhol. Ma a közösség léte, építése, fejlesztése életünk központi része, s fontos lenne, hogy ebben a jelenleg is erősödő trendben, folyamatban a közművelődési szakma megkerülhetetlen legyen, s központi tényezővé váljon – küldetéséhez méltóan. Ehhez viszont nem a megszokott fogalomrendszerünket kell használnunk, más sémákban kellene gondolkodnunk.

Milyen kihívásokkal kell ennek érdekében megküzdenünk? Melyek a fejlesztendő területei a szakmának?

Jóllehet az internet forradalma immár másfél évtizede elérte a közösségi művelődést, sok intézménynek még ma is problémát okoz egy egyszerű honlap üzemeltetése, a közösségi médiáról nem is beszélve. A digitalizált világban tehát mindenképpen fel kéne zárkóznunk, hogy elkerüljük a le-

szakadást. Sok múlik a fenntartói hozzáálláson is, hiszen a bürokrácia sosem inspirálja, hanem akadályozza az innovációs folyamatok kialakulását. Ez pedig kétségtelen, hogy versenyhátrányt jelent a mindennapi életünkben.

Látszólag így még bonyolultabb a start-up világhoz való kapcsolódásunk...

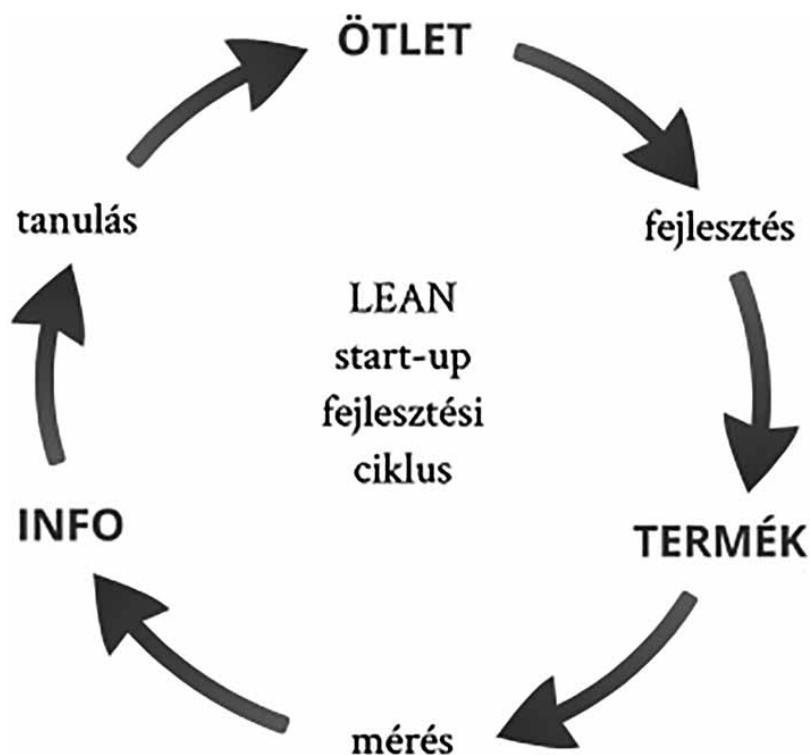
A lean startup metodológia egyik sarokpontja a hiúsági mutatókkal való szembenézés- és leszámolás képessége. Ez az „olyan mintha” világa. Például úgy kommunikálunk a kulturális gazdaságfejlesztésről, mintha ez lenne az élő valósága a szakmának, jóllehet csekély számú, valóban fenntartható, működő, referenciaértékű kezdeményezéssel rendelkezünk e téren. A fejlődéshez azonban meg kellene értenünk, be kellene építenünk a szervezeti kultúránkba, hogy a helyzetünkkel való könyörtelen szembenézés nem támadás, hanem éppen ellenkezőleg, a sikeres, közös cselekvés lehetőségének a kulcsa, ami viszont mindenkinek az érdeke!

Összességében nem látom rossznak a lehetőségeket, sőt! Sze-

rintem már önmagában a tény, hogy jelen van egy országos szakmai hálózat, igen sok új típusú aktivitást jelenthet. Viszont ebben a hálózatban sokkal több rejlik a már megismertnél. Ahhoz, hogy akár a hálózat, akár egy intézmény hatékonyan működjön, meg kell teremteni a ma még hiányzó, valódi gazdasági folyamatokat generáló lábat. Új fogalmakat-, módszereket kell megtanulnunk, és persze alkalmaznunk is kell őket. Egy példa a régi és új gondolkodás közötti különbségekre: ma már általános, hogy projekteknél gondolkodunk: megtervezünk és végrehajtjuk a folyamatokat. Közben sokszor érezzük, hogy bár a felépített folyamat nem az igazi, de a terv az terv, teljesíteni kell. Ilyen a pályázati rendszerünk is. Ma megtervezem, jövőre elkezdem elkölteni a pénzeket és egy fejlesztési ciklus általában két év, amit öt évig változatlanul fent kell tartani – a tervezéstől a projekt lezárásáig nyolc év telik el! Nyolc év alatt olyan mértékben változik meg környezetünk, hogy rá sem ismerünk. Az eredményindikátorokat hozzuk, de a hatásindikátorok gyakran csalfa képet mutatnak.

A hosszú fejlesztések helyett rövid, hetente vagy havonta „pörgetett” gyors fejlesztési ciklusokban kellene gondolkodnunk, hiszen a szolgáltatásfejlesztés első szakaszában nem tudhatjuk, hogy a jónak látszó ötletet fogja-e egyáltalán valaki használni? Ilyen gyors forgású fejlesztési ciklusokból és minimálisan működő modellekből lehet eljutni ahhoz a „végtermékhez”, amely már képes lehet akár saját lábán is állni.

Összefoglalva: ha azt érezzük, hogy elment mellettünk a világ, akkor nézzük meg, hogy merre ment, hogyan működik, hol vannak a fenntartható közösségi aktivitások, hogyan működnek ezek? Ezután vizsgáljuk meg, hogy milyen lehetőségeink vannak? Mi az, ami adott az intézményeinkben és mi az, amit

fejleszteni kell. Így lehet megtalálni a közös metszéspontokat, amiből reményeim szerint új típusú, fenntartható cselekvések indíthatók.

Adódik a kérdés: hol vannak a metszéspontok?

Ahhoz, hogy megtaláljuk ezeket a metszéspontokat, körül kell járnunk a kulturális alapú gazdaságfejlesztés kérdését. Én úgy gondolom, hogy gazdasági problémáink gyökere kulturális természetű. Ahogy például a változásokról, a vállalkozásokról, vagy gazdasági folyamatokról gondolkodunk (vagy éppen nem gondolkodunk) az alapjaiban határozza meg a kulturális terület idegenkedését a gazdasági jellegű kezdeményezések menedzselésétől. Én a tágabban értelmezett kultúrafogalom kapcsán azt mondom, hogy a kulturális alapú gazdaságfejlesztés a szemléletmód kialakításától kezdődik, és a munkakultúra, az innovatív gondolkodás- és módszerek ismeretén és gyakorlatán át a megvalósítás irányába halad. Véleményem szerint intézményeink potenciálisan innovációs tudásinkubátorházak (lehetnének), ahol inkubált

környezetben lehet megismerni és kipróbálni azokat a korszerű módszereket, amelyekre működő, fenntartható közösségi folyamatok (értsd, akár közösségi vállalkozások is) építhetők. Véleményem szerint ebben a felfogásban egy szakkör és egy kezdő vállalkozás között nem lényegi, hanem fokozatbeli különbség van. Szerintem ez a tudásinkubációs folyamat lehet a kulturális alapú gazdaságfejlesztés magja. Ettől viszont ma még fejben nagyon messze vagyunk. Magunknak is a szemléletmód megváltoztatásával kell kezdenünk. Meg kell ismerünk az innovációs gondolkodás módszereit, meg kell tanulnunk leszámolni a félelmeinkkel, ki kell alakítanunk a tévedés, a hibázás kultúráját, hiszen egy új folyamat felépítésének szerves része a tévedéseken keresztüli építkezés is. Vagyis a ma alapvetően statikus gondolkodásunkat dinamikus-sá kell tenni. Ha arról beszélünk, hogy intézményeink akár innovációs inkubátorházak is lehetnének, akkor nem a „kultúráközvetítéssel” kell kezdeni, hanem azzal, hogy mi magunk is ennek az új típusú kultúrának a részei legyünk. Szem-

be kell nézzünk az évtizedek óta belénk kövesedett tévedéseinkkel. Nagyon leegyszerűsítve azt vallom, hogy általánosan sem közösséget, sem gazdaságot nem lehet fejleszteni. Mindkettő alapja az egyén, ez pedig az „én”-nél kezdődik. Vagyis elképzelhetetlennek tartom azt a típusú kulturális alapú gazdaságfejlesztést, amelynek a fejlesztő csupán közvetítője és nem szerves része. Az „én” gazdaságomnak nem azért kell a folyamat során fejlődni, mert „maszekolni” akarok munkaidőben, hanem azért, mert anélkül nem működik a folyamat. Ha megelégszünk a közvetítő szereppel a kulturális alapú gazdaságfejlesztésben, akkor pusztán a hiúsági mutatóinkat gyarapítjuk, nem pedig a fenntartható folyamatainkat.

Ha így gondolunk magunkra, és megnézzük, hol és hogyan működnek az ehhez a gondolathoz kapcsolódó közösségek, akkor egy lépéssel a közösségi irodák és műhelyek világában találjuk magunkat.

Hogyan jellemezhetjük ezeket a közösségi tereket, és a művelődési intézmények szempontjából milyen lehetőségeket rejtenek?

A közösségi iroda kívülről nézve egy olyan munkahely, ahol a bérlő nem irodát, hanem asztalt, munkaállomást bérel. Jellemzően szabadúszók, kezdő start-up cégek használják. Ennél azonban sokkal többről van szó. Amit első körben előnyként ki szoktak emelni, az annyi, hogy egy térben különböző szakmák képviselői vannak jelen, így adja magát az ismerkedés, a problémák közös megoldása – vagyis a közösségek spontán is szerveződnek. Infrastruktúra szintjén ebben a térben minden adott, ami a probléma- és akadálymentes munkavégzéshez szükséges. Mindemellett egy tudatos közösségépítési folyamat által ezek a közösségi helyek a tudásmegosztás helyei is, ahol megvalósulhat az inkubáció folyamata. Mindez jellemzően abban az idősávban, amikor

a kulturális intézmények jobbára kihasználatlanok.

A közösségi műhely jellemzően a tárgyalgatás terepe, legyen az bármilyen tárgykultúra része. Ebben a minőségében ez a funkció igen közel van az intézményeinkben található szakkörökhöz. Ez az a hely, ahol szerszámokkal, high-tech eszközökkel (többek között 3D nyomtatókkal) lehet ismerkedni, és természetesen használni is lehet ezeket, akár piaci alapon is.

Ezeket a tereket egy jól átgondolt üzleti modellre építve, aktív közösségfejlesztési folyamat által fenntarthatóan lehetne üzemeltetni.

Beszédes adatokkal szolgál a változtatáshoz való attitűdünkről, hogy egy felmérés alapján hazánk lakosságának kétharmada passzívan elszenvedi a körülményeit, míg húsz százaléka lázad, és tíz százalék cselekszik. Ez a tíz százalék azonban nem is olyan kevés.

Startup Békéscsaba – kreatív ötletverseny 2015

Tapasztalatom szerint ez a cselekvő tíz százalék minden településen jelen van. Ha – többek között a fiataloknak – meg tudjuk adni a lehetőséget a helyben való változtatásra (például egy közösségi műhely által), akkor kevésbé lesz vonzó az elvándorlás, hiszen egy digitális világban már bárholnan lehet eredményes, világszínvonalú tevékenységet végezni.

Persze mondhatjuk azt is, hogy mindebben semmi újdonság nincs, hiszen ezek a funkciók jelenleg is adóttak (lehetnének) intézményeinkben. Valójában egy jelentős különbség van jelen állapotunk és ezen új típusú közösségi terek között. Ez pedig a szemléletmód, ahogy magunkra tekintünk. A jelenlegi gondolkodásunkba még nincs kódolva, hogy a tevékenységünk akár közvetlen és jelentős gazdaságfejlesztő tényező is lehetne. Vagyis első lépésben ebből a nézőpontból kellene magunkra tekinteni. Ennek kapcsán fel kell építeni az első néhány modellintézményt, ahol az innovációs módszertan eszköztárát használva gyors fejlesztési ciklusokon és minimálisan működő modelleken keresztül közösen találjuk meg azokat a működési formákat, amelyek által egy ilyen közösségi tér vidéken és akár a legkisebb településen is hatékonyan képes működni. Ha eddig eljutunk, akkor elindítható a növekedés szakasza. Hazánkban kb. 1700 közművelődési intézmény keresi (vagy éppen nem keresi) a helyét ebben a megújuló, gyorsan változó világban. Ha csupán a szakma tíz százaléka nyitott az új gondolatokra, akkor is egy példátlanul nagy, önfenntartó hálózat születhet meg.

Van-e reális lehetősége annak, hogy a „művházból start-upba” gondolat tényleg megvalósulhasson?

Olyannyira, hogy ez néhány esetben már meg is valósult, csak sajnos nem ismerjük eléggé az ered-

ményeinket. Elég azt megemlíteni, hogy a hazai start-up atyjaként is nevezett Fehér Gyula (Ustream alapító) a budapesti BKV klubból indult. A Logmein alapítók a kecskeméti Logi Clubba jártak. Turcsán Tamás, az egyik legismertebb hazai start-up tanácsadó pedig így írt erről a kérdésről a közelmúltban a legnagyobb közösségi portálon: *„Komolyan mondom, imádom, hogy ilyen ötletek ugranak elő (coworking a művházban)... Én pl. mindent a rákospalotai Csokonai Művelődési Háznak köszönhetek. Péntekenként volt egy számitógépes klub, oda jártunk le. Egy csomóan tanultak meg programozni, elindult onnan a GURU / PC guru, aminek alapítója vagyok...”*

Mi a következő lépés?

A közelmúltban indítottuk útjára az Innovációs Homokozó Google + közösséget, amelynek mára már heti online innovációs szakköre van, illetve folytatjuk az öt éve útjára indított Közösség – Média – Művelődés konferenciát is, amelynek 2017. évi témája éppen az elrugaszkodás és a közösségi innovatív terek.

Kedves Olvasó!

Ha eddig eljutottál, akkor ne állj meg a cél előtt! Kérlek, segíts! Írd be a böngészőbe az alábbi linket és válaszolj néhány egyszerű kérdésre. Egy perc az egész. <https://goo.gl/iX3wVg>

KOSZECZ SÁNDOR a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán 1992-ben földrajz-rajz szakos általános iskolai tanárként végzett. Pályakezdeként egy évig a kétsopronyi Művelődési Ház igazgatója volt, majd tíz évig tanított általános- és középiskolákban. 2003-ban elvégezte az Iparművészeti Egyetem Tárty-és Környezetkultúra szakát Média szakirányon. Ebben az évben hagyta ott a közoktatást és a Békés Megyei Művelődési Központ művelődésszervező munkatársa lett. 2007-ben végezte el a Közművelődési szakember I. közösségfejlesztő szakképzést. 2008. július 1-től a Békés Városi Kulturális Központ igazgatója. 2012-ben hat intézmény integrációjaként létrejött Kecskeméti Gábor Kulturális Központot vezeti. Az általa vezetett intézmény két alkalommal nyerte el a Minősített Közművelődési Intézmény címet. Előbb kettő, utóbb hat szakmai területen. Pályája kezdetétől aktívan vesz részt a civil szervezetek közösségi életében. Több civil szervezet vezetője, így a Dél-alföldi Regionális Közművelődési Egyesületnek, az Életfa Kulturális Alapítványnak, a Közös Pont Egyesületnek, a Békési Civil Szervezetek Egyesületének és a Belencéres Néptáncgyűttesért Egyesületnek.

KÖ7-középiskolások hete Szegeden

A Szegedi Rendezvény- és Médiaközpont D2 Ifjúsági Irodájának szervezésében

„Az ifjúsági munkához nem kell más, csak az, hogy emlékezzünk rá, mi is voltunk fiatalok...”

Ifjúsági munka és esélyegyenlőség – e két fogalom gyakran találkozik egymással. A Szegedi Rendezvény- és Médiaközpont D2 Ifjúsági Fejlesztő Irodája immár negyedik éve foglalkozik a város középiskolás fiataljaival. Hiánypótló jelenségről beszélhetünk, hiszen esélyt teremtenek, irányokat mutatnak és lehetőséget adnak bekapcsolódni olyan klubokba, foglalkozásokba, amelyeket nem tud minden szülő megfizetni. Nincs ebben semmi

különös – ők így tartják. Azonban elfogadás és befogadás nélkül nem lenne működőképes az, amit csinálnak. Akikre a megyei önkormányzat és a városvezetés is felfigyel, azok biztosan kiemelkedő teljesítményt nyújtanak – gondolja az ember. A D2 csapata azonban ezt sem reagálja túl. Teszik, amit kell, amihez leginkább értenek: alázattal állnak munkájukhoz, és úgy szólítják meg a középiskolás korosztályt, hogy a fiatalok önként, szívesen vonódnak be a kezdeményezésekbe. Kispál-Podrácz Gyöngyivel, a Szegedi Rendezvény- és Médiaközpont Nonprofit Kft. D2 Irodájának munkatársával beszélgettünk.

Magné Szaitz Éva: *A Szegedi Rendezvény és Médiaközpont D2 Irodája hiánypótló jelenség a városban. Mesélj nekünk a D2 munkájáról, tevékenységéről! Honnan indultatok és hol tart most az iroda?*

Kispál-Podrácz Gyöngyi: A „D2” teljes neve Ifjúsági Fejlesztő és Médiaközpont Iroda, ami nagyjából a tevékenységünket is lefedi. 2013. december 2-án, hétfőn indultunk, tulajdonképpen az első kulturális közfoglalkoztatással párhuzamosan. A Dózsa György utca 2. szám

alatt vagyunk, ezért is D2 a nevünk. A név már október-november körül megszületett. Volt több verzió: D2 Pont, D2 Iroda. Az volt a koncepció, hogy minél rövidebb, könnyen megjegyezhető, ugyanakkor vagány nevünk legyen. Mellőzni akartuk az iroda, az ifjúsági, a kamasz, a klub és a hasonló szavakat. Ekkor egy másik szervezettől megkérdezte valaki: „Mondjuk, olyasmire gondoltok-e, mint a D2?” És igen, pont ilyenre gondoltunk! Amikor elindultunk, amink volt, az az emberek, a kreativitás és a tető a fejünk felett, az intézmény, aki fizette a rezsit. Indultunk egy nagyon jó csapattal, azt gondolom, hogy mindig rugalmasan alkalmazkodtunk az emberek létszámát, tudását figyelembe véve. Az elején nyolc klubot indítottunk, ebből mára három maradt. Most indul a rádiós klubunk. Eddig is volt ugyan egy média klubunk, de most úgy tűnik, hogy van egy olyan „mag”, akikre lehet építeni, s aszerint csoportosulnak, hogy kit mi érdekel inkább. Jelentkezett egy látásérült kislány is, aki nagyon szeretné megtanulni a rádiózás fortélyait. Indul a fejlesztő klubunk, mert sok olyan fiatal van, aki szeretné megtanulni azokat a szervezési folya-

M. Sz. É.: *Milyen partnerségek alakultak ki az évek során?*

K-P. Gy.: Lehet, hogy üres irodából indultunk, de rengeteg kapcsolati tőkével, és a különböző kitelepülések során is számos új partnert ismertünk meg. Most már az iskolákkal is egyre kiterjedtebb a kapcsolat, ők is keresnek minket. Hívnak, hogy menjünk iskolai napra, tartsunk rendhagyó órákat. Még a legelején megkerestünk minden középiskolát Szegeden, beszélünk az igazgatókkal, akik tovább irányítottak a megfelelő emberhez. Így alakult ki a D2 és az iskolák közötti kapcsolat. Ma már az iskolai közösségi szolgálat terén is szerepünk van, mint fogadó intézmény.

Kapcsolatban vagyunk a megyei és a városi önkormányzattal is. A várossal együttműködve mi koordináljuk a „Kultúra Ifjú Nagykövete” programot, amelynek célja a középiskolás fiatalok erőteljesebb bevonása a helyi kulturális életbe. A programban kiemelt jelentőségű a szegedi középiskolákból delegált Kulturális Nagykövetek szerepe, akik eljuttatják a korosztályuknak szóló programlehetőségeket iskolájuk többi tanulójához.

Az „Egészséges Szegedért Programba” is bekapcsolódunk, ezt egyébként a Szegedi Rendezvény- és Média Központ kezdeményezte.

matokat, amelyeket mi végzünk: programok, klubok, pályázatok. Ennek nagyon örülünk, hiszen itt látjuk a lehetőséget az utánpótlásban. Így három év elteltével lehet azt mondani, hogy elnyertük a közösségi tér funkciókat, mert amíg három évvel ezelőtt csupán egy-egy klubfoglalkozásra jöttek be a fiatalok, ma már bejönnek akkor is, ha nincs konkrét program. Egy biztos: kell nekik elfoglaltság, nem szeretnek unatkozni. Mi mindig próbálunk fejleszteni, így az is eszünkbe jutott, hogy írunk egy listát magunknak, csupa olyan feladatokkal, amelyeket egyébként is meg kellene csinálnunk. Így amikor bejönnek a fiatalok, és épp nincs konkrét program, akkor a listáról keresünk valamit. Végtelenül ügyesek, de el kell fogadni azt, hogy ez sosem fog úgy működni, hogy megmondjuk neki, hogy most gyere, ezt, meg ezt kell csinálni és akkor ő tíz percen belül ott van. Rá kell őket hangolni és egyáltalán, lehetőségeket kell mutatni nekik, hiszen sokan még azt sem tudják, mit akarnak, vagy miben lehetnek jók. És lehet, hogy ezért a mondatért most sokan megköveznének, de igenis azt gondolom, rá kell kényszeríteni, beletenni őket olyan helyzetbe, ahol nem fogadjuk el tőlük azt a választ, hogy: „á, most nincs kedvem...” A középiskolás korosztály nem passzív, mi is ilyenek voltunk! Nem is tudják,

mennyi lehetőség van. Egyszerűen a „menüsört” kell megmutatni nekik.

M. Sz. É.: *Konkrét célcsoportja van a D2-nek vagy csatlakozhat a klubokhoz bárki?*

K-P. Gy.: Nyitottak vagyunk mindenkire, de akiket konkrétan célunk, az a középiskolás korosztály. 13 éves kortól – úgy gondoljuk – már középiskolásnak számítanak a gyerekek. Hozzánk, ha betér valaki, sosem kérdezzük meg, hány éves. Most van egy öt éves kisserác is, aki dobolni tanul nálunk, és két kis harmadikos is, akik táncolnak.

M. Sz. É.: *Ők hogy kerültek oda?*

K-P. Gy.: Nagyobb testvéreik járnak be hozzánk, és ők már hozzák a kistesóikat is néha.

M. Sz. É.: *Milyen nehézségek voltak az elmúlt időszakban?*

K-P. Gy.: Ami a nehézség volt – és ezt nagyon fontosnak tartom – hogy teljesen előlről kellett kezdeni mindent, mert senkinek nem élt már a fejében az ifjúsági klubok rendszere. Sem a szülők, sem a tanárok fejében. Ezért is volt plusz nehézség ebben. Mi az Új Nemzedék Központtal egyszerre indultunk, és mondhatni ez egy „zöldmezős” beruházás volt. Több idő kellett, hogy beinduljon. Szeged egy 160 ezres város, én úgy gondolom, hogy bőven elbírna még több ilyen helyet. Itt nincs olyan, hogy konkurencia, mert ha minden fiatal hozzánk akar bejönni, be is zárhatnánk az ajtót.

M. Sz. É.: *Hogyan szólítjátok meg a fiatalokat?*

K-P. Gy.: Köszönöm a kérdést! És itt most újabb támadási felületet adok másoknak. Ez a „digitális dolog” ez túl van dimenzionálva... A későbbiekben hasznos lehet, de első találkozásnak, első benyomásnak a személyes megszólítás a leghatékonyabb. Ami újabb dőbenet volt számomra, hogy a fiatalok többsége nem tudja érdemben használni a Facebookot. Nem tudják eszközként használni. A Messengerben írogatnak egymásnak, de az esemény létrehozása, a meghívások, a ppt-k, prezi készítése nem feltétlen megy nekik.

M. Sz. É.: *KÖ7, avagy „Középiskolások hete”. Idén negyedik alkalommal és hat napon keresztül. Szintén hiánypótló a városban... Mesélj nekünk erről!*

K-P. Gy.: Korábban, a 90-es években Középiskolások Művészeti Hete néven futott a program, mi 2014-ben indítottuk újra KÖ7 néven. Mindig van egy fő tematika, idén az emberi jogok és az egészséges életmód volt a középpontban. És egy-egy napon belül is vannak tematikák. A legnépszerűbbek természetesen a zenés produkciók, zenekaros programok. Nincs olyan kategória, amire nemet mondunk. Sőt, várjuk, hogy megleljenek minket. Nálunk nincsenek megkötések, ez nem verseny, és ezen nem is szeretnénk változtatni. Az a lényege, hogy, aki soha nem lépett

fel, de most szeretne bemutatkozni, annak megadjuk a lehetőséget. Soha senkit nem utasítottunk vissza a négy év alatt. Nem számít, hogy csak két hete kezdett el gitározni, vagy éppen trágár szavakkal rappel... Ha ő vállalja azt, hogy remegő hanggal, egy szál gitárral kiáll a közönség elé, vagy éppen elmond két verset, akkor itt a lehetőség...

Úgy gondoljuk, hogy egy amatőr zenekarnak nagy lehetőséget jelent fellépni a különböző kulturális helyeken.

M. Sz. É.: *Óriási háttérmunka áll a KÖ7 mögött. Avass be minket egy-két kulisszatitokba!*

K-P. Gy.: Az első két alkalommal a Szegedi Ifjúsági Ház adta a helyszínt, de a harmadik alkalommal elindítottuk a különböző helyszínek közötti vándorlást, és úgy tűnik, ez nagyon bevált. A nyitó napi performance is már-már hagyománnyá vált, tavaly és idén saját forgatókönyvre épült. Fontos része a KÖ7-nek a vetélkedő is, amelyen öt fős csoportokban vesznek részt a középiskolások. Idén tíz csapat jelentkezett, de volt olyan évünk, amikor huszonegy csoport versengett. Egy-egy állomást pedig egy-egy civil szervezet biztosít. Így pl. a Nem adom fel Alapítvány, a Mozgáskorlátozottak Csongrád Megyei Egyesülete, vagy a Szegedi Egyetemi Színház is vállalt egy-

egy fordulót. Minden állomáson az emberi jogok témája állt a középpontban. És a gyerekek nagyon élvezik, arról nem is beszélve, hogy SZIN (Szegedi Ifjúsági Napok) napijegyeket lehet nyerni.

M. Sz. É.: Milyen számú tömeget vonz a KÖ7?

K-P. Gy.: A statisztika nem a legerősebb oldalunk, de csak olyan értelemben, hogy nem mindenhol vannak ott a jelenléti íveink. Olyanra is volt példa, hogy elfogyott a jelenléti, tehát sokan szoktak lenni. Ha valaki fellép, ő már eleve hozza magával a saját kis társaságát, közönségét, így gyakorlatilag maguk a fellépők generálják a nézőket. Több százat, de volt olyan év, hogy az ezer főt is meghaladta a látogatószám.

M. Sz. É.: Mennyire jellemző az, hogy szegedi középiskolásokon kívül más, megyei középiskolások is esélyt kapnak a KÖ7-en a bemutatkozásra, fellépésre?

K-P. Gy.: Mi teljes mértékben nyitottak vagyunk rá, és nagyon örülnénk is neki, de úgy gondolom, nem biztos, hogy pl. egy zenekar utazásával és a hangszerek szállításával járó költségeket be tudja vállalni egy távolabbi településről érkező csapat. Bár volt már erre is példa.

M. Sz. É.: Mik a tervek jövőre?

K-P. Gy.: Ami biztos, a helyszínek közötti vándorlást szeretnénk megtartani, és az is nagyon fontos lenne, hogy még hamarabb elkezdjük szervezni, mint eddig. Jó lenne

a toborzásra is több időt fordítani. A KÖ7 tavasszal van, így szeptemberben már elkezdjük az ötletelést. Mind a tervezésben, mind pedig a lebonyolításban nagy segítséget jelent a kulturális közfoglalkoztatás, ezért is optimális március-áprilisra tenni ezt a programunkat.

M. Sz. É.: Említetted az emberi jogokat... Miben nyilvánul meg nálatok az esélyegyenlőség?

K-P. Gy.: Egyetlen fontos dologban: nem tűzünk magunkra semmit. A D2-be éppen azért jöhet be bárki, mert mindenkit elfogadunk. Mi nem kategorizálunk sem valás, sem nemi identitás, sem zenei stílus, sem más szempontok szerint. Nem számít, hogy látássérült, mozgáskorlátozott vagy mentálisan sérült az, aki hozzánk érkezik. És ha valaki bejön, ezt érzi is rajtunk, a csapaton

De tudok mondani olyan konkrét projektet, szerveződést is, amelyek hozzánk kapcsolhatóak és teljes mértékben az esélyegyenlőségre fektetik a hangsúlyt. Például a D2 az Elephant Studio Kft.-vel együttműködésben vett részt egy, az emberi jogokra érzékenyítő projektben, a Lawrider-ben. Ennek a megírásában, koordinációjában, lebonyolításában aktívan részt vettünk. A több évtizede a Szegedi Ifjúsági Napok alatt megrendezett Civil Faluban pedig olyan szervezetek is megjelennek, amelyek az esélyteremtést tűzték ki célul. És amibe pedig szívesen kapcsolódunk be: a Szegedi Rendezvény-és Médiaközpont szokatlan helyt adni a „CsakAzértIs” bulinak és az Esélyteremtési Kerekasztalnak is: e programokon irodánk csapatából is többen részt vesznek.

M. Sz. É.: A te szavaiddal élve, az ifjúsági munkához nem kell más, csak az, hogy emlékezzünk rá, mi is voltunk fiatalok...

K-P. Gy.: Pontosan. Sőt, olykor azt gondolom: lehet, hogy vannak válaszaid, csak épp a kérdést nem tudod megfogalmazni. Vagy épp fordítva, hogy tudod a kérdést, csak a választ nem. Az ifjúsági munka szerintem arról szól, hogy mindkét esetben ott legyünk, és segítsünk ezeket kitalálni.

KISPÁL-PODRÁCS GYÖNGYI 2000-ben kezdett önkénteskedni a Szegedi Ifjúsági Ház diákújságíró csapatában. A helyi, megyei és országos ifjúsági események mellett 2003-tól nemzetközi projektekre is bekapcsolódott: kezdetben résztvevőként, majd később segítőként, logisztikusként, projektkoordinátorként. Több hazai ifjúsági hálózat tevékenységében vett részt az évek alatt. Nem-formális területen több hazai és nemzetközi projektben facilitátorként és képzőként is tevékenykedett. Kulturális szervezőként múzeum-pedagógiai foglalkozásokat, gyerektáborokat tartott általános iskolás diákcsoportoknak az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban. 2013. december 2. óta a Szegedi Rendezvény- és Médiaközpont Nonprofit Kft. ifjúsági irodájának, a D2 Ifjúsági Fejlesztő- és Médiaközpontnak a munkatársa, ahol kollégáival napi szinten középiskolás fiatalok hasznos szabadidő eltöltésével foglalkoznak.

MAGNÉ SZAITZ ÉVA 2005-ben végzett a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Karán művelődésszervező szakon, kulturális menedzser szakirányon. 2007-től Békéscsabán dolgozott a Közösségfejlesztők Békés Megyei Egyesületének munkatársaként. Azóta egyben tagja is az egyesületnek. 2011-ben elvégezte a Szent István Egyetem Gazdasági Karán a közösségi-civil szervező szakot. 2013-tól módszertani referensként dolgozott a Nemzeti Művelődési Intézet Csongrád Megyei Irodájában, ezen belül közel 2 éven át kulturális koordinátorként tevékenykedett az intézet egyik kiemelt programjában, a TÁMOP 3.2.3.B-ben. 2017. január 1. óta az NMI Művelődési Intézet Nkft. Dél-alföldi régiójának módszertani referense.

„Ahogy agyunkhoz a szívünkön át, úgy az elfogadáshoz a kultúrán keresztül vezet az út”

Idén is nagy sikerrel zajlott a Kultúrházak éjjel-nappal programsorozat

Országsszerte 680 helyszínen, mintegy 2000 programmal, népművészeti, farsangi rendezvényekkel, alkotóműhellyel és játékkal várták február 10-12. között az érdeklődőket a művelődési házak az idei Kultúrházak éjjel-nappal sorozat keretében. A rendezvénysorozat fővédnöke Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere, védnöke pedig Novák Péter, zenész, színész, rendező volt. A Kul-

túrházak éjjel-nappal a Magyar Népművelők Egyesülete szervezésében, a Közösségfejlesztők Egyesülete, a Kulturális Központok Országos Szövetsége, a NMI Művelődési Intézet Nkft., a Hagyományok Háza, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége partnerségével, illetve az Emberi Erőforrások Minisztériumának és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jön létre. Az esemény fő médiapartnere az M5 televízió csatorna volt.

A tizenegy éve, civil kezdeményezésként indult sorozatban résztvevő intézmények száma tavaly átlépte a 600-at, idén pedig már csaknem 700 helyszínen voltak be három napon keresztül a mindennapos alkotómunkába az érdeklő családokat, fiatalokat és idősebbeket. A 2017-es rendezvénysorozaton a „Mindennapi hagyományaink” tematika mentén zajló programokon az érdeklődők a különböző alkotókörök munkájába is betekintést nyerhettek.

Mintegy négyezer közművelődési szakember és munkatársai, valamint több száz kulturális közfoglalkozott vett részt február 10. és 12. között a program lebonyolításában, melyen idén 150 ezren vettek részt.

Az idei rendezvényhez kapcsolódva három témában hirdettek pályázatot. Március elsején a sajtótájékoztatóval egybekötött díjátadó eseményen Závogyán Magdolna, az Emberi Erőforrások kultúráért felelős helyettes államtitkár, Bordás István, a Magyar Népművelők Egyesületének elnöke és Novák Péter, az esemény fővédnöke adta át az elismeréseket.

Az „Így újítunk mi!” szakmai innovációs pályázat fődíját a nyírgyulai Szabolcsi Fiatalok a Vidékért Egyesület SZAFI Tanoda Tündérekertje nyerte. Második lett a WekerleFeszt Művészeti Találkozó, a Wekerlei Kultúrház és Könyvtár rendezvénye, a harmadik helyezett pedig Szabó Csaba, a kecskeméti HÍRŐS AGÓRA Kulturális és Ifjúsági Központ Nonprofit Kft. munkatársa.

ményei a Kultúrházak éjjel-nappal rendezvénysorozat korábbi éveiben megrendezett alkalmairól is?

N. P.: Persze, hogy vannak! Egy évtizedes brand publikumként is érdekes, ráadásul az idei „hivatalos” tevékenységet is elragadtató szemlélőként élhettem meg. Előadói múltam okán, számtalan helyen dolgoznak szakmabeli barátok, kiknek tevékenységét mindig nyomon követem. E számtalan helyszín teszi lehetővé, hogy a maga teljességében emlékezhessenek az eseményekre – miszerint ahova léptem, ott program termett!

A „Zoom a helyre!” fotópályázatra a közművelődési intézmények rendezvényein készült képekkel nevezhettek az érdeklődők. A zsűri a beérkezett 409 fotóból első díjat adott Hörömpöli Tibor „Szüreti felvonulás” című képéért, második lett Hohl Judit „Hírös Hét Fesztivál” című munkája, harmadik Mészáros Gábor „Lúdas Matyit nézve” című fotográfiája.

A szervezetek programjait, munkáját népszerűsítő plakátok közül első lett Varga Ottó „Lepkéválás” című munkája, második a Bálint Ágnes Művelődési Ház Meseesztiválra felhívó plakátja, harmadik helyezett lett Károlyi László „Telefondoktor” című munkája. A díjazottak elismerő okleveleket és pénzjutalmat vehettek át.

A sajtótájékoztatón az eseményen az idei év védnöke, Novák Péter, zenész, színész, rendező elmondta, hogy művelődési házakban nőtt föl, és minden, amivel máig is foglalkozik – a néptáncól kezdve, a színházon át, egészen a rockzenéig – ennek, és az ott tevékenykedő lelkes népművelőknek köszönhető. Novák Péter a témában a Szín Közösségi Művelődés folyóiratnak egy villáminterjú keretében bővebben is kifejtette gondolatait.

Szabó Judit Nikoletta: *Az idei Kultúrházak éjjel-nappal rendez-*

vénysorozat védnökeként lényegében a programsorozat arca volt. Mi motiválta, hogy elfogadja a felkérést?

Novák Péter: Valamiféle képviselése a tartalomszolgáltatóknak, lévén hiszek a közös platformokban. A helyszín a kultúrházak révén adott, de hogy felhasználók, azaz közönség is legyen, ahhoz nekünk is oda kell tenni magunkat. Legalább egy évben egyszer megmutatva hajlandóságunkat, sőt, gyakorlásunkat a közönséggel való randevúra. Nem véletlen használok nagy szavakat: ez nem csak a pénzről szól!

Sz. J. N.: *A „hivatalos” szerepléseken túl mennyire volt részese a rendezvénysorozatnak? Vannak él-*

Sz. J. N.: Miben látja a művelődési házak, közösségi színterek, faluházak és a közösségi művelődés egyéb intézményeinek jelentőségét a hazai kulturális élet alakulásában? Milyen szerepet tölthetnek be ezek az intézmények a 21. század Magyarországon?

N. P.: Reményeim szerint bizonyos szerepkörök nem változnak; a felsorolt színterek fenntartásának fontosságához kétség nem férhet, napjainkban különösen. Végtelemül magányos korban élünk, s fura ellentmondásként még virtuális megnyilvánulásaink is erről tanúskodnak: szükségünk van egymásra! Átlátható közösségek teremthetnek elérhető minőséget, juttathatnak érvényre gondolatokat.

Sz. J. N.: *Ön szerint miben áll a közösségi művelődés esélyteremtő szerepe a hátrányos helyzetű csoportok számára? Lát-e ebben kitörési pontot, fejlődési lehetőséget?*

N. P.: Ahogy agyunkhoz a szívkönkön át, úgy az elfogadáshoz a kultúrán keresztül vezet az út. Soha ne feledjük, egy kisebbség mindig a többség vetületében az; felzárkóztatásuk nélkül remény sincs az előbb említett összközöségi élményre. A művelődési intézmények civil exponálása, társadalmi szervezetekkel történő szoros együttműködése teremthet iskolán, munkahelyen és munkanélküliségén kívüli inkubációt ehhez.

Sz. J. N.: *Milyen szerepet játszottak a „kultúrházak” az Ön pályájának alakulásában?*

N. P.: Leginkább azt, hogy egyáltalán van pályám! Mindent, a színpadi előadó-művészettől az első csókiig, a művelődési házak befogadó közegének köszönhetek. Túlzás nélkül állíthatom, hogy ott nőttem fel, s hogy nem kallódtam el, mint afféle elsőosztályú naplopó.

Sz. J. N.: *Vannak-e olyan művelődési házak, kultúrházak, közösségi események, melyek különösen nagy jelentőséggel bírnak az életútjában?*

N. P.: Egy mindenképpen: az Almássy téri Szabadidőközpont. Nálam ez mindennek alfája és ómegája; itt alakult az első zenekarom, itt álltam először színpadra diákszínjátszóként, néptáncosként,

frontemberként, de még úszni is az épületben tanultam meg, mert-hogy uszodája is volt anno az átkos rendszerben. Mondanom sem kell, drámaian herdálódott el a nagy szabadság kortárs éveiben...

Sz. J. N.: *A közösségekben való gondolkodás családi hozomány is az Ön számára. Apaként hogyan terelgeti a gyermekeit a közösségi cselekvés felé?*

N. P.: Nincs új a nap alatt, én sem találtam ki semmi mást, mint amit a szüleimtől kaptam. Bővíthető tartalmak, tágítható keretek között, de ennek mértékét már nekik kell meghatározniuk. Persze az értékrend e mértékrendet is meghatározza, így elvárásom csak egy: legyenek tisztességes emberek! Bár ez manapság nem is olyan könnyű...

NOVÁK PÉTER színész, énekes, szövegíró, zeneszerző, műsorvezető. 1998-ban Huszka Jenő-díjra érdemesült, 2004-ben elnyerte a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje elismerését.

SZABÓ JUDIT NIKOLETTA, marketing és kommunikációs csoportvezető a Cselekvő közösségek kiemelt projektben, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. munkatársa. Kortárs művészeti menedzsment tanulmányait követően a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar magyar-esztétika szakpárján szerzett esztétika szakos bölcsész előadó diplomát. Intézményi kommunikáció szervezése területén a Budapesti Művelődési Központban és a Nemzeti Művelődési Intézetben tett szert komoly tapasztalatra, de saját vállalkozásában is teljesített marketingszervezői, valamint szöveg- és cikkírói megrendeléseket. 2002 óta publikál különböző sajtóorgánokban kultúra és életmód témában.

Közösségemen innen és túl

A Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság 2016. február 1. és 2017. június 30. között valósítja meg RészreVétel projektjét az Európai Bizottság Erasmus+ Fiatalok Lendületben Programja támogatásával. A Társaság egy húsz éves civil szervezet, amely a fiatalok állampolgári nevelését tűzte ki célul, valamint közvetíti számukra a demokratikus magatartásformákat. Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság tagjai között számos terepen dolgozó szakember van; az általunk is felismert közösségek hiányát érzékelve alkottuk meg a RészreVétel projektet (a továbbiakban: RÉV), amelynek célja a fiatalok és közösségeik megerősítése, valamint fenntartható közösségek tervezése döntéshozók és szakemberek bevonásával. A projekt kapcsolódik a strukturált párbeszéd folyamatához¹ is. Jelen cikkben arra vállalkozom, hogy bemutassam azt az elsősorban képzési és közösségszervező folyamatot a RÉV programján belül, amelybe végül 32 település ifjúsági csoportját vontuk be. A cikkben helyet kapnak a megvalósítással kapcsolatos kihívások, szakmai dilemmák, a közösségek megerősítésének nehézségei civilként szemszögből,

illetve az kapcsolódó szakmai háttérok és szerepkonfliktusokra is kitérek.

Mire vállalkoztunk?

A RÉV nem egyszerű vállalása a Társaságnak. Célszerű már az elején leszögezni, hogy az indítást nem csupán a szervezetben aktív szerepet betöltő emberek motivációja adta, hanem a terepen tapasztalt – a gyermekönkormányzatoktól is visszajelzett – hiányok és szükségletek. Országos ernyőszervezetként egy katalizáló folyamat beindítására vállalkoztunk, amelyben a közösségfejlesztésnek, mint szakmának bizonyos kereteit tartottuk meg. A csoportok jelentkezése *saját motivációjuk, szükségleteik és akarataik alapján* történt; a helyi igények és szükségletek a csoportoknak saját maguk felelősége maradt; a beavatkozás mértéke azonban nem klasszikusan fejlesztői. Mindinkább egy *közvetett beavatkozást* terveztünk meg. A jelentkező csoportokból 1-2 főt kértünk arra, hogy vegyen részt az általunk szervezett, három alkalomból álló, többnapos képzéseken. A képzések 2016 nyári időszakában

valósultak meg, és annak ellenére, hogy ez volt a legnagyobb hátrányunk, a csoportok által delegált fiatalok egy-két kivételtől eltekintve végig részt vettek a képzéseken. A hátrány természetesen amiatt adódott, hogy részint a nyári szünet miatt a csoportok aktivitása egyébként is megapad; másrésztől sokan már jó előre megtervezték vakációjukat, pihenésüket. Érvként mégis az szólt a nyári kurzus mellett, hogy az összesen 11 napot felölelő képzésnek a terjedelme az iskolai időszakban túlzó terhet jelentett volna a fiataloknak, hiszen nehezen lehet megoldani ilyen mennyiségű távolmaradást a tanítástól. A képzéseket két helyszínen, régióban valósítottuk meg. Alapvető fontossága volt annak, hogy milyen helyszínt találunk a képzéseknek. Ennek oka nem csupán az, hogy a képzési program legtökéletesebb megvalósulása következhesen be, hanem az is, hogy a résztvevőknek a helyszínre történő eljutás ne legyen nagy nehézség. Szándékosan választottuk Budapest mellett a másik képzési helyszínnek Zalabért, amely egy 1000 fő alatti település Zala megyében, és a viszonylag jól megközelíthető faluk közé sorolható. Zalabérré elsödle-

¹ A fiatalok és döntéshozók közötti olyan kommunikációs csatorna, amely segíti a döntéshozókat a fiatalok véleményeinek megismerésében. Ez a kezdeményezés az európai uniós döntésekkel kapcsolatban indult el. A folyamatról bővebben: www.szoljbele.hu (dióhéjban: az aktuális EU elnökséget betöltő trió országok határozzák meg a főbb témáját a strukturált párbeszéd folyamatának, ezt követően nemzeti és európai konzultációs folyamatok kerülnek megvalósításra, amelyet mindkét szinten különböző – általában – civil partnerségek fognak össze és koordinálnak. A folyamata végén a döntéshozók és a fiatalok képviselői az EU ifjúsági konferencián összegezik a tapasztalatokat.)

gesen a nyugat-magyarországi csoportok képviselőit vártuk, valamint a dél-magyarországi csoportok közül is megjelentek ketten. A képzés résztvevői csoportjainak alakulásáról – külön pontban – részletesen kitérek a későbbiekben.

A vállalás ezen túlmenően arra vonatkozott, hogy a közösségfejlesztés alapelveire hagyatkozva képezzük a csoportok fiatal képviselőit. A részvétel és a közösség elveit figyelembe véve terveztük meg a képzést, ügyelve arra, hogy mindez informális, nem túlságosan száraz kereteken belül történjen. Figyelmet fordítottunk arra is, hogy a képzésekkel a csoportok képviselőinek *a képessé tételére (ún. empowerment) fókuszáljunk, hiszen a beavatkozás kezdeményezői ők maguk lesznek a saját közösségükben.* Mindez egyben fokozott felelősséget jelent számunkra – túl azon az általános és örök szakmai felelősségen, amelyet képzőként magunkra vállalunk bármely program esetén. A képessé tétel mellett egyfajta szemléletformálás is a céljaink között szerepelt, mivel a nem-formális nevelésben elengedhetetlen az egyén szerepe a saját tanulása és fejlődése érdekében. Emiatt kiemelt figyelmet szántunk az egyének fejlődésére és a nem-formális tanulásról való megismerkedésre is.

A képzések résztvevői

A képzésekre alapvetően 16-30 év közötti fiatalokból álló, legalább 8-10 fős csoportok jelentkezését vártuk, akiktől azt kértük, hogy maguk közül delegáljanak 1-2 főt a képzésekre, akik mindhárom alkalommal részt tudnak venni. A párokat azért tartottuk megfelelőnek, mivel így az egyik fél távolléte esetén is továbbadhatóvá válik a képzésen megszerzett információ és tudás, másrészt bizonyos szempontokból párokban

dolgozva könnyebbnek tartjuk a helyi szintű jövőtervezés megvalósítását is. A képzéseken összesen 55 fő vett részt, akik közül a legfiatalabb valóban 16 éves középiskolás fiatal volt, a legidősebb pedig 31 éves. Háttérüket tekintve elmondható, hogy sokan érkeztek olyan földrajzi szempontból nem a legkedvezőbb helyzetű településről, ahol a lakosság nagyon kis lélekszámú, a munkalehetőségek száma rendkívül alacsony vagy egyáltalán nem elérhető. Másik hátrányos szempont a közösségek hiánya a településeiken, az összetartozás érzésének hiánya a fiataloknak is érzékelhető negatívum volt. A képzéseken résztvevők között ennél fogva egyaránt megtalálható volt, a párutcás, néhány száz lelkes falu és a több tízezres megyeszékhelyek képviselői is. A nem-formális neveléssel a képzésen részt vevők közül kevesebb, mint 10% találkozott a programunkat megelőzően. Erre egyrészt fel voltunk készülve, másrészt azonban hatalmas meglepetést és tanulási lehetőséget is okozott számunkra az, hogy valójában a formális oktatáson kívül kevés dolgot ismernek a fiatalok. Az ország több részéről érkezett fiataloknak szinten teljesen idegen volt az, hogy órákat szánunk az is-

merkedésre, frusztrálónak tűnt a körben ülés, vagy éppen az, hogy bárki megszólalhat, és elmondhatja a véleményét. (Ezekről a tapasztalásokról részletesebben külön részben számolok be.) Külön öröm, hogy talán a leginkább sokszínű csoportok képviselői jelentek meg. Volt közöttük modern táncoktatással foglalkozó csoport, helyi ifjúsági klub, fiatalok informális csoportja, települési korosztályi érdekképviselővel foglalkozó szervezetek, vallási közösségek ifjúsági csoportjai, szolgáltatást nyújtó ifjúsági szervezetek, hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkozó szervezetek, stb. Mindez a sokszínűség olyan egyediséget adott a képzéseknek, amelynél nem is kívánhattunk volna jobbat. A résztvevők háttéré miatt nem volt kérdés, hogy a többféle perspektíva alapvetően fontos minden helyzet jobb megértéséhez kapcsolódóan.

A képzés célja és az alkalmazott módszerek

A RÉV projektbe bevont ifjúsági csoportok aktív részvételével, olyan helyi jövőtervező műhelyeket kívánunk létrehozni, amelyek *együttes célja, hogy a település fenntarthatóságát növelje; a közös-*

ség életkörülményeinek minőségi javulását eredményezze. A csoportokat arra kértük, hogy delegáljanak a képzésekre aktív szervezőket, vezetőket (ideális esetben 2 fő/közösség), hogy a fejlesztésre és beavatkozásra felkészítsük őket. A képzés hozzájárult a résztvevők személyes kompetenciáinak – különösen a kommunikációs, szervezői, vállalkozói, kezdeményező, problémamegoldó – fejlődéséhez. A részvételük által képessé válhattak a projektszemlélet elsajátításához és gyakorlati alkalmazásához, valamint alkalmazni településükön a strukturált párbeszéd módszerét döntéshozókkal együttműködve. A résztvevők megismerkedtek a fenntartható közösségek létrehozását elősegítő módszertani keretekkel (Egan kereke; deliberáció, helyi nyilvánosság és társadalmi részvételt erősítő folyamatok) és a képzések után, annak hatására azokat alkalmazni képesek a saját közösségeikben.

A képzések keretei és menetrendje mindkét helyszínen azonos volt, azonban bizonyos mértékben a mélysége egy-egy témának változott, lévén, hogy a résztvevők ugyanolyan alakítói a programnak, mint maguk a képzők. A program illetően rugalmassága szimpatikus és befogadó jelleget adott a résztvevőknek. A képzők felelőssége természetesen adott volt arra vonatkozóan, hogy ne maradjon ki semmi olyan téma, információ, amely „átadandó”. Az, hogy az átadás milyen módszerrel történt végül, a résztvevői csoport és az egyének igényein alapult. Emiatt számomra, mint képző számára nehezen is összehasonlítható a két résztvevői csoport, és a két folyamat, hiszen mindkettőt merőben más csoport- és normarendszer jellemezte, s emiatt komoly kihívást jelentett adaptálni egy-egy helyzetet.

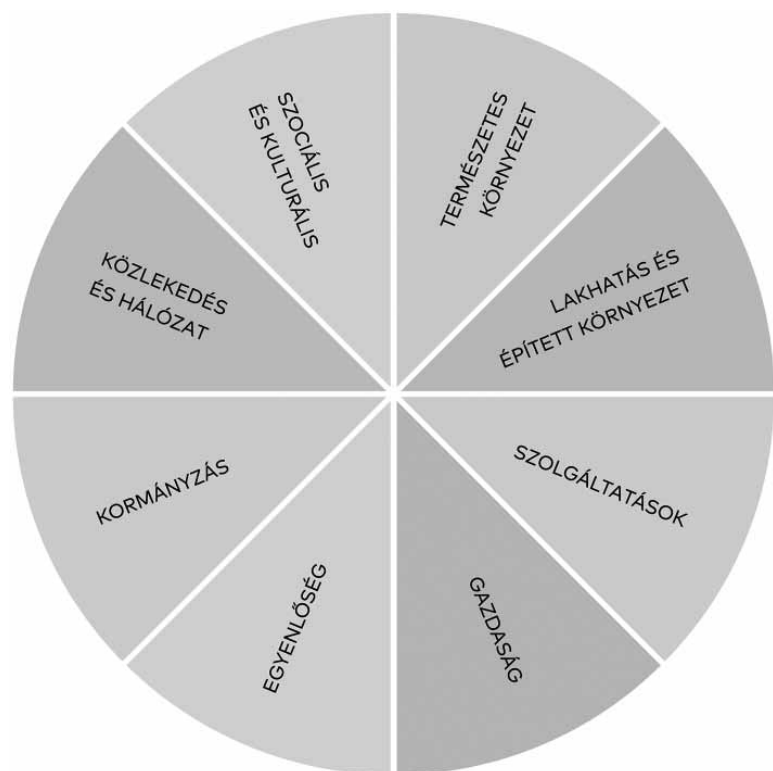
A képzéseket egymásra épített alkalmakból állítottuk össze. Az első képzés zömmel a közösséggé való formálódásra koncentrált, valamint a projektben rájuk váró feladatok tisztázására. A négynapos képzés során fele-fele arányban foglalkoztunk azzal, hogy a csoport összekovácsolódjon, ugyanakkor viszont megismerje a szerepeket, a szereplőket, a fogalmakat, a feladatokat és felelősségi köröket. A jó hangulatot azok a jégtörő, energizáló és csapatépítő gyakorlatok és játékok együttese adta, amelyet mindkét helyszínen alkalmaztunk. Ennek eredményeként tudható például, hogy Szentesről mindvégig eljöttek Zalabérra a résztvevők, mert olyan csoportszellem alakult ki közöttük, amely sokkal erősebb volt, mint annak hátránya, hogy többet kell utazniuk a képzésre. A második képzés során a jövőtervezés alapját adó módszertannal és annak tesztelésével foglalkoztunk, illetve a strukturált párbeszéd helyi alkalmazhatóságával. A harmadik

képzésen került fókuszba a kapcsolatépítés, a jövőtervezés tervezése, és a döntéshozókkal történő kommunikáció azt követően, hogy megértésre került a döntéshozatal rendszere helyi, megyei, regionális és országos szinten.

Egan kerekéről

A jövőtervezés módszertani alapját a Fenntartható Közösségek Akadémiájának „Helyeket létrehozni: Alakítsunk fenntartható közösségeket” című kiadványa adja, amelyből a Sir John Egan által fejlesztett *Egan kereke* módszert használtuk². A második képzésen a „törzsanyag” a módszerrel való fokozatos megismerkedés és a helyi, védett környezetben történő tesztelés volt.

Egan kereke tulajdonképpen egy olyan szempontrendszer, amelyet a közösség arra használhat, hogy a vizsgált településsel kapcsolatban egy jól dokumentált, alaposan megismert helyzetképet

Tématerületek szerinti összefoglaló ábra

² Letölthető: <http://www.citized.info/pdf/commarticles/ASC%20MAKING%20PLACES.pdf>

alakítson ki. A helyzetkép elkészítését követően különböző területeken ugyan, de a településen élők életminőségének javulását eredményező változtatási javaslatok megfogalmazása történik, amelyek a település jövőképeinek készítéséhez felhasználható. A tématerületeket a túloldalon található ábra mutatja a legjobban:

Közlekedési és hálózati cél: Jó közlekedési kapcsolatok

A közlekedési eszközök – ide értve a közösségi közlekedést is – hozzásegítik a helyieket ahhoz, hogy a településen belül és a települések között közlekedjenek. Ennek eredményeképpen csökken a személygépjárműtől való függőség, mivel anélkül is könnyű a valahova való eljutást tervezni. A helyi infrastruktúra ösztönözi a helyieket arra, hogy gyalogosan vagy kerékpárral közlekedjenek.

A lakhatás és az épített környezet célja: jól tervezett és épített

A hely szelleme (az a sajátosság, amitől a közösség azt a helyet pozitívnak tartja, vagy éppen ami men-

tén megkülönböztetik a helyiek az adott helyet egy másiktól) adott és ismert. Az épületek jó állapotban vannak, biztonságosak és megfelelő funkciójuk van azok számára, akik használják. Olyan épületek, amelyeket a közösség tagjai akarnak és tudnak is használni. A helyiek számára elérhetőek olyan terek, ahol pihenni lehet, és szabadidejüket el tudják tölteni.

Kormányzási cél: jól vezetett

Amikor a közösséget is érintő döntéseket hoznak, a közösség tagjainak lehetőségük van abba beleszólni. A döntéshozatali folyamatokba való bekapcsolódás biztosított. A közösség élvezi a közösségi értékek összességét, illetve tagjai felelősséggel vannak egymás iránt.

A szociális és kulturális ügyek célja: aktív, befogadó és biztonságos közösség

A közösségi szellem, hangulat kialakult. A közösség tagjai örömmel vesznek részt különböző eseményeken, legyen az sport, adományozás vagy fesztiválok. A szomszédok tisztelik egymást és

figyelnek egymásra. Minden embert egyformán kezelnek. A bűnözés szinte elhanyagolható, alacsony a droghasználat és mérsékelt az antiszociális viselkedésforma. A rendfenntartás hatékony és lakosságbarát.

A természetes környezet célja: környezetbarát

Aktívan tesznek erőfeszítéseket a klímaváltozás érdekében (pl.: szelektív hulladékgyűjtés, víztakarékosság, energiahatékony házakban él a lakosság, a házakat olyan területeken építik, amelyek miatt nem kell erdőt, zöld felületet kiirtani). Tiszta, zölddebb és biztonságosabb településrészek vannak (pl.: az illegális hulladéklerakókat felszámolják, a közterületi szemetelést kontrollálják, graffiti mentes fal felületek vannak, valamint ellátják a település üzemeltetési és fejlesztési feladatait stb.).

Gazdasági cél: virágzó gazdaság

A helyi embereknek lehetőségük van pénzszerzésre a saját lakóhelyükön, az életminőség magas. Ösztönözve vannak arra, hogy saját vállalkozásukat megnyissák,

valamint a pénzüket helyben költésük el; hogy a helyi vállalkozásokat támogassák. A sikeres vállalkozások munkahelyeket teremtenek a helyiek számára, amivel a közösség tagjai számára jobb életkörülményeket biztosíthatnak.

Egyenlőségi cél: mindenki számára igazságos

Kortól, nemtől, hovatartozástól, kultúrától és képességektől függetlenül mindenkinek azonos hozzáférése van a szolgáltatásokhoz, munkalehetőségekhez és oktatáshoz a településén. Ez az igazságosság nem luxus, mindenki számára természetes. Az igazságosság biztosítja a lehetőséget a jövő nemzedékei számára is.

Szolgáltatási cél: jól ellátott

Magas minőségű szolgáltatások érhetőek el a családok, gyermekek (beleértve a kisgyermeket is) számára. A szolgáltatások sokrétű-

ek: egyaránt elérhetőek közösségi, önkéntes és magánszolgáltatások (pl.: ingatlanügynökség, piac, élelmiszerbolt, hivatali ügyintézés, oktatási intézmények, stb.) és ezek a teljes közösség számára hozzáférhetőek.

A képzések után – szerepek és dilemmák

A képzéseket követően a fiatalok a saját csoportjaikkal kezdtek hozzá a jövőtervező folyamatok megvalósításához. A csoportok kifejezést szándékosan használok végig a cikkben, mivel a közösségek tagjai közötti kapocs a mi projektünkben erősebbé teszi őket a csoportnál, és ez a kötelék nem mindenhol volt meg. A vállalásunk alapján a fiatalok helyi folyamatába *nem avatkozhatunk be*, mivel a helyi jövőtervező folyamatnak mi nem leszünk résztvevői, helyben nem leszünk jelen a folyamatban. *Katalizáló szerepet szántunk magunknak*, s e folyamat során a fiatalok kezét elengedni nem akartuk és nem is tettük. Közösségi csatornákon és személyes mentori

beszélgetésekkel támogatjuk őket. A képzéseket követően két hónappal már összehívtuk az első találkozót, amelyben a megoldandó problémákra fókuszáltunk. A szerepünk a pusztán a legszükségesebbre szorító beavatkozás a közösségek életébe (vagy a beavatkozás elkerülése) Ugyanakkor észleltük, hogy nagyon sokféle útmutatásra van szükség egyes helyeken. Készítettünk ezért egy több alternatívát bemutató és tervező mentori csomagot, amely különböző típusú problémákra fókuszál. A csomagban például szó esik arról, hogy milyen lépéseket tehetnek meg annak érdekében, hogy a jövőtervezésnek legyen eredménye ha nem befogadó vagy nem motivált a saját közösség. A dilemmát az is okozza, hogy a képzési csoportok – habár sokszínűségüknek rengeteg előnye volt – meglehetősen heterogének voltak, s nem biztos, hogy mindenki számára a legjobb tanulást eredményező gyakorlatokat alkalmaztuk; hiszen a többségnek beváló módszerek elképzelhető, hogy nem támogatják megfelelően azokat, akiknek más szükségleteik vannak. Többek között ezeket a hiányokat kompenzálóan hívtuk létre azt az online könyvtárt, amelyben minden segédanyag megtalálható, és a képzést követően erős szakmai-módszertani támogatást nyújtunk azoknak, akik további segítségre szorulnak. Természetesen a folyamatot nehezíti az a dilemma, amely a projekt megvalósító szerepből adódik. *A sikerünket akkor mérhetjük a legjobban, ha mindenhol tényleges és valós alapon működő, a kitűzött indikátorszámokat felmutatni tudó jövőtervezés indul el.* Ám a közösségi élményektől mentes közösségekben – főleg a zártabbakban – a megfelelő szakmai munka ellenére is kevésnek bizonyulhat a katalizáló és multiplifikáló folyamat elindítása. Így be kell majd ismernünk, hogy a program jótékony hatása az egyén szintjén

talán mérhető, de a közösség szintjén már kevésbé hangsúlyos. Továbbá szakmailag az is nehéz, hogy a nem-formális nevelés egyik alapelve szerint az egyén felelőssége az, hogy mennyiben alkalmazza a tudást és megszerzett információt. Ennél fogva erőltetni nem érdemes, azaz marad a hatékony, támogató kommunikáció és a megfelelő, egyénre szabott segítség a jövőtervezési folyamat elindítása vagy éppen megvalósítása kapcsán.

A képzések hatása

A képzéseket követően még a helyszínen arra kértük a résztvevőket, hogy értékeljék a programot. Arra voltunk kíváncsiak, hogy mennyire tartják hasznosíthatónak azt. A képzést megelőzően szándékosan nem kérdeztük meg őket arról, hogy értékeljék saját magukat. Így a képzés előtt és utáni kompetencia fejlődést egy kérdőívben mértük fel. Részletes bemutatását nem tervezem a kérdőív eredményeinek, ami viszont kiemelendő: az összes résztvevő értékelésében közös pont volt, hogy a képzés előtt kevésbé érezték magukat tudatos és aktív állampolgárnak, mint utána. Az értékelés szöveges indoklásaiban többségében megismert információka demokratikus részvételi lehetőségek, a döntéshozatali folyamatok, a közösségi aktivitás fontosságának felfedezéséhez köthetőek. Ugyanilyen irányú pozitív hatást lehet érzékelni a kommunikációs készség fejlődésében a résztvevőknél, amely az aktív és az őket bevonó képzési programnak köszönhető. Legnagyobb fejlődést sokaknak az idegenekkel, a még ismeretlen emberekkel való együttműködés lehetősége jelenti; továbbá az, hogy sokuk realizálta azt a nem evidens tényt, hogy a közösségeik iránti felelősség a sajátjuké is. A képzések hatását vizsgálva több helyen tapasztaltuk, erősebb köte-

lék alakult ki a bevont ifjúsági csoport tagjai között. Többen együttműködőként vagy tagszervezetként csatlakoztak Társaságunkhoz. Elkezdődtek helyben a szervezetek nagyobb társadalmi megismertetése iránti lépések. Előtérbe került a fiatal állampolgárok és a döntéshozók közötti párbeszédre való törekvés. Természetesen ezek a folyamatok nem indultak el valamennyi bevont csoport településén.

Képzéseken túl a RÉV projekt

Jelenleg is zajlik az a terep kutatási folyamat, amelynek keretén belül a Társaság és a RÉV projektben aktív szerepet betöltő szakemberek és fiatal önkéntesek 40

település önkormányzatát keressük fel. Az országjárás célja, hogy válaszokat kapjunk arra vonatkozóan, hogy miként értelmezhető ma a települési ifjúsági munka. Egy időben, a települési önkormányzatok bevonásával folyó adatgyűjtésről az utóbbi időkben nem hallottunk, így afféle szükségletéről is beszélhetünk: a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény alapján az önkormányzatok ifjúsági feladatokkal is foglalkoznak. Azonban mivel a törvény szövege tartalommentesen hagyja ezt a feladatot, így az önkormányzatok maguk döntenek el, hogy számukra ez mit jelent. Húsz 5000 fő alatti kistelepülésre, és további húsz másik – jellemzően nem megyeszékhely –, nagyobb városba látogatunk el. Ennek tapasztalatait

felhasználva készül el az ajánlaskötet, amelynek célja, hogy a települési önkormányzatok számára a helyi ifjúsági munkával való foglalkozáshoz ajánlásokat fogalmazunk meg.

Képzői reflexiók

Jómagamat tapasztalt szakembernek tartom a nem-formális módszereket alkalmazó képzések területén, de eddigi képzői munkáim közül a RÉV képzéssorozata volt a legjobb kihívás. A csoport sokszínűsége önmagában akkora luxust adott, amelyben más képzéseken csak reménykedhettünk. A sokféle hozzáadott érték a résztvevőktől, a más világlátás, az értékrendek különbözősége élénk csoportmunkát eredményeztek. Nem szokásom meghátrálni a kihívások előtt, így az, hogy szinte senkinek nem volt a nem-formális neveléssel tapasztalata a képzés előtt nem tántorított el attól, hogy adott esetben akár szokatlannak tűnő energizáló gyakorlatokat vigyék be a csoportba. *Olyan hírte-*

len olvadt a jég a csoportban, hogy arra magam sem számítottam. Szinte kiváltságosnak és egyúttal teljes mértékben szerencsésnek éreztem magam. Azóta is táplálkozom abból az energiából, amit ez a csoport adott. Tulajdonképpen a legnagyobb kihívást az eltérő csoportlétszám jelentette. A zala-béri képzés esetén egy 10-12 fős csoportról, míg a budapesti helyszínen gyakorlatilag 45 fős képzési csoportról beszélünk. Hálás vagyok annak, hogy a résztvevők és a kollégáim is segítettek abban,

hogyan lehet mindent adaptálni a különböző helyzetekre. A felelősségem elkendőzhető a képzésekkel kapcsolatban. Olyan tudást próbáltunk átadni és közösen megértetni, amellyel a helyi közösségek megerősödhetnek, és csak a résztvevőkön múlik egy projekt sikere. Emiatt nehéz az egész munka, de szerencsések vagyunk újra, hiszen senki nem dobta be még a törölközőt: habár egyes csoportoknál döcög a folyamat, de mindenhol van akarat annak valamilyen mélységű megvalósítására.

GULYÁS BARNABÁS szociális munkás; okleveles közösségi- civil fejlesztő végzettségét 2017 júniusában szerzi meg. 2009 óta vezető tisztségviselője a Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaságnak, amely az országos ernyőszervezete a települési szintű korosztályi érdekképviseletet ellátó szervezeteknek. Elnökként megannyi rendezvény, esemény, tréning, szakmai fejlesztő tevékenység és projekt fő szervezője, szakmai koordinátora; kiemelten foglalkozik a fiatalok és döntéshozók közötti párbeszéd kezdeményezésével, fejlesztésével. A hazai civil szervezeti munkája mellett, évek óta képzőként dolgozik úgy hazai, mint nemzetközi szinten. Főbb érdeklődési területe az állampolgári nevelés, társadalmi fenntarthatóság témaköreire épül, amellet az önrányított tanulás és nem formális nevelés témakörében is szerteágazó tapasztalatra tett szert.

Mint(a) nagymamánál

– a Bihari Múzeum vándorkiállítása

2016. nyarán zárult a Bihari Múzeum „Kulturális örökségünk Biharban” című II. járási múzeum projektje (2015.07.01 – 2016.06.30.). A második, s korábban már az első (2014-es) projekt célja is az volt, hogy a Berettyóújfalui járás településeihez kötődve a kulturális örökség hozzáférhetővé

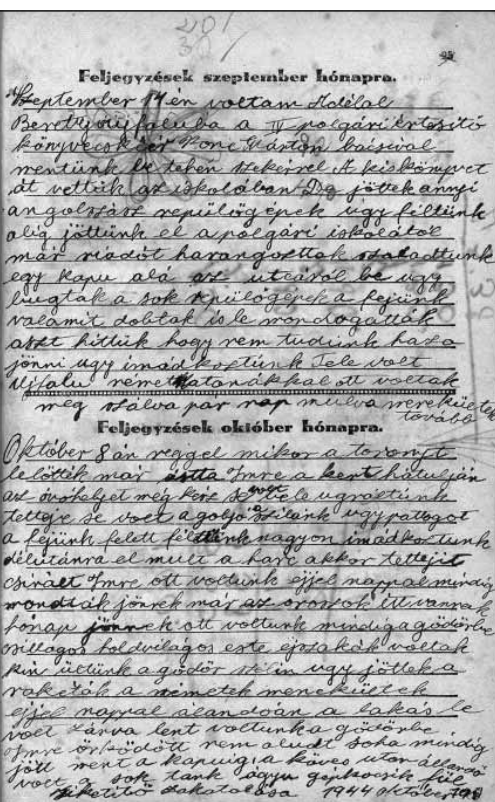
tételének és a területi egyenlőségek felszámolása érdekében, kiállításokat és közművelődési programokat szervezzen múzeumunk. A cél elérése érdekében szerveztünk időszaki vándorkiállításokat, rendhagyó kamarakiállításokat, a hozzájuk kapcsolódó múzeum-pedagógiai programokkal és egyéb

ismeretterjesztő előadásokkal. A járás iskoláiba kihelyezett múzeum-pedagógiai foglalkozásokat, és honismereti vetélkedő mellett több helyszínen, többgenerációs családi programokat is megvalósítottunk.

A második projekt fő eleme volt a MINT(A) NAGYMAMÁNÁL címmel megrendezett néprajzi vándorkiállítás, amely az első, ún. mintaprojekt továbbéléseként született meg. Ennek keretében 10-11 településen, helytörténeti kiállításokban, helyi kisgyűjteményekben és egy tájházban végeztünk értékmegőrző szakmai munkát. A tárgyakat rendeztük, tisztítottuk, fotóztuk, leltároztuk. Mindkét projekt vezetője egyben egyik megvalósítója is: Kállai Irén etnográfus, földrajztanár, a Bihari Múzeum vezetője volt, a másodikban asszisztense, segítője Szathmári Mária ügyintéző, adminisztrátor. A szakmai megvalósítók között pedig a Bihari Múzeum munkatársai: Korompainé Mocsnik Marianna etnográfus, múzeum-pedagógus, Dr. Krajczárné Sándor Mária etnográfus, múzeum-pedagógus, Csarkó Imre történész, hulladékgazdálkodási technológus, Szémánné Veres Gabriella irodalmi muzeológus, Kurcz Beatrix közönségkapcsolati munkatárs, Szűcs Endre múzeumi technikus, műtárgyvédelmi

Jakab Vilma és leánya fotója, valamint a kalendáriumok

Írásos bejegyzés az 1944. évi kalendáriumból

asszisztensen kívül a második projektben már az összevont intézmény több munkatársa, Kolozsvári-Donkó Rebeka etnográfus, művelődésszervező, és Kocsis Csaba népművelő is közreműködött. Mindkét projektben szakmai tanácsadó és egyben megvalósító volt Kolozsvári István etnográfus kollégánk.

Beszélgetés a kiállításról a látogatókkal – Biharkeresztes, 2015. november 4.

A „Mint(a) nagymamánál” című kiállítás műtárgyait a Bihari Múzeum gyűjtőkörébe tartozó települések közül a 2014. esztendőben a járási mintaprojekt keretében, a szakmai munkába is bevont kisgyűjteményekből válogattuk: *Helytörténeti és Néprajzi Gyűjtemény, Bakonszeg; Helytörténeti Gyűjtemény, Biharkeresztes; Bojti Tájház; Helytörténeti Gyűjtemény, Furta; Csökmői Tájház; Komádi Helytörténeti Gyűjtemény, Nagyrábéi Tájház, Helytörténeti Gyűjtemény, Hencida; Ványai Gusztáv Mezőgazdaságitégek Gyűjteménye, Nagyrábé.*

A kiállítás története 2011-ig vezethető vissza, amikor is családi hagyatékból a múzeum gyűjteményébe kerültek Jakab Vilma bihartordai gazdasszony 1939-53 közötti régi kalendáriumai sok-sok személyes, naplószerű bejegyzéssel. Végigolvasva e 14 év rendhagyó emlékanyagát, körvonalazódk előttünk egy, a II. világháború viszontagságait is át-, illetve túlélő asszony életének hétköznapi, mindennapi teendői, ünnepei, személyes érzései, aggodalmai és örömei. Sok, ma már nehezen kutatható adatra is bukkantunk a kalendáriumokban, amelyek a korszak megismeréséhez nélkülözhetetlenek. Például az a tény, hogy Bihartordán 1953. augusztus 18-án kapcsolták fel először a villanyt, vagy az, hogy a háború nehéz napjaiban csak kéthetente sütöttek kenyeret. Mennyibe került a tojás a harmincas-negyvenes-ötvenes években, hogy egy átlag családnál milyen poharak sorakoztak a kredencben. Hogyan élték meg a bihari emberek a történelem viszontagságait: az angolszász-repülők megjelenését, az oroszok bevonulását, a németek futását vagy a románok megszállását. Egyedi, személyes történelem ez, amely ugyanakkor jellemezte Bihar XX. századi életét. Ez a rendhagyó „memoár”

Kiállítás a Bihari Múzeumban (2015. március április)

adta az alapötletet a kiállítás tematikus egységeinek kialakításához, amelyek megjelenítik egy bihari gazdasszony mindennapjait. E tematikák kapcsolták össze a gyűjteménybe bekerült kalendáriumokat, valamint a járási múzeum minta-projekt helyszíneit és eredményeit:

1. főzés, kenyérsütés
2. mosás-ruhatisztítás
3. állatok a ház körül – disznóvágás, tejfeldolgozás
4. veteményezés, befőzés
5. alföldi háztípus, népi építkezés
6. emberi élet fordulóihoz és naptári ünnepekhez kapcsolódó szokások

Múzeumpedagógiai foglalkozás Csökmőn 2016. április 28.

Részlet a kiállításból (Komádi)

Csarkó Imre történész a körösszakáli kiállítás megnyitóján 2016. május 13-án

Szoboszlainé Száva Szilvia és Szűcs Endre a kiállítás megnyitóján (Körösszakál, 2016. május 13.)

A múzeum munkatársai e témákat szem előtt tartva gyűjtötték össze a környező településekről a régi használati tárgyakat, hogy segítségükkel a látogatók elé varázsolják a múlt század '30-as, '40-es, '50-es éveinek világát.

Az összegyűjtött anyagokból készült kiállítást elsőként 2015 tavaszán a Bihari Múzeumban láthatták az érdeklődők, majd Jakab Vilma szülőfalujába, Bihartordára látogatott a tárlat. Ezt követően Zsáka, Furta, Nagykereki, Bojt, Biharkeresztes, Komádi, Nagyrábé, Bakonszeg és Csökmő következett. A konferencia idején a kiállítás már Körösszakálban idézi fel

az adott korszak mindennapjait. Ez utóbbi helyszín azért is fontos, mert a település tervei között szerepel egy helytörténeti gyűjtemény létrehozása, így a tárgygyűjtést inspirálhatja a múzeum vándorkiállítás.

Minden helyszínen 3-4 hétig állt a kiállítás, s állandóan változott, alakult, hiszen minden helyszínen kiegészült még újabb értékes, helyi, a tematikába illeszkedő tárgyakkal. Gyakran a településről gyűjtött bútorokkal színesítettük kiállításunkat, enteriőrt kialakítva, ami így minden alkalommal új arcot öltött. A megnyitókra a következő helyszín művészeti csoportját hívtuk

Bojt – Bihari hétpróba 2015. október 20.

meg, bemutatkozási lehetőséget biztosítva a népdalköröknek, ciganekaroknak, néptáncsoprotoknak, kézműveseknek, énekeseknek, mesemondóknak, amatőr színjátszóknak. Nem volt két olyan település, ahol ugyanolyan, vagy akár csak hasonló műsort láthatott volna a közönség, számos műfaj és még több korosztály találkozott ezeken az eseményeken. Így nemcsak a tárgyak biztatták időutazásra a látogatókat, hanem minden település a maga szellemi értékeit is bemutathatta, ezáltal egymást is megismerték a projektben részt vevő települések.

Kiállításunkhoz múzeumpedagógiai programcsomagot is összeállítottunk, amelynek révén a foglalkozásokon muzeológusaink segítségével a települések óvodásai, diákjai, s egy-egy családi nap keretében az érdeklődő felnőttek is bepillanthattak a bihari gazdaszony életébe minden településen.

A „Mint(a) nagymamánál” kiállítással egy időben a településekre utazott egy történeti vándorkiállítás, a leventemozgalom történetét bemutató tablósorozat is, amely szemelvénytáblaként idézte meg a korszak történéseit, kiemelve a berettyóújfalui és bihari vonatkozásokat. A sok képpel dokumentált anyag rávilágított továbbá a leventemozgalom szerepére az ifjúság nevelésében, a testi és szellemi fejlődésre ható pozitív hatására.

A családi napok keretében minden helyszínen a kiállításához kapcsolódóan leventeprobát is szerveztünk a gyerekeknek, mellyel a játékos feladatok során elődeik próbatételeit idézték meg.

A vándorkiállításunk nemcsak a gyermekek, hanem a múltat szívesen felidéző felnőttek számára is informatív, érzelmeket megmozgató, hiszen egy-egy eszköz, felhangzó zene vagy a kalendáriumból vett idézet időutazásra buzdít mindenkit. Célunk a kiállításához kapcsolódó múzeumpedagógiai programokkal az volt, hogy a családi napok élményt adóak legyenek, további kutatásra és a régi tárgyak megőrzésére buzdítsák a látogatókat.

Szémáné Veres Gabriella irodalmi muzeológus foglalkozása a komádi könyvtárban 2016. február 10-én

A projektünk elérte kitűzött célját: bemutattuk a csatlakozott falvak értékeit, különleges tárgyi emlékeit, ezzel is erősítve identitástudatukat. Reményeink szerint egymás és a helyi értékek jobb megismerése további együttműködési lehetőségeket tár majd fel, nemcsak Berettyóújfalui és a környező települések között, hanem a falvak összetartozását, kulturális, szakmai és civil kapcsolatait is megerősíti.

Munkánk folytatását biztosítja a Bihari Múzeum III. járási múzeumprojekthez: „Gyere velünk a Bihari Múzeumba!” címmel, amely 2016. 07.01. – 2017. 11. 30. között biztosítja a területi múzeum pályázatban szereplő programjainak megvalósítását.

A fenti célok elérése érdekében nyolcféle programsorozatot szervezünk, összesen közel 80 eseményt:

- 10 helyszínen óvodai vándorkiállítás (A régi Sárrét vízivilága)
- 10 helyszínen iskolai utazó kiállítás (Szűcs Sándor nyomában)
- 5 alkalommal egész délelőttös múzeumlátogatás, összesen több mint 200 diák részére
- 30 alkalom kihelyezett múzeumpedagógiai foglalkozás a „Múzeum a kosárban” program keretében

A kiállítás szállítása Nagykerekiből Bojtra 2016. október 1.

Vass Mária polgármester, Kállai Irén múzeumigazgató, Korompainé Mocsnik Marianna etnográfus a kiállítás megnyitóján (Bojtr)

– 8 helyszínen múzeumdrágógiai program Nagy Imre költő születésének 120. évfordulója alkalmából

– 15 történelmi játszóház a Bihari Múzeumban

– 4 kiemelt program: A magyar kultúra napján, a Város napján, a Múzeumok éjszakáján és a Múzeumok Őszi Fesztiváljához kapcsolódóan

– a „Körösszakál emlékei” – a magyar-román együttélés értékeinek gyűjtése – települési program-sorozat pedig kiemelt eleme járási múzeumprojektünknek.

A programsorozat kapcsán – véleményeink szerint – a bihari értékek megismertetésével 2000-3000 főt érünk el a Berettyóújfaluhoz tartozó hátrányos helyzetű térségben.

Az együttműködésben részt vevő települések és lakóinak száma:

- Bakonszeg község (1195 fő)
- Bojtr község (557 fő)
- Biharkeresztes város (4201 fő)
- Csökmő község (1908 fő)
- Furta község (1173 fő)
- Komádi város (5396 fő)
- Körösszakál község (835fő)
- Mezősas (665 fő)
- Nagykerek község (1407 fő)
- Sárrétudvari község (2979 fő)
- Szentpéterszeg (1216 fő)
- Váncsod (1229 fő)
- Zsáka község (1543 fő)

„Azt a lelket és nyelvet, melyet rövid időre örökbe kaptunk, új szellemmel fényezve, csorbítatlanul át kell adnunk utódainknak. Ez a küldetésünk – áldjon vagy verjen a sors keze – ez a mi küldetésünk.”
– írta Kosztolányi Dezső, és ezt a küldetést vallja magáénak a Bihari Múzeum is, amikor a bihari értékeket bemutatja vagy házhoz viszi múzeumprojektje keretében. Teszük ezt úgy, mint ahogy tették elődeink, mint ahogy azt láttuk nagymamáinknál.

KÁLLAI IRÉN 1992-2016 között vezetője és egyben néprajzos muzeológusa volt a berettyóújfalui Bihari Múzeumnak. Irányította a múzeum szakmai munkáját, közművelődési programokat szervezett, szerkesztette a múzeum évkönyvét és kiadványait. 2016 február 1-től vezeti a Berettyó Kulturális Központot, mely intézmény magában foglalja a város összes közgyűjteményét és közművelődési egységét a városi médiával együtt. Feladata a város és a térség kulturális életének irányítása, a programok szervezése mellett a civil szervezetek munkájának segítése is. 1992-1993 óta alapítója, fő szervezője és vezetője a Bihari Múzeum Baráti Köre civil szervezetnek és a Bihari Múzeumért Alapítványnak. 13 évig vezette a Bihari Honismereti Tábort. Az 1993-ban megalakult Bihari Népművészeti Egyesületnek alapításától 17 éven át titkáráként dolgozott, koordinálta az egyesület szakmai tevékenységét, 19 éve szervezi és vezeti az egyesület Felőtt Országos Csuhefónó és Kézműves tábort. Több mint 10 éve a Múzeumok Oktatási és Módszertani Központ Hajdú-Bihar megyei múzeumi koordinátora.

KOROMPAINÉ MOCSNIK MARIANNA magyar-orosz-német-néprajz szakos tanár, etnográfus, múzeumpedagógus. 15 év pedagógus munka után néprajzos végzettséggel került a múzeumok, tájházak világába. A szakmát Nyíregyházán a Sóstói Múzeumfaluban szerette meg, ahol egyszerű légkörben rendkívül magas szintű munka folyt a látogatók örömeire. „Utazó muzeológusként” több hajdú-bihari településen (Hajdúhadház, Téglás, Létavértes, Hajdúsámson, Püspökladány, Hajdúböszörmény, Berettyóújfalu, Zsáka, Hajdúnánás) dolgozott, sőt a megyehatáron túl is: Tiszszederkényben. Mint etnográfus-múzeumpedagógus vett részt egy-egy projekt tervezésében, megvalósításában. 2016. februárjától a Bihari Múzeum (Berettyóújfalu) szakmai vezetője. Mint területi múzeum a járáshoz tartozó 21 település munkáját segíti kiállításokkal, programokkal, szakmai tanácsadással a gyűjtés területén. A Múzeumi Oktatási és Képzési Központ megyei múzeumi koordinátora, a Magyarországi Tájházak Szövetségének kelet-magyarországi elnökségi tagja, a Tájak – Korok – Múzeumok Egyesület országos alelnöke.

Mester Balázs bárdudvarnoki polgármester a Zselici Kaláka Népfőiskola elemeiről, terveiről

„Rengeteg a helyi kezdeményezés mindenhol, sok jó is belőle, de szépen lassan kifulladásra, elfáradnak, mert mindenki egyedül akarja megváltani a világot...”

Bárdudvarnok Somogy megyében, Somogyországban, Kaposvártól 12 kilométerre, délre a Zselici dombság kapujában helyezkedik el. Érdekeségünk, egyediségünk közigazgatási területünk mérete. Akkorák vagyunk, mint egy kisváros, pl. Kaposvár, de csak 1200-an lakunk a településen. Szinte tanyasi, elaprózódott település-szerkezettel rendelkezünk. Tizenhat – életvitelszerűen állandó, lakosokkal rendelkező – településrészrel áldott meg minket a Jóisten. Például a Kopasz-hegy semmiféle infrastruktúrával nem rendelkezik – se út, se víz, se villany –, mégis élnek ott emberek. A falu két vége között 15 kilométer van. Tizenhárom temetőt gondozunk, 36 buszmegállónk, 35 kilométer szilárd burkolatú utunk van, hogy a földes utakról ne is beszéljek. Ez az egész egyszerre nehézségünk, és erősségünk is.

Specialitása még térségünknek a humán erőforrás, azok a „bogarás”, kitartó, tenni akaró emberek, akik évtizedek alatt csodákat hoz-

tak itt létre. Ezekről, büszkeségeinkről szeretnék beszélni.

Először a térségről, hogy elhelyezhessük, minnek is vagyunk a kapuja, majd falunkról és végezetül terveinkről.

A Balatontól a Drávaig valaha elterült erdőségből ma már csak a Zselicben maradt meg a régi környezet, mely alkalmas pl. az ország legnagyobb szarvasfarmjának befogadására. A létesítő, fenntartó Kaposvári Egyetem, mely tudományos munkát is végez itt, a közelmúltban látogató központot is létrehozott. Hihetetlen élmény pl. a szarvasbögés. 1500 szarvas, 200 vaddisznó, 50 őz, a gyönyörű tudásközpont, vadaspark, kiállító tér. A farm lóképzéssel foglalkozó egyik munkatársa is bárdudvarnoki, aki maga is tart lovakat, és a helyi iskolásokat is szokta lovagoltatni.

A Zselicben jött létre Európa első „nemzetközi csillagoség-

bolt-parkja” a *Zselici Csillagpark*. Azóta a Hortobágyi és a közelmúltban a Bükk Nemzeti Park kapta meg ezt a rangos címet. Európában, sőt a világon sincs még egy ország – az Egyesült Államokon kívül –, ahol ennyi park lenne. Mindez falunk lakosának, Kolláth Zoltánnak, a Magyar Csillagászati Egyesület elnökének és munkatársainak a munkáját dicséri. Ő rendszeres előadó falunk „Kulturális hét” rendezvényén, például filmjeivel is. Szinte hihetetlen, hogy Jonh Legend, a többszörös Grammy-díjas amerikai énekes dalszerzőt, amikor a NASA-hoz fordult a Stella Artois (Stella =csillag, Artois = Holland tartomány) reklámfilmjének

készítésekor, hozzá irányították! Mondván, Kolláth Zoltán az, aki a csillagok hangjával foglalkozik. Így fordulhatott elő, hogy falunkban – a Zoli által felszolgált Stella Artois sör iszogatása közben –, majdnem az amerikai ösbemutatóval egyidőben hallhattuk a csillagok hangját is felhasználó dalt.

Induló projektjünkben községünk – mely nemcsak határos a Zselici tájvédelmi körzettel, de részét is képezi – lesz a mintaterülete a köztéri világítástervezési kutatásnak. Ennek keretében a fehértől a borostyán-sárgáig állítható színű lámpák kerülnek kihelyezésre. Szí-nüket a várható forgalomnak megfelelően fogják változtatni. A forgalmas időszakokban a jobb látási viszonyokat jelentő fehéren, a várhatóan forgalommentes (éjszakai) időszakokban pedig a rovarok, bogarak életét kevésbé zavaró borostyán-sárgán világítva. A rovarcsapdázások eredményétől függően készülnek majd ajánlások – egész Európának.

1978-ban nyílt szabadtéri néprajzi múzeum a közeli Szennán, ahol gyönyörű kazettás mennyezetű templom van. Egyedülálló módon egy élő falu közepén, a közösség aktív részvételével jött létre. Alapvető célja volt, hogy megőrizze és bemutassa Zselic és Belső-Somogy sokszínű népi kultúráját, gazdag tárgyi és szellemi örökségét. Nemcsak megőrizni sikerült a hagyományokat, hanem továbbéltetni. A skanzen által szervezett programok mellett művészeti iskola is

működik, és több civil szervezet is ezen dolgozik, például a Lázidombi Kulturális Egyesület is támogatója a kört. Nemcsak színvonalas „du-da-tábort” szervez évtizedek óta, ahol ma már nemcsak zenét, de kézművességet is tanulhatnak a résztvevők, hanem rendszeresen hív meg távolabbi magyar és nem magyar népművészeket, hagyományörző előadókat. Lakosaink rendszeres résztvevői ezeknek az alkalmaknak.

Különleges turisztikai attrakciót hozott létre egy helyi, szennai házaspár a közeli, leheletnyi picit, 47 lakosú településen, Patcán, a *Katicatanyát*. A fantasztikus élményközpontban a középkori palánkvártól, kőhajító géptől a háziállatokon keresztül, a bel- és kültéri játékokig, csúszdáig, „telibe-találda”, lovaglás, hordó utánfutó, sok minden megtalálható. És napjainkban is dinamikusan fejlődik.

Bizonyára a természet vonzotta a nevében is szép, de kihalás szélére sodródott Visnyeszéplakra a 80-as évek végétől a főként értelmiségi

családokat, akik egy öko-falut, kis csodát hoztak létre. Mára túlnőtték a faluközpont Visnyét, a 200 lelkes erdei falurészen annak ellenére él 200 lakos, melyből majd 120 gyerek, hogy se vezetékes víz, se aszfaltút, se bolt, se orvos, se egyéb. Ezért ők nem ápolják a hagyományokat, hanem mindennapjaikban használják az ősi tudásokat, mesterségeket, megélik a természetközelséget, úzik a régi paraszti munkát, a vallási, mulatási szokásokat, de tudásukat pályázatok, projektek keretében is továbbfejlesztik.

A *Kassai völgy* falunk határában terül el. *Kassai Lajos* a modern lovas-íjászat megteremtője, településünk díszpolgára, segít és támogat minket. Rendkívüli közösségi ember. A fiatalokra hihetetlen energiát fordít. A kaposmérői és bárdudvarnoki fiatalokat szinte ingyen képezte. Nemcsak lovas íjászatra, de hagyományos falusi értékekre tanította, tanítja őket. Számára felháborító az a tudat, hogy egy falubeli gyerek nem tud állatot etetni, kötőféket feltenni egy lóra. Nem

tudja megfogni egy disznónak a lábát disznóvágáson. Ha összejön egy népes gyerekcsapat, 15-20 rakoncátlan gyerek, kiabál, játszik, de ha ő megjelenik, abban a pillanatban csend lesz; a legrosszabb, legelevenebb gyermek is kihegyezett fülekkel figyel, issza a szavait. Fantasztikus kisugárzású ember.

Csapatával minden március 15-én eljönnek falunkba, és – a képen látható módon – a sok fiatallal együtt adjuk meg a tiszteletet az ünnepnek. Majd délután egy újabb verses, zenés, dalos megemlékezés után a „Pylvax kávéházban” folytatódik a falu programja.

Ezzel el is érkezünk falunk értékeihez. A hitérettel kezdeném. Református és katolikus templom és parókia is van nálunk, sőt a kilencvenes évek közepén létesült egy Benedek-rendi női monostor. Ancilla nővér, a rendszerváltás után, amikor Németországból haza tudott már jönni, monostort lehetett alapítani, itt talált ennek helyet. Az motiválhatta a helyválasztásban, hogy falunkban az 1250-es évektől 1500-ig működött Szent Benedeknek szentelt Premontrei prépostság, és a falurésznek is Kaposzentbenedek a neve. Szobrot is emeltetett Európa védőszentjének a kerékpárút mellett, melynek környezetét ugyan az önkormányzat, a közmunkások kaszálják, tartják

rendben, de hogy kik azok a szorgos kezek, akik a mai napig mindig virágot hoznak a szoborhoz, azt homály fedi. A helyiek által csak „Kolostornak” hívott intézményt majd 20 évig működtette a nővér, idős kora, betegsége miatt 2010-ben átadta üzemeltetésre a kaposvári püspökségnek. Porta Pacis néven lelkigyakorlatos ház jött létre belőle Világos Krisztián atya vezetésével, aki azóta is falunk plébánosa.

Ő pár év alatt, a vallási turizmus hazai fellegvárává tette a házat. Lelkigyakorlatokat, nyáron ifjúsági táborokat is szervez. A lelkigyakorlatos házban 2-4 fős pótágyazható szobák vannak, az ifjúsági szállón pedig emeletes ágyas rendszerrel, fiúk-lányok külön tudnak szállást kapni. Összességében akár 120 embert is tud egyszerre fogadni. A nyári foglалások már tél végén megkezdődnek, tavaszra már mindig teltház van. A forgalom az

évenkénti 4-5000 vendégéjszakát is meghaladja.

Dolgozunk a *Mária út* nyomvonalának erre történő megtervezésén – eddig sikerrel. Ez Máriacelltől Csíksomlyóig menő két nyomvonalas zarándokútvonal. Az északi útvonala már 95%-osan ki van építve. Most terveződik a déli útvonal, ami egy kicsit hosszabb, hogy a dél-magyarországi Mária-kegyhelyeket is be lehessen kötni ebbe a hálózatba. Ennek állomása lesz Bárdudvarnok. Egy éve vagyok részese ennek a munkának. Egyik vágyam az, hogy egyszer ne csak térképen, hanem fizikai valóságában is gyalog végigjárjam ezt az útvonalat. Sajnos (?), eddig mindig akadt más feladat, ami miatt el kellett halasztanom.

A külterületeken is nagyon sok – hétvégi telekként használt –, de nagyon szépen rendben tartott porta van. Sőt, a hatvanas évektől kezdődően volt és van is magán arborétum a faluban. Somogyi Jani bácsi sajnos már meghalt, nincs, aki továbbvigye munkáját. A volt polgármester szépen rendben tartott birtoka a közelmúltban kapta meg ezt a címet, de ez nem látogatható. A jelenleg látogatható a Péntek Laci barátom által működtetett *Zsippói Madár- és Élmenypark*.

A régi uradalmi halastórendszer mellett, körülbelül 100 különböző díszbaromfival, egyedi növényekkel, kilátóval, sőt kis helytörténeti kiállítással is. Komoly turisztikai attrakció. Érdemes a tulajdonostól tanulni, figyelni rá. Itt az emberek önállóan fordítanak gondot a múlt értékeinek megőrzésére.

Bizonyára nemcsak a természeti adottságoknak köszönhető, hogy falunkba költözött az Országos Magyar Méhészeti Egyesület (OMME) jelenlegi elnöke. Talán azért is, mivel Nikovicz Antal az OMME atya (katolikus pap) tősgyökeres bárdudvarnoki volt, és sokáig, élete vége felé is itt folytatta tevékenységét.

Falunkban kéthetente van termelői piac, „Petörke Portéka” a Petörke tónál. Itt a helyi zöldségek, gyümölcsök mellett például a helyben készült Pannónia ékszereket lehet megvásárolni.

A civil szervezeteink közül kiemelkedik a Gosztonyi Mária Alapítvány és a *Tett Egylet*. Előbbi falunk volt földbirtokosa lányának az emlékét őrzi, a Gosztonyi kúrián. Ő a XIX. század végén született festő és keramikus művész volt. Idős korában haláláig, 1989-ig a faluban folytatta ezen tevékenységét. Még sokan emlékeznek rá. Ő – saját kezével – építette és freskóival díszítette a jelenleg a kúria melletti telken álló, ún. „Porciunkula kápolnát”. Ez az assisi Szent Dámján templom keresztjének hű mása. 1926-ban búcsújáró helyrangot is kapott. Jelenlegi tulajdonosa mindig meg is nyitja a kápolnát búcsúkor.

A Gosztonyi kúrián működik a Nemzetközi Üveg Alkotótelep az Alapítvány kezelésében. A múzeumi rész üzemeltetése mellett falusi programokat és nemzetközi üveg szimpóziumot szervez.

A Tett Egylet pedig tetteikkel mutat irányt kulturális területen. Ők szervezik a Pilvax kávéházat, a Farsangot, ami rendhagyó módon működik. Immár több mint tíz éve nem jelmezzel, hanem hu-

mos előadással kell készülni a „Bárdi Hullócsillag születik” programra. Nagyon színvonalas előadások születtek. Komoly önróniával kifigurázzuk saját magunkat és egymást, de jó érzékkel, jó hangulatot árasztva. Volt már „Fogadó a CsataBárdhoz”, anyukákból „Bárdi Rock-Ól-Gép” rockzenés előadás, „Bárdi Babaszappan Opera”, karikatúrák és a többi.

Ők működtetik a SZÍN – VONAL rajziskolát, lelkei a Zselic Lelke Fesztiválnak, melynek része az augusztusi Bárdudvarnoki Kulturális Hét. Ennek része a kiállítások, zenei és irodalmi programok, valamint a Bárdudvarnoki Faluházban a Faluszínház.

Ez a faluház – IKSZT –, amit úgy örökölt meg, hogy 20 évig változatlanul állt, tetszhalál álla-

potban, miután egy pályázati forrást találnunk, amiből a felső szintet be tudtuk fejezni, és használhatóvá tudtuk tenni, alkalmassá vált színházra, próbára. Szalmabálákkal van berendezve, ezekből alakítjuk ki a nézőteret. Azt használjuk, amink van.

Először féltem tőle, hogy mit fognak szólni hozzá az emberek – hát még élvezik is. Kifejezetten tetszik nekik. Egy nagyon jó hangulatú hely. A felső szintet, amit elkezdtünk befejezni, az '56-os megemlékezés helyszínéül is használtuk, a 60. évforduló alkalmából. Érdekessége az épületnek, hogy belül ház a házban. Szeretnénk a homlokzatául egy hagyományos, száz évvel ezelőtti somogyi homlokzatot megjeleníteni, ami még kékfestéssel készült. Ez a hosszú távú tervünk. A faluház alaprajza egy kiterjesztett szárnyú sas vagy turul. Reményeim szerint Sziklai Ákosékat ez érdekelné, és reményeim szerint, hogyha

tudunk fejlődni, bővíteni, akkor ebbe az irányba fogunk. Itt lesznek majd az étkezők, a különböző kiszolgálóhelyiségek, talán még a szállások is – de ezt majd még meg-látjuk, dolgozunk rajta.

Addig is Varga Zsuzsa Jászai Mari-díjas színművésznő (a Kaposvári Csiky Gergely színházból) rendez benne. Készült már Egri csillagok, Ludas Matyi, János Vitéz. Nagyon jól összefogja a falubeli gyerekeket, szüleiket, és hihetetlen minőségű produkció jön létre a keze alatt. Fantasztikus, hogy az alatt a másfél hónap alatt olyan közösséget hoz létre, a gyerekek akkora lelkesedéssel tanulják a szöveget, hogy öröm nézni őket. A zenét és az éneket helyi zenészeink és egyházi kórusunk szolgáltatja.

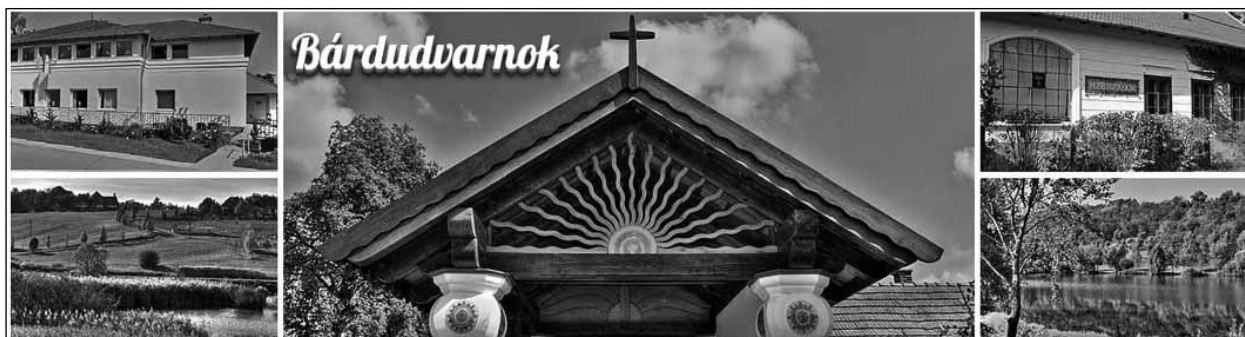
Sokáig a Kaposvári Egyetem színi hallgatói is a Bárdudvarnoki Faluházba jöttek a vizsgaelőadásikat megtartani.

Programjainkat, az információkat a modern technikák kihasználásával is igyekszünk eljuttatni lakosainkhoz. Az év honlapja pályá-

zaton 2015-ben különdíjat kaptunk, és ez nem csak települési honlapok versenye volt, hanem a céges, a mindenféle honlapoké. A szomszédfalubeli honlap-készítővel heti a kapcsolat, mivel mindig akad új, megjelenítendő hír. Ezeket mindig vonzó, színvonalas plakátokba csomagolják közösen a meghívók és a honlap készítője. Most készült el, lapzártakor, az aktuális Szentivánéji tűzugarás plakátja. 450 fős a Bárdi Facebook csoport, szó van az elkóborolt kutyáktól kezdve, eladó kecsketejen, hétfégi házón keresztül sok mindenig, zajlanak a tagok között a nyilvános viták is. Itt lehet látni mindig leghamarabb a rendezvényeken készült képeket is. Létrehozója – a Caminot kétszer is megjáró (egyszer Budapestről indulva!) – háromgyerekes anyuka!

A rendszerváltás után egyik szórvány településünk lakosa, Nagyné Czanka Valéria vezetésével a helyi állami gazdaság felszámolási folyamatát kihasználva jött létre a bányai falurészen, *közösségi alapon falufejlesztés*. Nemcsak te-

lekosztás, infrastruktúra fejlesztés (víz, villany, internet, közösségi házak), de programok és valódi közösség is létrejött. A fejlesztések minőségben korszerű módon történtek. Akkor még újdonságként az áram – ezen elmaradott faluban – nem villanypóznákon, hanem földkábelben került lefektetésre, az internet üvegszállal érkezett. Mindezt a Bányai Panoráma Egyesület menedzselte. Összefogva nemcsak a helyi kötődésűeket, de bevonva számos budapesti élsportolót is, pl. Hargitai András, Zsivóczky Gyulát, Schmidt Pált és az egész öttusa csapatot is, akik lelkesen vettek részt mind a fejlesztésekben, mind a közösségi életben. Ekkor készült el az 1980-ban megszüntetett vasútvonal nyomvonalán az erdőben, mezők között futó – akkor teljesen, de még manapság is unikális – kerékpárút. Ekkor alakult a Zselica szövetség, mely Zselic vidékfejlesztésével foglalkozott. Munkájuk máig ható, de ma már más szervezeti struktúrában folyik ez a munka.

Bárdudvarnok facebook oldala

A további egyesületeink, mint a Polgárórség, a Futball klub, a Horgászegyesület, a Maharisi Alapítvány, vagy a sakkal foglalkozó Tandem SE tevékenységeinek felsorolására nem is marad hely. Utóbbi logó pályázatára érkezett a tevékenységet teljesen lefedő ízléses logó terve, de a készítő kiléte ismeretlen maradt, nem tartott igényt a nem kis összegű pénzjutalomra. Ilyen emberek élnek felénk.

Falunk szülöttje dr. Cey-Bert Róbert Gyula is, aki számos gasztronómiai és magyarság témájú könyv írója és a Gasztronómiai Világszövetség elnöke is – '56-os forradalmár. Ott volt a Corvin közben. Disszidált, megjárta Afganisztánt. Egy burmai kisebbségi nép ENSZ nagyköveteként is dolgozott. Ő is fantasztikus személyiség.

Iskolánk is van, *négyosztályos*, csak alsó tagozat. Azt gondoljuk, ez is nagy eredmény, hogy meg tudtuk menteni, tartani. Önkormányzati fenntartásban volt, amíg át nem kellett adnunk a Klebelsberg Intézményfenntartó Központnak, nem tudjuk, mi lesz a folytatás, reménykedünk.

Ebben délután, este *Ifjúsági pontot* is üzemeltetünk, a fiatalok nagyon szeretik, nagyon komoly ifjúsági életet tudunk megmozgatni a településünkön. Főként, amíg projektekből voltak előadások, rendezvények is.

2015-ben *önkormányzati bér-lakásokat* építettünk *vályogtéglából* belügyminisztériumi forrásból.

Nagyon sok tapasztalatot szereztünk ezáltal. Érdekes volt megfigyelni az embereket. Akik benne dolgoztak, eleinte nem hitték el, hogy meg fog valósulni. De ahogy elkezdtek nőni a falak, elkezdtek az emberek büszkévé lenni rá, hogy ezt mi csináltuk.

Akik a közmunkásokat leszólják, elítélik, mert hogy nem képesek értékteremtő munkára, nem képesek tanulni, meg nem is akarnak, azokat én nem meggyőzni szeretném, hanem elhívni őket Bárdudvarnokra, és megmutatni nekik ezt a két házat. Mert itt gyakorlatilag az ács és asztalos munkán és a villanszerelésen kívül mindent közmunkások, a helyi, nyolc osztállyal vagy még azzal sem rendelkező közmunkások építették.

Két épület készült el, egy év alatt. Mindegyik kétlakásos. Mind a négy lakott már. Háromban egy-

egy fiatal pár él, ugródeszkeként adta ki nekik az önkormányzat, nagyon kedvező feltételek mellett. A negyedikben pedig egy most már kétygyerekes egyedülálló cigány hölgy lakik, aki próbálja a gyerekeit a becsületes élet útján elindítani.

Óvodánkat 2015-ben uniós támogatásból sikerült felújítani, kibővíteni. Az érdekességei a kerámiák, melyek Beiczter Judit keramikus művésznek (a Gosztonyi kúria lakója) a munkái. Kifejezetten az a szándékkal alkotott rá több mint 50 állatfigurát, hogy a gyerekek elkalandozzanak rajta. Még felnőtteknek is feladat, hogy mind megtalálják. Nagyon szép, egyedi stílusban készült el. Hangsúlyt fektettünk nemcsak a játékosra, de a szakralitásra is. A csoport-ajtók felett Andrej Rubljov orosz ikonfestő reprodukciói találhatóak.

A buszmegállóknál is egyedi ségre és hagyományápolásra tö-

rekedtünk, helyi kerámia dominál rajtuk.

Épített környezetünk stílusán meglátszik, hogy két Makovecz tanítvány is él, élt nálunk, Sziklai Ákos és Grátz Antal, a faluházat Bánkuti Melittával közösen tervezték.

Falunkban már 10 középiskolás cserediák élt, minden évben 2-3. Őket is bevontuk közösségi életünkbe. A szicíliai fiú elcsodálkozott, hogy nálunk ingyen lehet látni a csillagokat. Náluk 10 euro a belépő díj az egyetlen mezőre, ahol lehet csillagokat nézni. Nálunk pedig – ezt pesti csillagászok se akarták elhinni –, az Androméda-ködöt is lehet látni szabad szemel, any-

nyira alacsony a fényszennyeződés, a fényszmog.

A végére hagytam *alapítványunk, a „Van Közünk Egymáshoz”* Alapítvány munkásságát. Ez keresztény szellemiséggel jött létre, 2010 előtt. Magját felelősségteljes gondolkodású, szilárd, hagyományos (többségében katolikus) értékrenddel rendelkező családok alkották. Célunk volt, hogy ebben a mai kaotikus világban egyrészt befelé, egymásnak, a közösség erejét felhasználva kapaszkodót nyújtsunk, másrészt kifelé mintát adjunk a hagyományos értékrend pozitív megélésében, vonzóvá tételében. Előadásokkal, Ifjúsági

csoporttal, szociális és kulturális tevékenységgel is. Elnöke Somos László kaposfői – és egyszerre, volt bárdudvarnoki – plébános. Ő az, aki fölkarolta a cigányságot Kaposfőn. Ő még látta azokat az igazi cigányputrikat, ami a következőket jelentette: leütött négy karó, veszszőfonás, sár jobbról-balról, ajtó helyett rongy. A Szent Erzsébet Alapítvány keretében Tanodát üzemeltet – délutáni segítő napközit a hátrányos helyzetű gyerekeknek. Amire nagyon büszke, hogy azokkal, akikkel elkezdett foglalkozni 20 évvel ezelőtt, azok között egyetlen börtönviselt sincsen, de van diplomás, aki ott dolgozik mellette. Hihetetlen értékes ember – nagyon szeretjük.

Alapítványunk – kibővült feladatkörrel – mára központi szerepet játszik falunkban. Nemcsak népfőiskolai térségi szerepe okán, mert ez a folyamat korábban kezdődött. 2014-ben adtunk be pályázatot a majd húsz éve félkész állapotban lévő faluház – részleges – befejezésére. Ennek megnyitása óta szervezetünk integrátorként működik. Helyet ad más szervezeteknek (polgárőrség, nyugdíjas klub), programoknak (rajziskola, télen Petörke Portéka piac). Kultu-

rális közmunkásai a falusi rendezvények (Falunap, Gasztronómiai nap, Szüreti felvonulás) szervezésében, lebonyolításában, az értéktár feltöltésben, a könyvtár üzemeltetésében vesznek részt. Szerencsére a feladatokhoz erőt, humán erőforrást is kaptunk.

Zselici Kaláka Népfőiskola

Amióta felkérést kaptunk a térségi népfőiskola létrehozására, újabb és újabb lehetőségeink bontakoznak ki az együttműködésre a fent felsorolt sok helyi csoda létrehozójával. Saját tevékenységünket a könyvtárral, kulturális és hagyományörző programokkal – Kakaós mesedélutánok; Zene-kuckó Anyukáknak és kisbabáknak ölbéli játékok; Bárdi Könyvmolyok Titkos Társasága; Japán papírszínház játszóház; Iskolanyitogató játszóház; Madarak és fák napja, (Madártani Egyesülettel); Gyermekrajz interaktív kiállítás; Népmese napja; Szent Márton nap; Nagyanyáink fortélyai (Szappan főzés, rétes nyújtás Rózsai néniel); Árnyjáték; Adventi játszóház; Mesék a Fonóból (Játszóházzal, népi játékokkal); Orosz karácsony stb. – folytatjuk. Nagyon jó könyvtárosunk van, aki az ötleteléstől az izléses plakátokon keresztül a szervezésig mindent elvégez, lebonyolít, megold a csapatával.

Alapítványunk népfőiskolai tevékenységét – szimbiózisban a helyi civil szervezetekkel – együtt kezdte meg az Önkormányzattal, ennek szociális szövetkezetével és településfejlesztési Kft-jével. A szociális szövetkezet mezőgazdasággal (birkatenyésztéssel, halastó-, és erdőgazdálkodással) foglalkozik. Hatalmas uradalmi tőrendszer volt valaha településinken, amit vállalkozók is és mi is igyekszünk visszaállítani. Teletető tavat is építettünk. Példamutatásként a helyi

termelőknek, elkezdtünk saját termékkel – feketeberkenyész és homoktövis almával – megjelenni a piacon. A településfejlesztési kft. pályázatok írásában, megvalósításában aktív. Így felelünk meg azon törvényi változásnak, hogy önkormányzat csak akkor számolhat el pályázati és projektmenedzsment költséget, hogyha 100%-ban önkormányzati vagy állami tulajdonú cég végzi azt. Már kezdenek is jelentkezni ezen összefogás gyümölcsei. Támogatást nyertünk el egy helyi belterületi eliszaposított tó rendbetételére, a tóparti közösségi helyiségek és büfé megújítására, kibővítésére. Egy kilátó építésére. A helyi termelői piac továbbfejlesztésére, helyi termelői/szociális bolt építésére. Új polgármesteri hivatalt is lehetőségünk lesz építeni. Mindez több mint fél milliárd forintnyi beruházást jelent, egy ugyan nagy területű, de kicsi lakosságú település számára, és ez nagy kihívás.

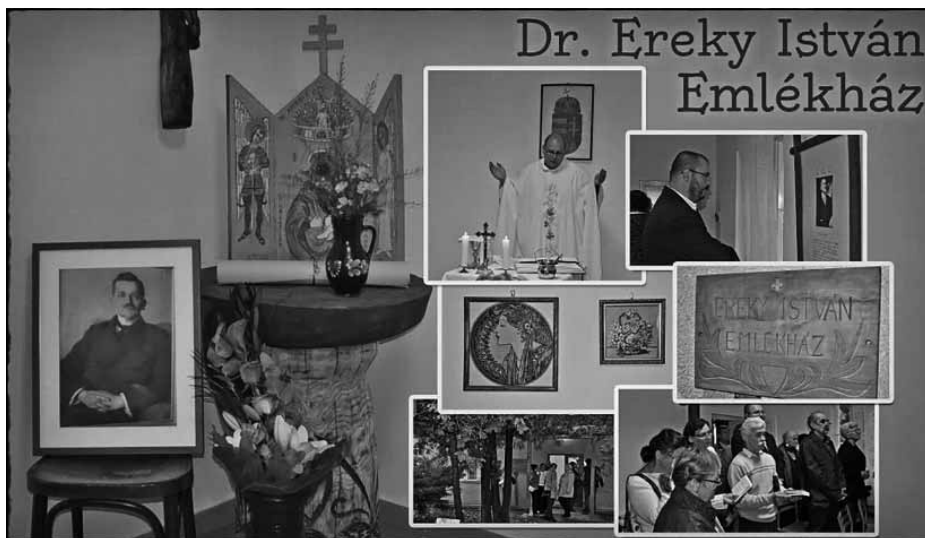
Együttműködésünket is megkezdjük a környező településekkel. Kilenc településsel aláírt együttműködési megállapodást csatoltunk be Népfőiskolai anyagainkhoz.

A közelmúltban további pályázatokat adtunk be programokra, és a faluház további befejezésére. Például a fiatalok és idősek együttműködésének, közös alkotások létrehozásának támogatására. Ezt

a tavalyi és idén is megszervezendő horgász táborral szinergikusan tervezzük megvalósítani. Ők már – megelőzve a kiírást – hazahívták, kétszer egy hetes táborba az elszármazott unokákat, akiket együtt a helyi gyerekekkel horgászva, játszva, kézműveskedve tettek kisgyerekként is lokálpatriótákká. A táborban fiatalok, idősek közös alkotásaként vízikereket kívánunk készíteni.

Településünk legnagyobb értékének azt érezzük, tartjuk, hogy lakosai, még az átmenetileg nagyvárosokban, külföldön tanulók, dolgozók többsége is kötődik szülőföldjéhez, szívesen jönne haza. Feltételeinek megteremtésén dolgozunk, hiszen fiataljaink egészséges lokálpatriotizmusa legfőbb biztatónk. Mondják, hogy: Jó itt lakni; Én örülök, hogy bárdudvarnoki vagyok; Örülök, hogy széplaki vagyok; Én szeretnék itt maradni, keressünk rá lehetőséget. Tehát nem az van, hogy tanultam, fejlődtem, el Németországba. Akik elmennek, ők is mondják, hogy vissza szeretnének jönni. Kevesebb pénzért is visszajönnének, csak legyen lehetőség. Találjuk meg a lehetőséget! Én azt gondolom, hogy ez egy hatalmas erősség. És mindnyájunk közös célja, hogy magyarnak tudhassuk unokáinkat.

Megemlítek még egy közel-múltbeli, szintén teljes összefogás-

ban megvalósult projektet, melynek története jól mutatja az összefogásunkban rejlő erőt – ez pedig a Dr. Ereky István közösségi ház előtti „büszkeségpont” létrehozása. (A közigazgatásban a két világháború között nagy szerepet betöltő személy Emlékháza Lipótfán áll.)

A büszkeségpont haranglába, a kopjafa és a tér helyi – Makovecz Imre vándoriskoláját megjárta – építészünk tervei alapján (sőt saját keze munkájával is) készült. Helyi fafaragó – Berkesi Gyula – készítette a kopjafát. Minden munkát helyi vállalkozó nyert el. A megnyitón a helyi énekkar szerepelt, és a katolikus és református pap is megáldotta a teret. Közmunkásaink és önkénteseink szervezték egy közeli falu ötvösművészenek – Dabóczi Józsefnek – a gyönyörű, láthatóan magyar alkotásainak a kiállítását. A helyi közmunkás készítette fényképeket róla. Valóban valódi büszkeségpontunk jött létre.

Ezt a fajta munkát kívánjuk a jövőben is folytatni, minél több büszkeségre feljogosító tettet véghez vinni együtt.

Miközben folyamatosan kitáljuk sajátmagunkat, felmérjük az

igényeket és lehetőségeinket, egy nagyobb körben újra és újra megkeressük azokat a partnereket, akik velünk együtt tudnak és akarnak dolgozni. Így lehet szépen, lassan fölépíteni hálózatunkat – térségben gondolkodva. Szeretnénk egy kicsit példát mutatni azoknak a megfáradt, kicsit megkeseredett szervezeteknek – legyenek civilek vagy önkormányzatok –, akik nem akarnak együtt dolgozni. Rengeteg a helyi kezdeményezés mindenhol, sok jó is belőle, de szépen lassan kifulladás, elfáradás, mert mindenki egyedül akarja megváltani a világot. Nem jönnek rá arra, hogy ez nem fog menni.

A hely szellemisége segít bennünket. Ezt már a régiek is érezték, hogy valami itt van, hiszen ebben a térségben van premontrei prépostság romunk, amit 1246-ban alapítottak. Tőle légvonalban 5 km-re a templomosok alapítottak egy ispotályt, azokat ápolták benne, akik a keresztes háborúból megjöttek. Légvonalban, 10 km-en belül a pálosoknak is volt egy kolostora. Valaminek hát kell lennie, és ezt a mai napig is érezzük. Miért jön felénk az a sok jól képzett, értékes, értelmes ember, miközben máshonnan menekülnek. Valami vonzza őket.

MESTER BALÁZS bárdudvarnoki polgármester 1974-ben született a Zala megyei Miklósfán. Nagykanizsán érettségizett és ott szerezte meg a gépész technikai végzettségét. 1992-től a MÁV-nál dolgozott Balatonszentgyörgyön, Budapesten, majd Kaposváron. 1998-tól vállalkozó, 2000-ben megalakítja saját cégét. 2002-ben feleségével közösen elindítják a Tótágas Kreatív Hobbi és Foltvarró Boltot, mely azóta az ország egyik legnagyobbjává nőtte ki magát. 2010-óta Bárdudvarnok polgármestere. Munkája mellett folyamatosan részt vett a civil kezdeményezésekben. Budapesten a Gyermekvilág-Ágyszínháznak volt aktív munkatársa, majd miután Kaposvárra költözött, alapító tagja az azóta megszűnt Mosolymanó Kórházi Játsszótárs Egyesületnek. 2012-óta az AFS nemzetközi cserediák program keretében gyerekeket fogad. Bárdudvarnokon él öt gyermekével és feleségével. A Van Közünk Egymáshoz Alapítvány kuratóriumának tagja.

DR. BÁNKUTI GYÖNGYI matematikus mérnök 1962-ben született a közeli Nagybanomban. A Kaposvári Táncsics Mihály gimnáziumban érettségizett, majd a Budapesti Műszaki Egyetemen szerzett matematikus mérnöki diplomát és műszaki doktori fokozatot. 1994 óta a Kaposvári Egyetem Matematika és Informatika Tanszékének docense, tanszék vezetője is volt. Fő állása mellett a nonprofit szférában dolgozott. A Társadalmi Egyesületek Somogy megyei szervezetének elnökeként és az országos szövetség nemzetközi koordinátoraként. A Tandem SE alapító elnöke, 1994 óta Bárdudvarnoki lakos a négy gyermek édesanyja a Van közünk egymáshoz alapítvány aktivistája.

MÁTYUS ALIZ író, szociológus, lapszerkesztő.

Az értékőr hálózatok nemzetösszetartó küldetése*

A Művelődési Intézet törvényben rögzített feladata a Hungarikum mozgalom, a helyi értéktárak kialakításának módszertani segítése. Az elmúlt időszakban dolgoztunk együtt Veszprém megyében, természetesen más megyékben is, közös feladatunk a helyi értéktárak kezdeményezése volt.

Értékőr hálózatnak hívják azt a hálózatot, amelyet 2011-ben elindítottunk, mégpedig Veszprém megyében Pannon Ifjúsági Értékőr Hálózatként.

Ennek megvalósításával – többek között – céлом volt, hogy ha én országgyűlési képviselőként elmegyek egy polgármesterhez, biztatom őt, hogy hozzon létre egy vadonatúj rendelkezés alapján – a Hungarikum törvény alapján – egy helyi értéktárat, akkor, ha azt mondja a polgármester, rendben, én létrehozom, de az értéktár mellett hogyan valósulhat meg egy közösség kialakulása a Hungarikum mozgalom mentén, és kikkel, akkor lehessen rá az a válaszom, hogy szerintem lehet számítani a fiatalokra.

Ha emlékszünk rá, mindannyian megkaptuk egy nálunknál idősebb generációtól, hogy „na, ezeket

a fiatalokat aztán biztosan nem érdekli semmi, csak a ...”. Nagyon sok helyen találkoztam azzal, hogy mit gondolunk mi, hogy lesz a Hungarikum mozgalomnak utánpótlása, amikor tudjuk nagyon jól, hogy ez egy idősebb generáció ügye, az ő tudástáruk tartozik hozzá, ők azok, akik igazán érdeklődnek iránta, ezért ez egy kimúló félben lévő dolog lesz, függetlenül attól, hogy most indult el.

Nem hittem így, és nem csak elmélettel akartam rá válaszolni, hanem gyakorlattal is.

A Pannon Ifjúsági Értékőr Hálózatot ezért indítottuk el.

Szerettem volna látni azt, hogy van-e a fiatalok körében egy olyan réteg, aki igenis érti a Hungarikum mozgalom lényegét, aki hajlandó tenni ezért a hétköznapiak során is. Lehet-e számítani a fiatalokra ennek során.

Székesfehérvári kiállítás

* Dr. Horváth Zsolt A nemzet kultúrája – A kultúra nemzete című, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. VII. Stratégiai Konferenciáján – Lakitelek Népfőiskola, 2017. április 19. – elhangzott előadásának szerkesztett változata.

Én a saját bőrömön tapasztaltam, hogy igenis, van hívó szó a fiatalok számára a Hungarikum mozgalomba való belépéshez. Nem egyszerű, én nem mondom, nem azonnal megy, ez is biztos, de mégis csak van hívó szó.

A kezdet 2011-hez köthető, egy pályázati programnak köszönhetően. Én Veszprém megyei vagyok, nyilván a saját környezetemben kerestem elsősorban ezeket a fiatalokat. Egy kísérleti programot indítottunk, így vágtunk bele. A program egyik erőssége, hogy soha nem valósítjuk meg kétszer ugyanazt. Csak keretek vannak, de nincsenek sémák. Nem szeretnénk. A fiatalokat nem lehet uniformizálni. Nem lehet kétszer ugyanazt a módszertant megvalósítani. Nem ragaszkodunk ahhoz, hogy „értékőr csak az lehet” elnevezésű mondatokat adjunk a program elején.

Mi a fiatalokra számítottunk elsősorban. Dolgozunk általános iskola felső tagozattal, középiskolásokkal, egyetemistákkal, fiatal felnőttekkel. Elsősorban olyan helyi közösségeket keresünk egy-egy kisebb településen, akiknek adott esetben nem ez a profiljuk, de egy összetartó közösségről van szó. Rajtuk próbáljuk ki a kapcsolódási pont

Halimba – műhely

lehetőségét a Hungarikum mozgalomhoz.

Sokszor, sok helyen elmondtam már, hogy az értékőrök – képzéjék el – olyan fiatalok, akik önként, a saját szabadidejükben, mindenféle különleges térítés nélkül kezdik el a helyi értékek feltárását. Mikor ezt elmondom, szoktam figyelni az arcokat, mindenki ingatja a fejét, „úristen, ennyire meleg lehet kint” vagy „biztosan hosszú volt az

út”, „miről beszél ez az ember?”. De higgyék el, nekünk már 400 olyan fiatalunk van, 2011 óta, akik nem aláírták a jelenléti ívet, a beszámolót, és megvan az adatuk, az e-mail címük, telefonszámuk, hanem 400 olyan fiatalunk van, akiket bevitünk a Hungarikum mozgalomba. Ténylegesen tudjuk róluk, hogy részt vettek helyi értékek feltárásában.

Önöknek tudniuk kell azt, hogy a törvény végrehajtási rendelete 1. számú melléklete az az ajánlási lap, amely alapján egy helyi értéket előzetesen regisztrálni lehet. Ez a több mint 400 fiatal részt vett egy ilyen munkában, tehát megismerték ennek a lényegét.

Nagyon örülök annak, hogy sokszor, sok helyen elhangzik, hogy én vagyok a szülőatyja ennek a programnak, én találtam ki, én valósítom meg. Higgyék el, ezt a terhet igyekszem elviselni, de nem igaz. Persze, én voltam a kezdeményezője, de közösen találtuk ki, ez egy közös cselekvési program. Nagyon sok aktivistánk van már szerte az országban, van egy mag, akikkel együtt dolgozunk, tevékenykedünk. De szerintem ezt Önök is tapasztalták, hogy magá-

Halimba – vágás a Kösziben

nyos harcosként, lovasként ez nem működhet egyáltalán.

Azt szeretnénk volna, ha különleges tankönyvek nélkül, de mégis megalapozzuk az értékörök iskoláját. Nagyon félttem az elejétől, amikor kitaláltuk ezt a programot, és természetesen azt mondtuk, tegyünk bele képzést. De én nem úgy szerettem volna képzést, nem ilyen jellegűt, mint ahogy most mi vagyunk. Nálunk soha nincs előadó, aki ül az asztal egyik oldalán, és van a hallgatóság, akik a másik oldalon ülnek. Mi mindig körbe üljük a tett helyszínét. Persze ezt itt most elég nehezen tudták volna megvalósítani. Ezzel azt akarjuk jelezni, hogy nálunk az információ átadás és átvétel nem egyfajta okitásként akar megvalósulni, hanem mi igyekszünk interaktív módon beszélgetni a fiatalokkal. Van egy elképzelésünk, hogy mit szeretnénk egy program során megvalósítani. De nem erőltetünk semmit. Közös a feladat, hogy kitűzzük

Balatoncsicsó – projektzáró

egy-egy programon belül az elérni kívánt eredményt, a fiatalokkal együtt. Tehát ők mondják ki azt, mit szeretnének a programon belül megvalósítani. Hány értéket kutatunk fel. Nincs mennyiségi szemlélet nálunk, de ha rányomtuk a pe-

csétet, hogy ennek a programnak ez lenne a lényege, hogy, onnantól kezdve mi gyakorlatilag segítők leszünk, és semmit nem csinálunk meg a fiatalok helyett. Ezt nagyon kell nekik tudniuk. Mert nem azzal szeretnénk dicsekedni, hogy ezt a

(M)értékek Iskolája – megnyitó

I. Értékek ünnepe

programot is kipipáltuk, hanem kíváncsiak vagyunk arra, hogy a fiatalok önként és önállóan milyen munkára képesek.

Óriási eredményeink vannak. Amikor egy fiatal szembesül az- zal, hogy mi a feladat, és azt is lát- ja, hogy ő ebben kap önállóságot, miközben mindig van mellette egy mentor, aki esetleg szól neki, hogy „kicsit jobbra, kicsit balra”, óriási erők mozdulnak meg a fiatalokban.

Általában 15 és 25 fő között dolgozunk egy-egy ilyen program során. Képzeljék el, hogy megéljük rendszeresen azt az élményt, hogy 16-an beiratkoznak a programba, és 23-an vagyunk a végén. Ez egy nagyon kellemes szituáció. Én is bonyolítottam le már programokat és projekteket máshol is, és bizony nagy szomorúság, mikor a végére elfogyunk.

Ha egy fiatal rendszeresen hozzánk jár, hetente, kétheten- te hétvégeken, mert önként teszi, tehát nem kell neki jönni, hanem önként jön, akkor a körülötte élő

fiatalok, akikkel eddig együtt ló- gott valahol máshol, felteszik neki a kérdést: hova jársz, minek méz már megint? Mi történik ott, hogy már megint nem velünk vagy? És bizony, jó néhány esetben ez csábító erő. Második, harmadik alkal- lommal rendszeresen halljuk tőlük, hogy vannak fiatalok, akiknek mi meséltünk erről a dologról, ők jö- hetnek-e? És természetesen jöhet- nek. Úgyhogy ez egy nagyon kellemes állapot.

Mindent megragadunk azért, hogy ne csak információt adjunk át egy különleges műhelymunka képzés során, ami egészen más, mint egy iskolai képzés, hanem hogy közösséget is építsünk. Ná- lunk nagyon sok játék van. Nagyon sok közös élmény van. Mi nem csak dolgozunk, gyerünk, akkor csináljuk a feladatot, hanem min- dig igyekszünk a hálózati kapcso- latokat megteremteni a fiatalok között. Óriási élmény most már, hogy a több mint 400 fő, a fiatalok bennünket, az egykori mentorokat,

idősebbeket már simán kihagynak. Szervezik a saját programjaikat, az- által, hogy mi, az értékőr program során összehoztuk őket.

Az értékőr program egyik nagy célkitűzése, hogy a fiatal a saját tele- pülése értékeivel legyen tisztá- ban. A szomszéd települése értéke- ivel legyen tisztában. Nem tudom, Önöknek mi a tapasztalatuk, ne- kem van egy 13 éves lányom, akivel a korábbi időszakban rendszeresen tanultunk együtt, és azt tapasztal- tam, hogy az én lányom is, a világ épített örökségével, természeti ér- tékeivel a lexikális tudásának kö- szönhetően nagyon tisztában van. Felismeri a képeket, tudja, mi hol van, tud róluk 2-3 mondatot mon- dani. Miközben a saját települése értékeivel, a szomszéd település ér- tékeivel, vagy az adott megye, a la- kóhely értékeivel nincs tisztában. Ez nemcsak az ő felelőssége. Nem- csak a pedagógusok felelőssége.

Ez a program arra tanítja őket, hogy a saját településük értékeivel legyenek tisztában. Azt szeretném,

ha az a fiatal, aki ott született azon a helyen és ott lakik, miután megismerte a saját települése értékeit, utána döntse el, hogy kötődik-e ahhoz, vagy nem. Minden áron el akar-e menni onnan, vagy nem. Szeretném megadni a lehetőséget nekik, hogy így legyen.

Miközben erre tanítjuk őket, aközben a látóút, tanulmányút elképzelés, elviszi egy kicsit meszebbre őket. Szerencsére most már szerte az országban vannak értékőr csoportjaink, rendszeresen cserélgetjük őket. Jó néhány gyermek velünk együtt lépte át úgy a megye határát, hogy úgy érkezzen egy településre, hogy szeretné azt megismerni, annak az értékeit. Nagyon örülünk annak, hogy van egy ilyen lehetőség.

Mit csinálnak a fiatalok? Elmélet és gyakorlat. Az elmélet kötelező. Szeretnénk átadni nekik a Hungarikum mozgalom alapjainak lényegét. Azt, hogy minden közösség kapott lehetőséget arra, hogy

Értékőr Szabadegyetem, 2015

a saját települése értékeit feltárja. Azt, hogy az a közösség döntheti el, hogy mi kerül a helyi értéktárba, nem kell mással viaskodnia ennek során.

Szeretnénk megtanítani őket a lehetőség és felelősség elméle-

ti pontjára, és arra a gyakorlatra, hogy minden közösség, amikor az értéktárat építi, akkor a saját kirkatát építi ezáltal.

Azt is szeretnénk megmutatni nekik, hogy ez egy piramis elv alapján alulról jövő kezdeményezés.

Értékőr Szabadegyetem, 2015

Értékőr kirándulás, Herend

Szeretnénk az érték fogalmát is feszegetni velük, hogy könnyen, a saját településükön is felismerjék saját értékeiket. Hogy ne csak az épített örökségre és a természeti értékekre gondoljanak, amikor keresik ezt, hanem a különleges receptekre, gasztronómiai különlegességekre. Hogy keressék a saját településük híres emberét, a hagyományörzők közösségét. Ilyen átfogó módon gondolkodjanak el rajta.

Kötelező a terepmunka. Ezeket a fiatalokat arra buzdítjuk, hogy házról házra járva, miután gondolnak valamit a településük értékeiről, menjenek oda, nézzék meg, hogy milyen. Látták az interneten, már hallották, hogy más mit mondott róla, lássák a saját szemükkel. Hívjanak oda egy olyan embert az érték mellé, aki sokat tud és hasznosat tud arról az értékről beszélni. Menjenek be a település hagyományörzőjéhez, kézműveséhez, mesteremberéhez. Beszélgessenek vele, ismerjék meg, ne féljenek Pista bácsitól, aki 70 éves, és eddig csak azt látták, hogy a kutyával veszekszik az udvaron belül, menjenek be hozzá, kérdezzék meg, hogy milyen tudás birtokában van. Óriási élmény.

Ha hiszik, ha nem, ez a program képes arra, hogy hidat építsen generációk között. Az idősek nem akarják elhinni, hogy azok a fiatalok, ott helyben, érdeklődnek az ő tudásuk iránt. „Minek jönnek ide? Unatkozni fognak. Süssek nekik valamit, vagy főzzek, hogy valami értelme legyen a látogatásuknak?”

A fiatalok, miután átlélik a határt, belépnek a látszat mögül, egy

olyan világ nyílik ki előttük, amiről eddig fogalmuk sem volt. Nem hittek el, hogy Pista bácsi, akit eddig csak a boltba láttak járni, uram bocsá' a kocsmába, ilyen tudás birtokában van. Hogy ő az elmúlt 20 évben ilyen dolgokat tudott a saját kezével, a fejében lévő tudás birtokában megvalósítani. Óriási dolog. A falu megismeri egymást ezáltal, és ez nagyon nagy élmény. Tehát házról házra járnak – szakemberek segítségével.

Vissza egy kicsit az elmélethez. Megtanítjuk ezeket a fiatalokat a fotózás és a videózás alapjaira. Elengedhetetlen a 21. század mézesmadzaga ebben a programban. Igenis, használjuk a videó kamerát, a fotózást. Ráadásul a fiatalok érzik, hogy egy olyan tudás birtokába kerülnek ezáltal, amit a későbbiek során a saját örömeikre is tudnak használni.

Leírásokat készítünk az értékekről. Nagyon nagy öröm megélni azt, hogy nálunk egy ilyen műhelymunka során nincsenek unatkozó fiatalok. Nem látom azt, hogy okos telefon van a kezében, és a pad alatt tekergeti az éppen aktuális oldalakat, hogy mi történt az elmúlt 3 percben a világban. Azért

Bakonyjákó – műhelymunka a Kősziben

Kisbacon

nem veszi elő az okos telefonját, ha csak nincs arra szükség a program megvalósítása során, mert saját feladata van. Ő elhatározta, hogy azt meg fogja csinálni.

Volt már olyan programunk, azzal kísérleteztünk, hogy bementünk egy gimnáziumba, „hú, de jó lesz nekünk! Itt van ez a gimnázium, itt van a pedagógus, ez a huszonvalahány gyerek úgy fog dolgozni, mint a csuda.” Ne higgyék el! Ott voltak az összes előadáson, de nem dicsekszünk azzal a programmal, amit ott meg tudtunk valósítani. Csak az működik, ha a fiatal saját maga dönti el, hogy igenis részt akar venni ebben.

Van már „Értékőr 1”, „Értékőr 2” programunk, és az „Értékőr 3” programunk fejeződött be Veszprémben. Most van az „Értékőr 4”. Általános és középiskolásokkal dolgozunk.

Voltunk az „Értékőr 3” programban Sümegen és környékén. A csabrendeki, a bakonyjákói fiatalok után, ha dolgoztunk a kapolcsi fiatalokkal, 45-50 fiatalunk lesz, aki végigjárták ennek a programnak a lényegét.

Szerencsére ott vagyunk Fejér megyében is, Pusztaszabolcs központtal, nagyon sikeresek vagyunk. És ami a legnagyobb öröm számomra, hogy túléptük Magyarország jelenlegi határait. Aktív értékőr csoportunk van Kárpátalján. Fiatalok a csapi település értéktárát hozták létre. Az volt az első értéktár Kárpátalján. Ott vagyunk Erdélyben is. Kisbaconban a Bodvaj Egyesülettel közösen közel 30 fiatalal dolgoznak ők. Mi vittük el nekik az értékőr programot. Azon vagyunk, hogy ezt folyamatosan bővítsük.

Mindig szoktam mondani ilyenkor, hogy jó sokat beszélek, messzi-

ről jött ember azt mond, amit akar. Két dolgot javaslok Önöknek. A saját szemüknek higgyenek, keressék meg az interneten a szeresdamagyart.hu oldalt. Valamint, ha esetleg Önökben felkeltettem az érdeklődést az értékőr program kapcsán, akkor az alapítványunknak van egy honlapja, a Pannon Térség Fejlesztéséért Alapítvány betűiből: ptf.hu, azon minden dokumentumot megtalálnak róla. Készítettünk egy módszertani kiskönyvet, az is rajta van – letölthető formában. Készítettünk egy multimédiás oktatási segédanyagot, fölvevük az elméleti előadásainkat, hogy bárki meg tudja nézni. Ezt mind megtalálják a ptf.hu honlapunkon, és ott meg is nézhetik.

A szeresdamagyart.hu oldal egy dokumentumtára a fiatalok munkájának. Azt szerettem volna, ha mindenki a saját szemével látja, az ifjú értékőr csoportok hány értéket

dolgoztak fel, és azt milyen formában tették.

Természetesen mindig törekszünk arra, hogy bemutassuk az eredményeinket, egy-egy ilyen programnak a zárásaként kiállítás van az adott településen, elhívjuk a helyieket is, nézzék meg, mit dolgoztak a fiatalok.

A Művészetek völgyében elég sok látogatónk van. Rendszeresen rendeztünk Hungarikum Tábor a kislódi kalandparkban. Az első értékőr tábor Zánkán volt, 2014 júniusában. Több mint 40 fiatalot hívtunk oda, a 40 legaktívabbat, akik ráérték ebben a nyári időszakban szerte az országból.

Most a legnagyobb örömünk az lesz, hogy június végén megrendezzük az első Kárpát-medencei értékőr tábor, hiszen folyamatos a kapcsolattartás a fiatalokkal, nem szeretnénk elengedni őket. Nincs vége a programnak, ezért mindig törekszünk arra, hogy egybe tart-suk őket.

Két utolsó gondolat a végére. Az egyik egy kicsit a jövő, a másik a múlt. De a múlt eredménye. Képzeld el, hogyha 2014-ben Veszprém megyében a Pannon Ifjúsági Értékőr Hálózat, mint politikai párt indult volna – felejtés el rögtön ezt a szörnyűséget, csak példa –, ha indult volna, sikeresebben szerepeltünk volna, mint néhány olyan párt, ami egyébként bejegyzett volt, és a kampányához állami forrást hívott le. Képzeld el, hogy a 2011 és 2014 között nálunk pallorozódó fiatalokat Veszprém megyei településen polgármesterré választottak, alpolgármesterek lettek, önkormányzati képviselők lettek, megválasztották őket a helyi értéktár bizottság tagjává, elnökévé. Mindegyik példát, amit mos itt felsoroltam, név szerint meg tudnám mondani Önöknek. Most mondhatnám azt, „persze, mi ezt így gondoltuk”. Nem igaz. De mekkora eredmény az, hogy azok a fiatalok, akik tisztában vannak a Hungari-

kum mozgalom alapjával, elismerik a saját településük értékeit, beke-reülnek a közéletbe döntéshozó-ként, döntés előkészítőként. Óriási eredmény.

S ezek a fiatalok nem úgy jelentkeztek érte. Jó néhány fiatal eljött hozzám panaszra, csináljak már valamit, mert az idősök az ő településén nem hagyják már békén. Azt mondják neki: Balázs, ha te a fiatalokat összerántottad egy közösséggé, foglalkoztál velük, most tessék bejönni a közéletbe, legyél önkormányzati képviselő, képviseld a fiatalok érdekeit ezen a településen. Annak a huszonéves fiatalnak esze ágában sem volt képviselőnek lenni. De mégis csak, addig jártak az idősebbek a nyakára, míg elvállalta, most pedig örül neki – Balázs épp egy alpolgármestere egy ilyen kicsi településnek. Örül neki, mert egy újabb világ nyílt ki előtte, a saját korosztálya fiataljai is látják azt, hogy elismerést kapott a munkájuk.

Értékőr tábor, 2014

Értékőr tábor, 2014

A jövőt illetően pedig van egy olyan elképzelésünk – ebben az évben már sajnos nem kerül rá sor, de –, jövőre biztosan elindítjuk a mester képzést. Lesz értékőr mester képzés! A közel 500 fiatal közül szeretnénk kiválasztani azt a réteget, akivel szemben már elvárásaink lesznek. Nevezetesen azt szeretnénk elérni, hogy példát mutassanak a saját fiataljaink előtt az által, hogy nem csak a Hungarikum mozgalom alapjaival vannak tisztában, hanem képesek elsajátítani egy olyan tudást, amely a saját településük értéktárában benne van. Azt kívánjuk tőlük, hogy legyenek tudás birtokában. Természetesen nem az az elvárás, hogy a népművészet mesterei legyenek, hanem úgy sajátítsanak el egy, a településen lévő tudást, hogy azt ők a gyakorlatban, a saját örömeikre, a családjuk örömeire, a helyi közösségük örömeire tudják.

Fiatal lányokat arra szeretnénk kérni a mester képzés során, hogy a felkutatott településük receptje-

it tegyék a sajátjukévá. Legyenek képesek arra, hogy megsütik azt a múltbéli hagyományos ételt. Mindent teszik a gyakorlatban is, ezt megmutatják otthon a szülőjüknek is, és ha idősebbek lesznek, remélhetőleg a gyermekeiknek is. Férfiakat arra szeretnénk bízgatni a fiatal értéköreink közül, hogy egy olyan tudást sajátítsanak el, amellyel, ha hazamennek, képesek boldogulni. Nem elmennek a boltba megvásárolni valamit, vagy megkérni egy mesterembert, jöjjön el, javítsa meg azt a dolgot, hanem ők maguk képesek rá, ők vannak annak a tudásnak a birtokában.

És természetesen ketté válik majd megint a dolog, hiszen ke-

ressük azokat a mesterembereket, akik képesek arra, hogy ezt a tudást átadják a fiataljainknak egy közös műhelymunka során. Egyszer próbálkoztunk már ezzel, és a legnagyobb örömeinkre sikeres lett. Szeretnénk ezt mester szintre emelni.

Egy dolog biztos, hogy az ifjúsági értékőr program nyitott. Bárki megvalósíthatja. Mi annak örülünk, ha úgy csinálja, ahogy mi, vagy a mi elképzeléseink alapján, de lehet máshogyan is. Annak is örülnénk, ha minél több ilyen aktív helyi közösséget találunk.

Köszönöm a figyelmüket, jó munkát Önöknek!

DR. HORVÁTH ZSOLT 2006 és 2014 között országgyűlési képviselő, részt vesz a magyar nemzeti értékek és a magyar Hungarikum Törvény előkészítésében és megvalósításában. Kettős feladatot lát el, amennyiben dolgozik a Lakiteleki Népfőiskolán a Kárpát-medencei Népfőiskola Hálózatok előkészítésében és megvalósításán, másrészt pedig a Földművelésügyi Minisztérium Hungarikum Bizottsága mellett értéktárak kidolgozásáért felelős koordinátor. Feladata, hogy minél több helyi közösség számára bemutassa a Hungarikum lényegét, és kezdeményezze, hogy minél több helyi közösség hozzon létre helyi értéktárat.

Csoóri Sándor emléke előtt tisztelegve*

(Részlet)

Csoóri Sándortól ... félegális összejöveteleken azt tanultuk meg, hogyan szabadulhatunk meg félelmeinktől, a körénk húzott mesterséges határoktól, melyekkel életünket szabdalta fel az akkori uralkodó politikai ideológia. No meg azt, hogyan kell felszámolnunk magunkban a hatalom által megszabott cenzúra és öncenzúra korlátjait. Hogyan kell a ránk kényszerített szorongást legyőzve megteremteni magunkban azt a felelősségérzetet, amely képes kitörni az egyszemélyűvé zsugorított világ (törődjön mindenki a maga dolgával, másokkal meg majd törődik a mindenható párt és annak fogadott gyermeke az államhatalom) önzésének zsákutcájából. Sokan közülünk akkor tanulták meg, hogy a szentnek hitt „én-tudat” mellé oda helyezhető a felelősen vállalt „mi-tudat” beláthatatlan és felmérhetetlen dimenzióival, vagyis a szolidaritással, a sorsközösség-vállalással s a nemzeti összetartozás-tudatból fakadó tenni akarással.

... Olyan dolgokra tanított bennünket, hogy minden egészséges

lelkű fiatalember életébe ott kell, hogy munkálkodjon a tenni akarás, maga és övéi sorsának jobbrafordulásáért, a jelenben tapasztalható gyarlóságok, bűnök, hibák kijavításának szándékával. Hogy ez, a nemes értelemben vett tettekeszség a mi természetes állapotunk, nem pedig a körülmények által sugallt cinikus közömbösség vagy akár a passzív beletörődés. Csoóri gondolatai úgy neveltek bennünket, hogy általuk a való világ sebeire, egy nép lelkének fájdmájára ismerhettünk rá – sokszor saját történelmi sorsunkon keresztül is. Sokáig sorolhatnám a korosztályom béli fiatalok – ... egykori beszélgetés hallgatóinak – neveit, akik közül ma sokan az ország magasabb szellemi-politikai régióiba emelkedve tesznek, mert tenni vágnak egy nép egy (a saját tudatunkban nem csonkítva kezelt) nemzet jövőjének

jobbra fordulásáért. Csoóri Sándor léleknevelő ténykedésének egyik legfontosabb része ugyanis épp az volt, hogy ismerjük fel, a körülötünk lévő világ valóságos arculata nem az az önmagából kifordított torzkép, amellyel nap mint nap találkozunk s szembesülnünk kell. ... S ha egyszer ez a felismerés már megszületett bennünk, akkor lelkiismeretbeli kötelességünkkel kell válnia annak, hogy akarjunk is tenni valamit azért, hogy a világ megváltozzék és újra a maga természetes szépségében ragyogjon... Arra sarkalt minket, hogy ezt a változást ne az erőszak, hanem a „szellem napvilágának” erejével vigyük végbe, mert szellem vagy mondhatnám inkább így, lélek nélkül nem létezhet egészséges nép, mert lelkével együtt elveszti öntudatát, múltját, történelmét és ezzel együtt jövőjét is.

DR. MOLNÁR IMRE szociológus, történész, diplomata, 2015 őszé óta a Pozsonyi Magyar Intézet igazgatója. Az ELTE BTK-n szerezte meg az egyetemi doktori (1994), és kandidátusi (1998) fokozatot. Több, a szlovákiai magyarság történelmével és a lengyel-magyar történelmi kapcsolatokkal foglalkozó cikk, tanulmány és könyv szerzője, szerkesztője. Kutatási eredményeit a magyar nyelven kívül, lengyelül, szlovákul, németül és angolul is publikálta.

* Első megjelenése a Felvidéki magyarok folyóirat 2016/3. online számában.

Friss hírek, interjúk, tudósítások
a kultúra különböző területeiről

Film

Zene

Színház

Kiállítás

Irodalom

SZOBABELSŐ A TÓTKOMLÓSI SZLOVÁK TÁJHÁZ GYŰJTEMÉNYÉBŐL
MOTYOVSZKI ÁGNES FOTÓJA

A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG